

**OMGEVINGSANALYSE EN
LITERATUURSTUDIE AANBOD
OPVOEDINGSONDERSTEUNING BIJ
10- TOT 16-JARIGEN ANTWERPEN**
Eindrapport

Thomas More Antwerpen
Opleiding Toegepaste Psychologie
Onderzoekster: Jana Dekrem o.l.v. Geertje Leflot
Projectcoördinator: Patty De Bruyckere

THOMAS
MORE

Inhoudstabel

1. Situering van het onderzoek	6
1.1. Opvoeding: een omschrijving	6
1.2. Opvoedingsondersteuning: een omschrijving.....	8
1.3. De adolescentie: een kwetsbare periode	9
1.4. Opvoedingsondersteuning bij ouders van adolescenten	10
1.5. Opvoedingsondersteuning in Vlaanderen.....	10
1.6. Opvoedingsondersteuning in Antwerpen	11
2.Literatuurstudie	13
2.1. Doel.....	13
2.2. Methode	13
2.3. Systematische weergave van resultaten	14
2.4. Resultaten.....	16
2.4.1. Opvoedebatten	16
2.4.2. Themis Opvoedcursus	21
2.4.3. A Supportive Programme for Parents of Teenagers (STOP).....	24
2.4.4. Homeparty.....	28
2.4.5. Ouders van Tegendraadse Jeugd.....	31
2.4.6. Pedagogische trajecten Genk.....	35
2.5. Conclusies en discussie.....	39
2.6. Aanbevelingen	48
3.Omgevingsanalyse	53
3.1. Focusgroepen met ouders van tieners.....	53
3.1.1. Inleiding	53
3.1.2. Methode	53
3.1.3. Resultaten	59
3.1.3.1. Opvoedingsvragen ouders van tieners	59
3.1.3.2. Gezochte steun bij opvoedingsvragen.....	65
3.1.3.3. Gewenste steun bij opvoedingsvragen en verwachtingen ten aanzien van de Huizen van het Kind	68

3.1.4. Conclusies en discussie.....	73
3.1.5. Aanbevelingen.....	88
3.2. Focusgroepen met Antwerpse professionals.....	89
3.2.1. Inleiding.....	89
3.2.2. Methode.....	90
3.2.3. Resultaten.....	95
3.2.3.1. Werkpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners.....	95
3.2.3.2. Mogelijkheden Huizen van het Kind.....	100
3.2.3.3. Vormgeving aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners	105
3.2.4. Conclusies en discussie.....	111
3.2.5. Aanbevelingen.....	120
4.Registratie huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners	122
4.1. Inleiding.....	122
4.2. Methode.....	123
4.2.1. Deelnemers.....	123
4.2.2. Materiaal.....	123
4.2.3. Procedure.....	123
4.2.4. Analyse.....	124
4.3. Resultaten.....	124
4.3.1. Deelnemers.....	124
4.3.2. Huidig aanbod per organisatie.....	124
4.3.3. Huidig aanbod per type activiteit.....	144
4.4. Conclusies en discussie.....	146
4.4.1. Huidig aanbod per organisatie.....	146
5.Eindconclusies.....	148

Literatuurlijst	152
Bijlagen.....	154
Bijlage I: Geïnformeerde toestemming	154
Bijlage II: Interviewleidraad focusgroepen met ouders van tieners	156
Bijlage III: Vragenlijst demografische factoren.....	161
Bijlage IV: Uitnodiging focusgroepen Anwerpse professionals.....	167
Bijlage V: Geïnformeerde toestemming focusgroepen professionals	168
Bijlage VI: Interviewleidraad focusgroepen professionals	169

Lijst tabellen

Tabel 1: Effectenladder volgens Van Yperen en Veerman.....	15
Tabel 2: Overzicht (inter)nationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven	50
Tabel 3: Verdeling per wijk naar meest voorkomende nationaliteiten van herkomst, kansarmoede index, werkzaamheidsgraad, gezinstype en geslacht	54
Tabel 4: Overzicht vooraf vastgelegde thema's bij de analyse van de transcripten	55
Tabel 5: Opvoedingsvragen van Antwerpse ouders van tieners.....	56
Tabel 6: Gezochte steun bij opvoedingsvragen van Antwerpse ouders van tieners	59
Tabel 7: Gewenste steun bij opvoedingsvragen en verwachtingen ten aanzien van de Huizen van het Kind bij Antwerpse ouders van tieners	60
Tabel 8: Overzicht deelnemers per wijk: leeftijd deelnemer, aantal kinderen, aantal tieners, leeftijd tieners.....	65
Tabel 9: Overzicht deelnemers per wijk: nationaliteit herkomst, geslacht, werksituatie deelnemers, werksituatie partner, hoogst behaalde diploma deelnemer, hoogst behaalde diploma partners, gezinstype.....	69
Tabel 10: Gecontacteerde organisaties en deelname aan focusgroepen Antwerpse professionals	91
Tabel 11: Vooraf vastgelegde thema's en subthema's thematische analyse focusgroepen Antwerpse professionals	93
Tabel 12: Overzicht werkpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners	94
Tabel 13: Overzicht mogelijkheden Huizen van het Kind.....	94

Tabel 14: Overzicht werpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners	95
Tabel 15: Thema's mogelijkheden Huizen van het Kind.....	100

1. Situering van het onderzoek

“Ik ben op zoek naar een plaats, ergens een huis, waar ik terecht kan met al mijn vragen over opvoeding.”¹

In 2014 woonden in het district Antwerpen 25 736 gezinnen, waarvan 14 101 gehuwde koppels met kinderen, 3 788 ongehuwde koppels met kinderen en 7 847 éénoudergezinnen. Wanneer er rekening mee gehouden wordt dat in het district Antwerpen 15 324 jongeren wonen tussen 10 en 17 jaar, is het aannemelijk te veronderstellen dat een aanzienlijk deel van de Antwerpenaren bezig is met de opvoeding van tieners.¹

1.1. Opvoeding: een omschrijving

Het opvoeden wordt beïnvloed door kenmerken van de ouders, de jongere en de omgeving, die voortdurend met elkaar in interactie staan. Deze kenmerken, zogenaamde risicofactoren, kunnen de opvoeding bemoeilijken (bijvoorbeeld een echtscheiding), terwijl andere kenmerken, de zogenaamde beschermende factoren, de opvoeding kunnen bevorderen (bijvoorbeeld een uitgebreid sociaal netwerk van vrienden en familie). Het balansmodel van Bakker stelt dat ouders de opvoeding aankunnen wanneer de balans tussen risicofactoren en beschermende factoren in evenwicht is.²

Deze balans is niet altijd in evenwicht, hetgeen problemen, zorgen of vragen in de opvoeding met zich meebrengt.

Onderzoek heeft uitgewezen dat ouders zich zorgen maken over de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind, moeilijk gedrag, schoolse aspecten en de aanpak van de opvoeding in het algemeen. Binnen het thema sociaal-emotionele ontwikkeling gaat het bij lagere schoolkinderen voornamelijk over pesten en faalangst, waar het bij pubers eerder gaat over de slechte invloed van vrienden. Bij moeilijk gedrag maken ouders zich zorgen over bijvoorbeeld overmatig huilen bij baby's en driftbuien bij peuters. Wanneer hun kind een tiener is, vragen ouders zich vaak af of het gedrag van hun kind normaal is voor de ontwikkeling of beschouwd moet worden als probleemgedrag. Binnen het thema school zijn de bezorgdheden bij ouders van jonge kinderen voornamelijk de voorbereiding op het schoolgaan, waar het bij pubers eerder gaat over thema's zoals studiekeuze en schoolmoeheid. Bij de aanpak van de opvoeding in het algemeen, gaat het binnen elke leeftijdscategorie vooral over het stellen van grenzen.³

In het district Antwerpen is 56.1% van de bevolking van allochtone afkomst¹, rekening houdend met de herkomst van de ouders². Bij allochtone ouders zien we enerzijds dezelfde thema's terugkomen, zoals bezorgdheden over de aanpak van de opvoeding in het algemeen. Anderzijds zijn er binnen

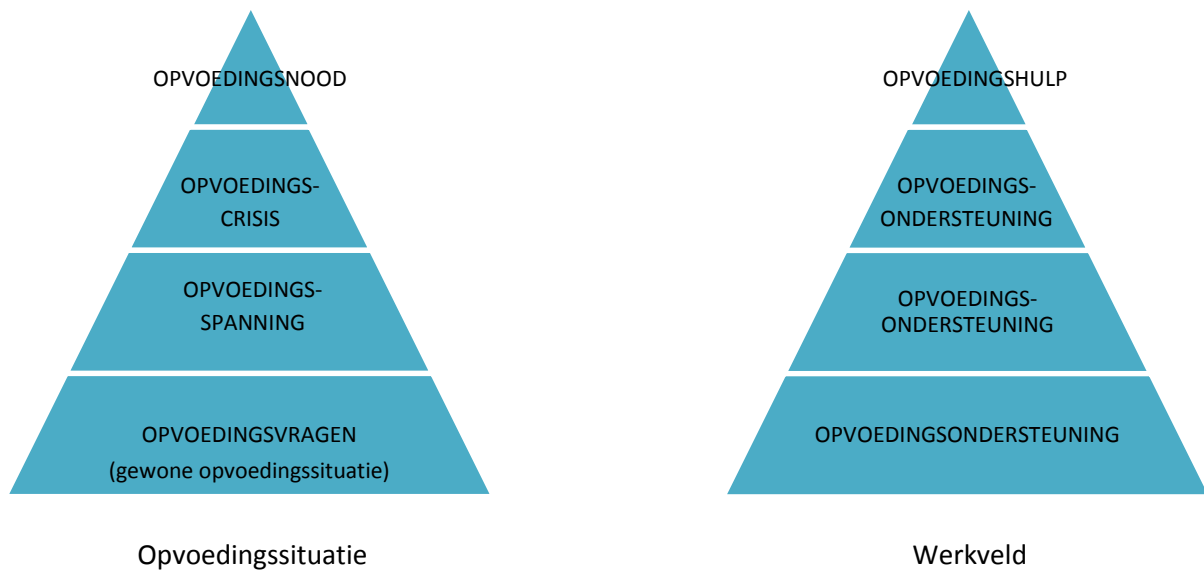
¹ Antwerpse moeder met een elfjarige zoon, focusgroep Deurne Noord op 02.12.2014

² Nationaliteit rekening houdend met de herkomst van de ouders houdt in dat een inwoner als allochtoon beschouwd wordt wanneer minstens één van de volgende nationaliteiten niet-Belgisch is: huidige nationaliteit individu, eerste nationaliteit individu, eerste nationaliteit van de vader van het individu, eerste nationaliteit van de moeder van het individu. Wanneer deze vier nationaliteiten Belg zijn, wordt een inwoner als autochtoon beschouwd.

deze groep een aantal specifieke onderwerpen die aan bod komen, zoals het opvoeden tussen twee culturen, het schoolsysteem en het loslaten van controle tijdens de adolescentie.^{3,4}

Op basis van de beleefde ernst bij problemen, zorgen of vragen in de opvoeding, onderscheiden Kousemakers en Timmers-Huigens vier opvoedingssituaties die men op een continuüm kan plaatsen van gewone opvoedingssituaties tot opvoedingsnood (zie Figuur 1).⁵ De piramidevorm van de figuur symboliseert het aantal gezinnen dat zich in een bepaalde situatie bevindt. Precieze prevalentiecijfers zijn niet beschikbaar. Zo hebben alle ouders wel eens vragen over de opvoeding (= de gewone opvoedingssituatie), maar verkeren veel minder gezinnen in een situatie van opvoedingsnood. In een **gewone opvoedingssituatie** kunnen ouders de opvoeding aan en voelen ze zich competente opvoeders. Ouders hebben af en toe opvoedingsvragen, zoals hoeveel zakgeld geven we onze zoon/dochter. Op deze vragen kunnen zij zelf, of hun sociaal netwerk van familie en vrienden, meestal een antwoord bieden. Onderzoek uit 2009 stelde vast dat 85 tot 90% van de ouders van 6- en 12-jarigen aangeven de opvoeding van hun kinderen goed tot zeer goed aan te kunnen.⁶ Een niet te onderschatten minderheid, echter, geeft aan meer problemen te ondervinden bij het opvoeden van hun kinderen. Men kan dan spreken van opvoedingsspanning, -crisis, of -nood. **Opvoedingsspanning** verwijst naar opvoedingssituaties waarbij de vragen niet meer soepel op te lossen zijn. De opvoedingssituatie vormt een lichte bron van stress. Het kan hier bijvoorbeeld gaan over een gezin met een peuter die niet wil eten. Noch de ouders, noch het informeel sociaal netwerk kunnen deze vragen oplossen. Ouders hebben dan behoefte aan deskundige hulp. Ze spreken hier vaak deskundigen aan waar hun gezin regelmatig mee in contact komt, zoals de huisarts of de leerkracht. Alleenstaande gezinnen ervaren veel opvoedingsvragen en -spanningen, waardoor deze gezinnen meer nood hebben aan een informeel netwerk om deze vragen op te lossen.³ Men spreekt van een **opvoedingscrisis** wanneer de opvoeding veel meer zorg, irritatie of onrust teweegbrengt bij de ouders, bijvoorbeeld een gezin met een gecombineerde problematiek, zoals een echtscheiding gecombineerd met een moeilijke ouder-kind relatie en grensoverschrijdend gedrag van de jongere. Bij een opvoedingscrisis raadplegen ouders amper hun sociaal netwerk. Bij **opvoedingsnood** worden de problemen in de opvoeding als moeilijk en zwaar ervaren. Dit kan het geval zijn wanneer de ouder de controle verloren heeft of de veiligheid van het kind niet meer kan garanderen. De ouders zijn noch samen, noch apart in staat om op dit moment het kind op te voeden. Professionele hulpverlening is hier noodzakelijk om de opvoeding terug op het goede spoor te krijgen. De grens tussen opvoedingsspanning, -crisis en -nood is niet altijd even duidelijk af te bakenen. Het is van belang om rekening te houden met de beleefde ernst van de situatie door de ouders. Hoe groter deze is, hoe meer de balans doorslaat naar een opvoedingscrisis of -nood.

In het geval van opvoedingsspanning en -crisis hebben ouders behoefte aan ondersteuning, of meer specifiek opvoedingsondersteuning (zie Figuur 1). Ook wanneer ouders opvoedingsvragen hebben in een gewone opvoedingssituatie kan opvoedingsondersteuning zinvol zijn, zeker wanneer ouders een beperkt sociaal netwerk hebben. In het geval van opvoedingsnood hebben ouders behoefte aan hulp, of meer specifiek opvoedingshulp. Opvoedingshulp wordt in meer gespecialiseerde voorzieningen aangeboden en richt zich enkel op die ouders met vragen die een intensieve en gespecialiseerde aanpak vereisen.³ Opvoedingshulp valt buiten het bereik van het huidige onderzoek. De focus wordt hier gelegd op opvoedingsondersteuning.

Figuur 1. Schematisch overzicht opvoedingssituaties en het geassocieerde werkveld

1.2. Opvoedingsondersteuning: een omschrijving

Opvoedingsondersteuning wordt gedefinieerd als de laagdrempelige, gelaagde ondersteuning van opvoedingsverantwoordelijken bij de opvoeding van kinderen en jongeren. De ondersteuning is gelaagd omdat er gewerkt wordt aan alle elementen die een invloed uitoefenen op de ontwikkeling, nl. kind-, ouder- en omgevingskenmerken. Laagdrempeligheid betekent dat opvoedingsondersteuning toegankelijk moet zijn voor alle gezinnen. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat er een aanbod opvoedingsondersteuning in je buurt wordt georganiseerd, dat er zo weinig mogelijk kosten aan verbonden zijn of dat ouders van verschillende culturen zich welkom voelen. Opvoedingsondersteuning richt zich op alle ouders met een extra inzet op maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Het beoogt ouders te steunen en sterker te maken opdat ze in de toekomst nieuwe problemen zelf kunnen aanpakken (“empowerment”).³

Opvoedingsondersteuning bestaat uit verschillende activiteiten die aangeboden kunnen worden via verschillende werkvormen: (1) informatie en voorlichting in de vorm van voordrachten, folders, individuele contacten, massamedia, enz., (2) instrumentele steun of praktische pedagogische hulp in de vorm van het ter beschikking stellen van diensten, materiaal of opvoedkundige documentatie, (3) emotionele steun individueel of in groep, (4) advies, individueel of in groep, (5) training van vaardigheden, individueel of in groep, (6) uitbouwen sociale contacten en stimuleren van informele zelfhulp in de vorm van het activeren van informele netwerken of het toeleiden naar bestaande oudergroepen, (7) vroegtijdige detectie van zwaardere opvoedings- en ontwikkelingsproblemen en doorverwijzing tijdens individuele- en groepscontacten en (8) signalering naar beleidsinstanties via verslaggeving, studiedagen of media.³

Deze verschillende activiteiten kunnen ingezet worden naargelang het type opvoedingssituatie waarin het gezin zich momenteel bevindt. Zo zal een gezin in een gewone opvoedingssituatie voornamelijk gebaat zijn met informatie, advies en een luisterend oor (emotionele steun). Ouders die in opvoedingsspanning verkeren hebben naast informatie, advies en/of een luisterend oor, eveneens aanvullende ondersteuning nodig zoals een training van vaardigheden (bijvoorbeeld rond positief

opvoeden of leren straffen/belonen). Het doel is om bij gezinnen in opvoedingsspanning risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te vergroten. Bij gezinnen in opvoedingscrisis is het vooral van belang om de ouders op te vangen en een inschatting te maken van de problemen. Zo kunnen ze eventueel tijdig doorverwezen worden naar bepaalde diensten/organisaties, bijvoorbeeld bij een vermoeden van autisme. Van cruciaal belang is dat het aanbod opvoedingsondersteuning op maat is van de specifieke ouder, waarbij de vraag van de ouders steeds het vertrekpunt vormt.³

Het aanbod opvoedingsondersteuning bereikt een groot deel van de allochtone ouders niet. Mogelijke redenen hiervoor zijn taalbarrières, onvoldoende kennis van het aanbod, schaamte, praktische belemmeringen, enz. Het bereiken van deze doelgroep vormt een belangrijke uitdaging binnen het werkveld opvoedingsondersteuning.⁴

Bijkomend is er in Antwerpen sprake van een niet te missen deel van inwoners die in kansarmoede leven.¹ Gezinnen met een hogere sociaal-economische status erkennen sneller problemen door een grotere bekendheid met pedagogische/psychologische inzichten, zijn beter op de hoogte van het professionele aanbod opvoedingsondersteuning en doen vaker een beroep op dit aanbod in vergelijking met gezinnen met een lagere sociaal-economische status.³

Er is erg weinig onderzoek uitgevoerd over de nood en behoefte aan ondersteuning bij de opvoeding van allochtone en kansarme gezinnen.

1.3. De adolescentie: een kwetsbare periode

Gezien de preventieve aard is het merendeel van het aanbod opvoedingsondersteuning gericht op jonge kinderen.⁸ Nochtans hebben ouders van tieners ook veel vragen rond de opvoeding van hun kinderen en wordt de adolescentie geassocieerd met problemen op gedrags-, emotioneel en sociaal vlak. Veel jongeren stellen roekeloos, impulsief gedrag, hebben ruzie met hun ouders en andere autoriteitsfiguren, zijn erg gevoelig voor de invloed van hun leeftijdsgenoten, zijn erg onzeker en neerslachtig, enz. Zoals eerder aangehaald, vragen veel ouders zich af of deze problemen een normaal onderdeel zijn van de ontwikkeling van hun tiener (zie Opvoeding: een omschrijving).

Veel van de problemen waarmee tieners geconfronteerd worden, kunnen inderdaad beschouwd worden als het gevolg van de normale lichamelijke, cognitieve, emotionele, en sociale ontwikkeling van jongeren.^{9,10} Zo zijn bijvoorbeeld de hersenen van adolescenten in volle ontwikkeling. De hersenontwikkeling start prenataal en duurt ongeveer tot de leeftijd van 25 jaar.¹¹ Doordat de prefrontale cortex, die er onder andere voor zorgt dat we onze impulsen kunnen controleren en plannen maken, nog niet volledig ontwikkeld is tijdens de adolescentie, vertonen tieners vaak impulsief gedrag. Bijkomend zijn de hersenen van tieners veel gevoeliger voor beloningen dan voor straffen, wat mogelijks de verhoging in risicogedrag kan verklaren tijdens de adolescentie.

Een belangrijke minderheid van de tieners, echter, stelt probleemgedrag dat niet meer beschouwd kan worden als normaal voor de ontwikkeling. Zo vertoont 4% van de jongeren crimineel gedrag, zoals stelen en het dealen van drugs, en 20% van de jongeren vertoont problematisch gedrag, zoals spijbelgedrag.¹² Nog enkele cijfers ter illustratie: in het Vlaamse secundair onderwijs vertoont 9.5%

van de leerlingen problematisch spijbelgedrag en 11.7% geeft aan cannabis te gebruiken (Berten et al, 2012).^{13,14} In 2013 hadden 1 741 Antwerpse leerlingen in het gewoon voltijds secundair onderwijs meer dan één jaar schoolse vertraging.¹

Naast de normale ontwikkeling, moet de huidige generatie adolescenten zijn weg zoeken in een veranderende maatschappelijke en gezinscontext. De huidige samenleving is onder andere gekenmerkt door een enorme digitalisering, multiculturalisering, globalisering, het wegvallen van klassieke opvoedingsmodellen, toenemende arbeidsdruk en een diversiteit in gezinsvormen. Door de globalisering en digitalisering is het sociale netwerk van deze generatie enorm groot. Via internet staan ze in contact met de hele wereld. Behoren tot een minderheidsgroep en de vorming van een meervoudige identiteit is niet vanzelfsprekend. Deze veranderende context brengt extra uitdagingen met zich mee voor de huidige generatie jongeren.

Specifiek voor de Antwerpse context bestaan er nog een aantal nuances betreffende bezorgdheden rond de opvoeding waarmee ouders van Antwerpse tieners mee geconfronteerd kunnen worden, zoals de multiculturaliteit, de diversiteit in gezinsvormen en kansarmoede.

1.4. Opvoedingsondersteuning bij ouders van adolescenten

In Vlaanderen zijn er een beperkt aantal studies uitgevoerd rond de behoefte aan opvoedingsondersteuning bij ouders van tieners. Zo werd in 2002 de behoefte aan opvoedingsondersteuning bij Limburgse ouders van 10 tot 14-jarigen onderzocht.³ De resultaten toonden aan dat ouders bezorgd waren rond het stellen van grenzen, emoties (bijvoorbeeld faalangst) en slechte schoolresultaten. Ouders hadden voornamelijk behoefte aan informatie en advies als ondersteuning bij de opvoeding in de vorm van folders, brochures, oudercursussen, thema- en voorlichtingsbijeenkomsten. Gezien de veranderende adolescent in een veranderende context, worden ouders geconfronteerd met nieuwe vragen en zorgen. Aldus kunnen de opvoedingsvragen die zich vandaag stellen, verschillen van de opvoedingsvragen van een aantal jaren geleden.

1.5. Opvoedingsondersteuning in Vlaanderen

In Vlaanderen bestaan reeds lange tijd initiatieven om ouders te ondersteunen bij de opvoeding, zoals Kind en Gezin, het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) en Kraamzorg. Het decreet houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning (2007) organiseerde en bedde deze initiatieven in in het beleid van de gemeente.¹⁵ De belangrijkste elementen in dit decreet waren enerzijds de concrete richtlijnen voor de organisatie en werking van een opvoedingswinkel, anderzijds de nadruk op overleg en samenwerking binnen het werkveld. In 2010 werd dit decreet geëvalueerd waaruit bleek dat opvoedingsondersteuning een belangrijk onderwerp geworden was in verschillende gemeenten.¹⁶ Bijkomend was de conclusie dat opvoedingsondersteuning pas haar volledig potentieel zou kunnen bereiken wanneer het aangeboden werd op plaatsen waar ouders met kinderen reeds komen. Ze benadrukten het belang van een lokaal en flexibel beleid zodat er steeds een aanbod op maat voorzien kan worden. Bij voorkeur is opvoedingsondersteuning een onderdeel van een bredere ondersteuning voor gezinnen. Het decreet van 2007 werd opgeheven en

de goede praktijken werden in het nieuwe decreet rond de organisatie van de preventieve gezinsondersteuning (2013) geïntegreerd.⁷

Preventieve gezinsondersteuning heeft tot doel het welbevinden van aanstaande ouders en gezinnen met kinderen en jongeren te bevorderen. Dit door hen te ondersteunen op het gebied van welzijn en gezondheid. Op deze manier worden er voor ieder kind en jongere maximale gezondheids- en welzijnswinsten gerealiseerd. De drie pijlers binnen preventieve gezinsondersteuning zijn: (a) opvoedingsondersteuning, (b) preventieve gezondheidszorg en (c) sociale cohesie. Preventieve gezondheidszorg is dat deel van de gezondheidszorg die maatregelen en acties omvat die tot doel hebben de gezondheid te bevorderen, te beschermen of te behouden. Sociale cohesie bevordert en ondersteunt de sociale, informele netwerken rondom gezinnen en hun kinderen en jongeren.⁷

Het huidige decreet beoogt alle initiatieven rond opvoedingsondersteuning, preventieve gezondheidszorg en sociale cohesie te bundelen in de Huizen van het Kind. Dit betekent dat de Huizen van het Kind het aanspreekpunt worden voor alle gezinnen die behoefte hebben aan gezinsondersteuning. Concreet kan dit inhouden dat alle initiatieven fysiek aanwezig zijn in een Huis van het Kind of dat er gericht wordt doorverwezen naar bepaalde organisaties/diensten wanneer ouders het Huis van het Kind binnenstappen. De Huizen van het Kind bieden een aanbod op maat voor hun doelgroep. Het aanbod kan dus variëren per Huis. Met deze Huizen van het Kind wil het beleid onder andere inspelen op de huidige versnippering van het aanbod preventieve gezinsondersteuning en de hoge graad aan kinderarmoede in Vlaanderen. Het principe van de Huizen van het Kind is afkomstig van de internationale Family Centers (Zweden, Noorwegen, Engeland, enz.).⁷

Sinds de goedkeuring van dit decreet, kent Vlaanderen een opmars van Huizen van het Kind.¹⁷

1.6. Opvoedingsondersteuning in Antwerpen

De doelstelling voor Antwerpen is 17 Huizen van het Kind in verschillende Antwerpse wijken te openen. In december 2014 openden de Huizen van het Kind in Borgerhout en Deurne.¹⁸ Het aanbod in de Antwerpse Huizen van het Kind richt zich op vier pijlers: (a) onthaal en informatiepunt, (b) spel en ontmoeting, (c) preventieve gezondheidszorg en (d) opvoedingsondersteuning. Momenteel is er binnen de pijler opvoedingsondersteuning een spreekuur met deskundigen, zijnde de opvoedingswinkel en Kind en Gezin, groepsactiviteiten en hulp bij ontwikkelingsstimulering.

De stuurgroep opvoedingsondersteuning heeft in 2012 gesprekken gevoerd met ouders en professionele partners waaruit de nood aan opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners erg groot bleek te zijn. In het najaar van datzelfde jaar werd de werkgroep 12+ opgericht met als doel de noden en behoeften aan opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners verder te onderzoeken. Bijkomend heeft deze stuurgroep de Antwerpse organisaties met een aanbod voor gezinnen met tieners ingedeeld volgens drie dimensies: (1) individueel – groep, (2) vrijblijvend – aanklampend – verplichtend en (3) informatief – kortdurend – ondersteunend. In 2013 heeft de stuurgroep na vijf bijeenkomsten met een breed scala aan professionele partners (onderwijs, opvoedingsondersteuning, jeugdwerk, sociaal-cultureel werk en welzijn), haar conclusies en adviezen geformuleerd. Eén van de conclusies was dat het bestaande aanbod opvoedingsondersteuning voor

gezinnen met tieners onvoldoende zichtbaar was naar ouders toe. Bijkomend misten de professionals een duidelijk overzicht van diensten binnen Antwerpen die een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners hebben, waardoor de doorstroming van ouders minder vlot verloopt en de kans op een onderbroken zorgtraject toeneemt. De behoefte aan een goede zorgafstemming en tussenaanbod tussen opvoedingsondersteuning en opvoedingshulp bleek groot, net zoals de vraag naar een netwerk dat de noden en behoeften voor ouders van tieners blijft onderzoeken. Er bleek nood aan studiedagen en trainingen onder professionals. Vervolgens gaven ze aan dat er geen specifieke ontmoetingsplaatsen voor ouders van tieners bestaan. Tot slot adviseerden ze dat de Huizen van het Kind een plek door en voor ouders moeten worden en initiatieven van ouders ondersteund en gefaciliteerd moeten worden om op deze manier zoveel mogelijk ouders te bereiken.¹⁹

De komende jaren willen de Huizen van het Kind in Antwerpen het aanbod voor gezinnen met tieners uitbreiden en beter afstemmen op de omgeving. In dit kader werd, in samenwerking met het CAW Antwerpen, Thomas More Antwerpen aangesteld om een literatuurstudie en omgevingsanalyse uit te voeren (sept. 2014 tot juni 2015).

De literatuurstudie beoogt een overzicht te geven van bestaande nationale en internationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor jongeren en ouders van 10- tot 17-jarigen. Aan de hand van dit overzicht kunnen de Huizen van het Kind een inschatting maken of deze initiatieven implementeerbaar zijn in de Antwerpse context.

De doelen van de omgevingsanalyse zijn: (1) lokale behoeften naar opvoedingsondersteuning van gezinnen met tieners in kaart brengen, (2) overzicht van het huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners opstellen en (3) de werkpunten van het huidig aanbod samen met de mogelijkheden van de Huizen van het Kind onderzoeken. Via focusgroepen trachten we de lokale behoeften naar opvoedingsondersteuning en de werkpunten van het huidig aanbod samen met de mogelijkheden van de Huizen van het Kind te achterhalen. Door middel van een vragenlijst stellen we het overzicht van het huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners op.

Deze omgevingsanalyse en literatuurstudie kunnen bijdragen aan de uitwerking van een gefundeerd aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners binnen de Antwerpse Huizen van het Kind. Om het onderzoek continu te blijven afstemmen op het werkveld komt er gedurende de periode dat het onderzoek loopt maandelijks een adviesraad opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners samen. De adviesraad bestaat uit de onderzoekers van de Thomas More Hogeschool, de partners van het CAW Antwerpen, de projectleider van de stad Antwerpen en relevante Antwerpse professionals met een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners.

2.Literatuurstudie

2.1. Doel

In deze literatuurstudie worden enkele nationale en internationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar besproken. De initiatieven voldoen minstens aan volgende criteria: (1) ze zijn gericht op ouders en (2) ze ondersteunen de ouders bij de opvoeding van hun tieners. Naast een bespreking van het opzet van de interventies, bespreken we de effectiviteit van deze methodieken.

Deze literatuurstudie biedt geenszins een exhaustief overzicht van ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar, maar is eerder, gericht op het in kaart brengen van enkele nieuwe en/of minder gekende nationale en internationale initiatieven die als inspiratie kunnen dienen voor het uitwerken van het aanbod preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar binnen de Huizen van het Kind.

2.2. Methode

Via verschillende kanalen werd gezocht naar nationale en internationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar.

Er werd informatie over verschillende interventies die in het werkveld opvoedingsondersteuning worden gebruikt verkregen van het CAW Antwerpen. Er werd er gezocht in de databanken van het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning (EXPOO) en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Diverse nieuwsbrieven werden doorgenomen op zoek naar informatie over vormingen en/of methodes doorgenomen (bv. opvoedingswinkels, Vlaamse overheid). Via internet werd er gezocht op termen zoals 'opvoedingsondersteuning voor tieners'. Websites van uitgerijen werden geconsulteerd om uitgegeven interventies op te zoeken. Aan professionals uit de focusgroepen werden gevraagd of zij nog andere nationale en internationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar kenden.

De bespreking van de effectiviteit van de initiatieven is gebaseerd op informatie uit de wetenschappelijke databanken PsychINFO, PsychARTICLES en Limo. Ervaringen van professionals met de initiatieven werd verkregen aan de hand van semigestructureerde interviews en/of deelname aan vormingen over de desbetreffende methodes. Na elke vorming of interview werd gevraagd of de pioniers op de hoogte waren van andere interventies.

2.3. Systematische weergave van resultaten

De resultaten van deze literatuurstudie werden systematisch opgebouwd. Meer specifiek werd per initiatief de doelen, de doelgroep, de aanpak³, de verantwoording van de aanpak⁴, de ervaringen van professionals en/of deelnemers, effectiviteitsonderzoek en de toepasbaarheid binnen de Antwerpse Huizen van het Kind weergegeven. Met betrekking tot de verantwoording van de aanpak, wordt in de meeste gevallen de mening van de ontwikkelaars gegeven en niet zozeer een empirisch onderbouwde theorie over de samenhang tussen aanpak en doel.

Verder werd een onderscheid gemaakt tussen universele (gericht op ouders van tieners zonder specifieke gekende problemen), selectieve (gericht op ouders van tieners met een verhoogd risico op bepaalde problemen) en geïndiceerde preventie (gericht op groepen die nog niet voldoen aan de criteria om opvoedingshulp te krijgen) initiatieven.²⁰

Tenslotte werd de effectiviteit van de initiatieven afgetoetst aan de effectenladder volgens Van Yperen en Veerman.²¹ Deze effectenladder geeft aan hoe krachtig de evidentie is voor de effectiviteit van een initiatief. Praktisch gezien betekent dit dat hoe hoger een initiatief staat op de ladder, hoe hoger de kans is dat de doelen van het initiatief bereikt worden. Een samenvatting van deze verschillende niveaus van de effectenladder samen met de types onderzoek die nodig zijn om een bepaald niveau te bereiken, staan in Tabel 1. Op niveau nul situeren initiatieven die gebruikt worden, maar niet beschreven zijn. De initiatieven bestaan slechts “in de hoofden van de gebruiker”. Deze initiatieven kunnen effectief zijn, maar doordat de werkwijze en ervaringen/resultaten niet beschreven staan, bemoeilijkt dit de overdracht van het initiatief naar andere organisaties en/of landen. Wanneer het initiatief beschreven staat (doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden) positioneert het initiatief zich op niveau één, het niveau van de goed beschreven interventies. Initiatieven op dit niveau zijn op gestandaardiseerde wijze overdraagbaar van de/het ene organisatie/land naar het andere, hetgeen een correcte implementatie en toepassing van het initiatief faciliteert. Wanneer aan de beschrijving een theoretische onderbouwing wordt toegevoegd die ondersteund waarom het initiatief effect kan hebben, gaat het over goed onderbouwde initiatieven (niveau twee). Dit niveau bevat dus initiatieven die dus in theorie effectief zijn. Op niveau drie situeren zich initiatieven waarvan er bevindingen beschikbaar zijn over het bereiken van de doelen en de doelgroep en de tevredenheid van de cliënten. Het gaat hier om effectieve interventies volgens eerste aanwijzingen. Niveau vier, initiatieven met causale bewijskracht zijn bewezen effectief en vormen het hoogste niveau van effectiviteit. Hier is er sprake van een gemeten verbetering van

³ De aanpak verwijst naar de opzet van het initiatief: hoe het initiatief opgebouwd is (duur, aantal contacten); en naar de inhoud van de interventie: welke concrete activiteiten worden uitgevoerd en – eventueel – in welke volgorde? ([www. NJI.nl](http://www.NJI.nl)).

⁴ De verantwoording van de aanpak gaat over hoe men kan verantwoorden dat de aanpak de doelen bij een bepaalde doelgroep bereikt.

het aan te pakken probleem na de interventie die toegeschreven kan worden aan de interventie. Aanvullend is hierbij aangetoond dat de interventie beter is dan geen interventie of een andere interventie.

Tabel 1.

Effectenladder volgens Van Yperen en Veerman

Niveau	Omschrijving	Soorten onderzoek
<u>Niveau 4:</u> Interventies met causale bewijskracht	<ul style="list-style-type: none"> - Methodiekomschrijving - Theoretische onderbouwing - Gemeten verbetering na de interventie die toegeschreven is aan de interventie 	<ul style="list-style-type: none"> - Experimenteel onderzoek - Quasi-experimenteel onderzoek - Gevalsstudies - Veranderingstheoretisch onderzoek - Normgerelateerd onderzoek
<u>Niveau 3:</u> Effectieve interventie volgens eerste aanwijzingen	<ul style="list-style-type: none"> - Methodiekomschrijving - Theoretische onderbouwing - Eerste aanwijzing over bereiken doelen en doelgroep 	<ul style="list-style-type: none"> - Veranderingsonderzoek zonder normen - Doelrealisatie-onderzoek - Cliënttevredenheidsonderzoek
<u>Niveau 2:</u> Goed onderbouwde interventies	<ul style="list-style-type: none"> - Methodiekomschrijving en theoretische onderbouwing waarom deze methodiek effect kan hebben 	<ul style="list-style-type: none"> - Meta-analyses - Literatuurstudies - Studies naar impliciete kennis
<u>Niveau 1:</u> Goed beschreven interventies	<ul style="list-style-type: none"> - Methodiekomschrijving (doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden) 	<ul style="list-style-type: none"> - Beschrijvend onderzoek - Observaties - Documentanalyses - Interviews
<u>Niveau 0:</u> Werken met impliciete kennis	<ul style="list-style-type: none"> - Kan effectief zijn - Werkwijze en ervaringen/resultaten niet beschreven - Moeilijk overdraagbaar naar andere organisaties/landen 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen onderzoek

In Tabel 2 (zie achteraan) wordt een overzicht van de verschillende initiatieven gegeven die gedetailleerder worden beschreven. Per initiatief staat in de tabel het doel, de doelgroep, de soort interventie, waar de interventie ontwikkeld werd en waar ze momenteel toegepast wordt, verantwoording van aanpak, de ervaringen van de uitvoerders, effectonderzoek, het niveau van effectiviteit, en de contactgegevens van de methodieken.

2.4. Resultaten

De initiatieven die besproken zullen worden zijn allemaal preventief van aard, maar verschillen in niveau van preventie (universeel, selectief en indicatief) en dus ook in intensiteit. Zo zijn Opvoeddebatten, Themis Opvoedcursus, STOP en Homeparties *universele interventies* te noemen, gezien ze gericht op alle ouders van een bepaalde groep, zonder gekende problemen of risico's op problemen. Ouders van Tegendraadse Jeugd en Pedagogische Trajecten in Genk kunnen dan weer beschouwd worden als *selectieve en geïndiceerde interventies* omdat ze gericht zijn op ouders van tieners die een verhoogd risico hebben op het ontwikkelen van problemen of al bepaalde problemen vertonen. Verder verschillen de interventies in intensiteit en dus in het engagement dat van ouders verwacht wordt en de inspanningen die verwacht worden van de organisatie die het verkiest aan te bieden. Terwijl Pedagogische Trajecten in Genk, Ouders van Tegendraadse Jeugd intensief zijn, zijn STOP en Themis Opvoedcursus dat minder. Opvoeddebatten en homeparties zijn qua opzet dan weer het minst intensief, hoewel de rekrutering van deelnemers dit zeker niet is (zie verder).

We bespreken de initiatieven van universeel naar meer geïndiceerde preventie.

2.4.1. Opvoeddebatten

In Vlaanderen worden er minder mannen dan vrouwen bereikt door het werkveld opvoedingsondersteuning. Zo kwamen er bijvoorbeeld in 2013 in de Vlaamse opvoedingswinkels 2192 moeders t.o.v. 302 vaders basisinformatie vragen over de opvoeding van hun kinderen in diverse levensfasen. (cijfers werkingsjaar opvoedingswinkels 2013)

Uit de focusgroepen met Antwerpse ouders en de focusgroepen met Antwerpse professionals kwam naar voor dat het bereiken van vaders ook in Antwerpen een belangrijke uitdaging vormt. De Opvoedingswinkel van Antwerpen gaf tijdens de focusgroep aan dat twee Nederlandse experts van Trias Pedagogica, een initiatief rond opvoedingsondersteuning voor vaders ontwikkeld hebben dat met succes vaders bereikt; genaamd "Opvoeddebatten". In maart 2015 werd een vorming rond Opvoeddebatten georganiseerd door de Opvoedingswinkel Antwerpen, waaraan werd deelgenomen. Informatie uit de vorming vormt de basis van onderstaande beschrijving.

Opvoeddebatten zijn in Amsterdam ontwikkeld door Trias Pedagogica. Momenteel wordt het initiatief succesvol toegepast in verschillende Nederlandse grootsteden zoals Amsterdam en Utrecht. Het initiatief kan beschouwd worden als een universele interventie gericht op vaders en werd ontwikkeld op basis van een literatuurstudie rond opvoeding in Marokkaanse gezinnen, de rol van vaders bij de opvoeding en de noden en behoeften aan opvoedingsondersteuning bij vaders. Voor meer informatie over deze interventie verwijzen we naar de methodiekbeschrijving (Distelbrink et al., 2012) en de website van Trias Pedagogica (<http://www.triaspedagogica.nl>)

Doel

Opvoeddebatten hebben twee algemene doelstellingen: bewustwording en kennisoverdracht bij vaders over het vaderschap en de opvoeding. Deze algemene doelen vertalen zich in vijf directe doelen en drie indirecte doelen.

De directe doelen zijn rechtstreeks verbonden aan bewustwording en kennisoverdracht: (a) dat vaders zich bewust worden van hun opvoedrol, (b) dat vaders zich bewust worden van een goede afstemming tussen vader en moeder, en van het belang van een actief betrokken vader bij de opvoeding, (c) dat vaders zich bewust worden van de leefwereld en het ontwikkelingsstadium van hun kinderen, (d) dat vaders kennis verwerven over opvoedingsstijlen en positief opvoeden, en (e) dat vaders meer kennis verwerven over het Nederlandse systeem van opvoeding, onderwijs en vrijetijdsbesteding. Via het bereiken van de directe doelen, beoogt men met opvoeddebatten enkele indirecte doelen te bereiken. Meer specifiek poogt men in de eerste plaats via bewustwording en kennis verandering in het opvoedgedrag van vaders tot stand te brengen. Verder kan de deelname aan de opvoeddebatten de stap naar formele steun bij de opvoeding faciliteren indien nodig. Tenslotte tracht de deelname aan de debatten het informeel sociaal netwerk van de vaders te vergroten.

Doelgroep

De originele doelgroep van de opvoeddebatten bestond uit Marokkaanse vaders, zowel van de eerste als van de tweede generatie. Momenteel worden er ook opvoeddebatten georganiseerd voor vaders met andere herkomstnationaliteiten, zoals Somalische of Ghanese vaders.

De werving van de vaders verloopt via sleutelfiguren in (in)formele netwerken, zoals moskeeën, kerken, koffiehuisen en scholen. Deze sleutelfiguren zijn mannen of vrouwen die een goed contact hebben met verschillende organisaties in het werkveld en met de doelgroep. De doelgroep zijn vaders van thuiswonende of zelfs al volwassen kinderen (en kleinkinderen). Het is dus niet specifiek gericht op de leeftijd 10-17 jaar.

Verantwoording van aanpak

Tijdens de opvoeddebatten, wordt gebruik gemaakt van een methodiek die de ontwikkelaars *doelbewust debatten* noemen.

De ontwikkelaars hebben zeer bewust gekozen voor de naam “opvoeddebatten”. Ze beargumenteren dat deze benaming minder bedreigend overkomt op vaders in vergelijking met bijvoorbeeld een opvoedcursus, waardoor vaders gemakkelijker zullen deelnemen.

De vormgeving van de opvoeddebatten hebben tot doel de drempel om deel te nemen te verkleinen en openheid, veiligheid, vertrouwen en herkenbaarheid te creëren. Dit faciliteert de kennisoverdracht, het bewustwordingsproces en de gedragsverandering volgens de ontwikkelaars. Ten eerste worden vaders bewust uitgenodigd voor één debat in tegenstelling tot het meteen aanbieden van een reeks van debatten. Dit zou volgens de ontwikkelaars de drempel om deel te nemen verlagen. Ten tweede laat de vorm van een debat toe dat vaders vrijblijvend met andere vaders kunnen praten over de opvoeding zonder dat het specifiek over hun eigen opvoedsituatie hoeft te gaan. Bovendien krijgen vaders tijdens de opvoeddebatten erkenning van de debatleider (bv. door te bedanken voor hun inbreng en hen te complimenteren over hun manier van opvoeden). De debatleider is bij voorkeur zelf ook vader om het vertrouwen van de deelnemers te krijgen. Ook ervaren vaders via rollenspelen hoe bepaalde inzichten omgezet kunnen worden in vaardigheden, zoals het geven van een compliment aan hun kinderen.

Verder bevordert de homogene groepssamenstelling van de groep het gevoel van veiligheid bij de deelnemers. Bovendien kan met de samenstelling gespeeld worden (vaders van verschillende herkomst/nationaliteiten samenbrengen) om inzicht te verhogen. Door te werken met filmmateriaal willen de ontwikkelaars vertrouwen en herkenbaarheid creëren. Ten slotte gaan de debatten bij voorkeur door op een vertrouwde locatie en indien nodig in de eigen taal zodat de boodschap overkomt.

Aanpak

Opzet van de interventie

In totaal worden er zes sessies van ongeveer twee uur voorzien met minimaal 15, maximaal 40 vaders. Over de spreiding van de sessies zijn er geen specifieke richtlijnen beschikbaar. De ontwikkelaars geven aan dat het is belangrijk dat de debatten georganiseerd worden wanneer de vaders zich gemakkelijk kunnen vrijmaken (bv. na de werkuren).

Vaders schrijven zich echter niet in voor de volledige zes sessies. Ze worden daarentegen uitgenodigd voor een éénmalige bijeenkomst, het startdebat. Dit startdebat volgt een vast stramien: introductie, film, discussie, presentatie, discussie eventueel aangevuld met oefeningen, afsluiten en napraten. Meer concreet, wordt eerst uitgelegd wat er tijdens het startdebat zal gebeuren. Deze uitleg wordt

ondersteund door een film waarin beelden getoond worden van andere opvoedebatten. Nadien wordt een andere film getoond waarin acteurs bepaalde opvoedsituaties naspelen. Dit kan bijvoorbeeld gaan over communicatie in gezinnen of afstemming tussen partners. Na deze film wordt er een discussie gehouden over wat de vaders in de film gezien hebben en wat zij ervan vonden. Na de discussie vindt er kennisoverdracht plaats door middel van een presentatie over een aantal onderwerpen dat aan bod is gekomen tijdens de discussie. In de daaropvolgende discussie wordt er gevraagd naar de eigen opvoedsituaties van de vaders. Tot slot wordt de sessie afgesloten, waarin aan vaders eerst wordt gevraagd wat ze van het debat vonden. Nadien wordt aan hen gevraagd of ze behoefte hebben aan een vervolgdebat en welke thema's ze dan wensen te bespreken. Indien er een vervolgdebat komt, worden de vaders uitgenodigd om nog één of twee extra vaders mee te nemen.

De vervolgdebatten hebben een minder vast stramien. Ook de onderwerpen van de vervolgdebatten zijn afwisselend en op vraag van de vaders zelf. Toch wordt het algemene principe van filmmateriaal gevolgd door een discussie, presentatie, nieuwe discussie en evaluatie aangehouden.

De groepen worden homogeen opgesteld op basis van dezelfde herkomst/nationaliteit. Indien nodig wordt het debat in de taal van herkomst gevoerd. Taal is immers een belangrijke barrière voor veel migrantenouders bij het deelnemen aan aanbod (Distelbrink et al., 2011; Mutsaers, 2009). Een geringe taalbeheersing mensen ertoe brengen om te zwijgen of te doen alsof zij de discussie volgen, uit schaamte en angst om voor dom aangezien te worden. Daarbij is het juist bij persoonlijke en kwetsbare onderwerpen als opvoeding, gevoelens, twijfels, van belang om in de eigen taal te kunnen spreken wanneer het Nederlands een barrière opwerpt. Via eigen taal – woordgebruik, aanspreekvormen, zinsopbouw – brengen mensen hun persoonlijke identiteit tot uitdrukking, geven ze hun eigenwaarde en emoties bloot (Hofman, 2002).

Ook wordt rekening gehouden met de laaggeletterdheid en analfabetisme van de vadergroep. De ontwikkelaars geven aan dat hierop kan ingespeeld worden door bijvoorbeeld met visueel materiaal te werken. Hiernaast wordt er ook rekening gehouden met de beschikbare tijd van de vaders en wordt er met thema's gewerkt die vaders interesseren.

Inhoud van de interventie

In elk debat wordt een ander thema m.b.t. opvoeding aangesneden. Het startdebat behandelt voor de hand liggende thema's. Zo gaat het bijvoorbeeld over het opvoeden in Nederland, de rolverdeling tussen vader en moeder, schooladviezen, grenzen stellen, enz. De inhoud van de vervolgdebatten wordt in overleg met de vaders bepaald. Momenteel zijn volgende thema's uitgewerkt: participatie en opvoeden in twee culturen, opvoeden en vaderschap, afstemmen tussen partners in de opvoeding, externe hulp en opvoeddebat tussen vaders en kinderen. Volgens de ontwikkelaars is het

belangrijk om te letten op de verwoording van de thema's. Spreek bijvoorbeeld niet over het thema radicalisering, wel over het thema vervreemding en ontsporing.

Uitvoering van de interventie

Debatleider

De debatten worden steeds geleid door een getrainde debatleider. Enkel mannen ouder dan 24 jaar met een hogeschool- of universitair die de moedertaal van de doelgroep spreken, kunnen de training aanvangen. Zij worden inhoudelijk opgeleid rond intercultureel werken, opgroeien en opvoeden in twee culturen, gedrag kunnen interpreteren/hanteren en inzicht krijgen in het leerproces van vaders. Verder biedt onderzoek enige evidence voor het belang van matching: het succes van opvoedsteun neemt toe als bepaalde kenmerken van professionals overeenkomen met die van ouders. Het kan daarbij gaan om matching op etniciteit (Jackson & Hodge, 2010; Matthews et al., 2011), andere kenmerken zoals SES (Matthews et al., 2011) of 'zelf ook ouder zijn' (Clarke & Churchill, 2012).

Naargelang het thema kan er ook een andere professional het debat leiden of kan een spreker worden uitgenodigd zoals een schooldirectie.

Materiaal

Tijdens de debatten wordt er gewerkt met een diversiteit aan materiaal, zoals filmopnames en presentaties en werkvormen zoals rollen- en kaartspelen. Deze zijn uitgewerkt door Trias Pedagogica en zijn beschikbaar na het volgen van de training.

Locatie

De debatten vinden plaats op een goed bereikbare locatie waar de vaders vertrouwd mee zijn. De ruimte moet voldoende groot zijn en er moet de mogelijkheid zijn tot het aansluiten van een laptop, beamer en speakers.

Ervaringen

De ontwikkelaars bevroegen 23 vaders van kinderen met verschillende leeftijden gevraagd hadden naar hun ervaringen met de debatten. Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten verwijzen we naar de methodiekbeschrijving (Distelbrink et al., 2012). Vaders waren tevreden met het groepsgebeuren aan omdat ze op die manier van elkaar konden leren en met de tips en adviezen die ze thuis konden toepassen. Ze vonden het daarentegen jammer dat ze geen schriftelijke informatie om thuis te tonen meekregen op het einde van elke sessie. Verder gaven de vaders aan dat ze op het einde van de opvoeddebatten meer kennis hadden over het opvoeden. Sommige vaders stelden een

effect vast op hun gedrag t.a.v. hun kinderen. Zo vertelde een vader bijvoorbeeld dat hij na de debatten zijn kinderen meer complimenten gaf.

Trias Pedagogica heeft in 2012 met de methodiek opvoeddebatten met Marokkaanse vaders de Innovatieprijs aanpak kindermishandeling gewonnen.

Effectiviteitsonderzoek

Tot op heden werd geen empirisch onderzoek uitgevoerd naar de effecten van deze interventie.

2.4.2. Themis Opvoedcursus

Inleiding

Themis Opvoedcursus werd ontwikkeld door Christa Nieuwboer en Rogier van 't Rood in 2007.

In 2012 werd Themis Opvoedcursus uitgevoerd als onderdeel van IDEAL (Integrating Disadvantaged Ethnicities through Adult Learning), een Grundtvig-project. Het werd geïmplementeerd in Kopenhagen, Den Haag en Malmö.

Themis werkt aan participatie en preventie. Met Themis leert de deelnemer bovendien de Nederlandse taal op minimaal niveau A2 te beheersen. Alle Themis-modulen tezamen leiden ook op voor het inburgeringsexamen. We focussen ons in deze literatuurstudie voornamelijk op de Opvoedcursus, vermits deze meest relevant is.

Voor meer informatie over deze interventie verwijzen we naar de website van Themis Opvoedcursus: www.themis-opvoeden.nl.

Doel

Het doel van deze methodiek is de participatie van moeders met een migratiegeschiedenis in de Westerse samenleving bevorderen. Hierbij zijn er drie hoofdoelen omschreven:

1. De deelnemers zien zichzelf meer als participierend aan de Nederlandse samenleving dan voordien, hun acculturatieniveau is toegenomen.
2. De deelnemers realiseren zich dat zij invloed hebben op de ontwikkeling van hun kinderen; hun opvoedingsbetrokkenheid is vergroot.
3. De opvoedcompetentie van de deelnemers is vergroot; d.w.z. de deelnemers kunnen hun invloed op kinderen positief aanwenden in het belang van de ontwikkeling van de kinderen en de opvoedrelatie (disciplineren en monitoring).

Doelgroep

De doelgroep omvat moeders uit niet-Westerse migrantengroepen die niet of nauwelijks opgeleid zijn met kinderen tussen nul en 21 jaar. De meeste moeders waar Themis opvoedcursus zich op richt verkeren in een sociaal isolement. Naast een slechte beheersing van de Nederlandse taal, hebben de vrouwen zeer beperkte leesvaardigheden, zijn passief en hebben een gering expressievermogen. Bovendien is hun kennis van de Nederlandse cultuur en voorzieningen zeer beperkt en zijn ze vaak afhankelijk van een uitkering. Hun religieuze en culturele achtergrond kan zeer divers zijn.

Aanpak

Opzet van de interventie

De interventie duurt tien weken met wekelijks twee bijeenkomsten. Elke bijeenkomst duurt een dag en bestaat voor de ene helft uit een groepsessie en de andere helft uit een excursie of activiteit. Het gaat steeds om groepen met minimaal zes en maximaal 14 moeders. Het is belangrijk dat de sessies plaatsvinden op een moment dat de vrouwen vrij zijn, bijvoorbeeld wanneer hun kinderen naar school gaan.

De vormgeving van de groepsessies is erg flexibel. Er is geen vast stramien dat telkens gevolgd wordt. Van belang is dat de verschillende modules doorlopen worden (zie Inhoud van de interventie). Elke sessie is in detail uitgewerkt door de ontwikkelaars in de handleiding. Voor deze meer gedetailleerde informatie dien je de opleiding te volgen.

Inhoud van de interventie

De methodiek omvat verschillende modules die doorheen de sessies worden uitgevoerd. Bij de eerste sessies is het installeren van veiligheid belangrijk. Bij deze methodiek wordt die veiligheid gecreëerd en in stand gehouden door volgende elementen: (1) geen gemengde groepen, enkel vrouwen met dezelfde herkomst/nationaliteit kunnen deelnemen, (2) de groepsleider moet een vrouw zijn die bij voorkeur afkomstig is uit de doelgroep, (3) er wordt de vrouwen niets opgelegd, (4) deelname is vrijwillig en (5) het denkkader van de vrouwen vormt het startpunt voor de groepsessies.

Bij elke module worden bezoeken gepland aan relevante instanties. Dit vergroot meteen de kennis van het beschikbare aanbod. Nadien moeten de moeders ook zelfstandig instanties bezoeken als een soort van huiswerk.

We geven de onderwerpen weer samen met de hieraan gekoppelde activiteit:

1. Het belang van ritme/ regelmaat – Speel-o-theek / bibliotheek
2. Regels en discipline - Politiebureau
3. Communiceren met kinderen - ‘Sesamstraat’ kijken

4. De kracht van de verbeelding - Filmpje maken
5. Contact met school - Schoolbezoek
6. (On)gewenst gedrag - Verkeerspolitie / VVN
7. Vrije tijd - Sporten
8. Omgaan met emoties – Bureau Jeugdzorg/CJG
9. Gezonde voeding – samen koken

Uitvoering van de interventie

Begeleidster

Elke groep heeft een vrouwelijke begeleidster die bij voorkeur dezelfde herkomst/nationaliteit heeft als de moeders. De begeleidsters beheersen zowel het Nederlands als de moedertaal van de vrouwen en beschikken minstens over een professionele bachelor. Deze begeleidsters worden opgeleid via een basiscursus. In deze cursus leren ze de verschillende modules uitvoeren.

Materiaal

Er wordt veel gebruik gemaakt van visuele materialen tijdens de interventies (zoals filmpjes, pictogrammen, afbeeldingen). Al het gebruikte materiaal en een gedetailleerde omschrijving van de verschillende sessies is digitaal beschikbaar in het Nederlands, Zweeds, Engels en Deens. Toegang tot het materiaal krijg je na het volgen van de basiscursus.

Verantwoording van aanpak

Volgens de ontwikkelaar is het creëren en bewaren van veiligheid in deze kwetsbare groep moeders de eerste stap om tot kennisoverdracht en gedragsverandering te komen. Daarom wordt de module over opvoeding doelbewust op het einde van de cursus geplaatst, wanneer moeders elkaar en de begeleidster beter kennen en vertrouwen.

De werkwijze is consequent participatief, wat betekent dat de thema's worden behandeld vanuit de leefwereld van de vrouwen. Internationale literatuur toont overtuigend aan dat dit de meest effectieve wijze is om tot een adequate en samenhangende opbouw van de gewenste kennis, houdingen en vaardigheden te komen. Dit geldt eens te meer voor mensen die niet of nauwelijks zijn opgeleid. Een participatieve werkwijze is ook de meest effectieve en geëigende weg om tot empowerment van de deelnemers te komen, wat het uiteindelijke doel is van de Themisaanpak.

Tenslotte wordt aangegeven dat het belangrijk is om de interventie vrijwillig en gratis aan te bieden. In Denemarken is de cursus verplicht hetgeen weerstand bij de deelnemers oproept.

Ervaringen

In het algemeen gaan de communicatieve vaardigheden en zelfvertrouwen vooruit bij de deelnemster. Bovendien, vragen ze op het einde van de sessies vaak waar ze nog extra cursussen kunnen volgen of waar ze vrijwilligerswerk kunnen doen. Met betrekking tot de opvoedingsvaardigheden ervaren de moeders vaak een 'shock of awareness'.. Ze ervaren met andere woorden dat ze ook anders kunnen opvoeden en hierdoor een invloed kunnen uitoefenen op hun zoon of dochter.

Effectiviteitsonderzoek

Uit effectonderzoek blijkt dat de Themis-interventie een positieve uitwerking heeft op het kennisniveau en de opvoedingscompetenties van de deelnemers. Ze zijn zich bewust geworden dat kinderen behoefte hebben aan een kindvriendelijke omgeving waarin er onderhandeld mag worden. Naast de concrete leereffecten omtrent de ontwikkelingsfasen van een kind en het Nederlandse schoolstelsel hebben zij ook kennis genomen van Nederlandse opvoedingsnormen en waarden zoals de autoritatieve opvoedingsstijl, het positief benaderen van een kind, de fantasie van het kind en de Nederlandse sociale infrastructuur. De deelnemers hebben de interventie positief ervaren.

Het initiatief wordt aanbevolen door het Verweij-Jonker Instituut.

De opvoedingsmodule werd beoordeeld als 'goed onderbouwd' en erkend als effectieve interventie volgens het Nederlands JeugdInstituut (NJI) in 2012.

2.4.3. A Supportive Programme for Parents of Teenagers (STOP)

Inleiding

Via een internetzoektocht op de term 'parenting support teenagers' werd het initiatief Supportive Programme for Parents of Teenagers (STOP) gevonden. Het betreft een universele interventie gericht op het ondersteunen van ouders van tieners via kennisoverdracht en het aanleren van vaardigheden.

Het initiatief werd ontwikkeld in Essex (Engeland) door het Ministry of Parenting en wordt daar nog steeds uitgevoerd. Het Ministry of Parenting werd gecontacteerd en één van de ontwikkelaars (Jeannie Gordon) die ook een uitvoerder is van de interventie, werd geïnterviewd. Voor meer informatie over deze interventie verwijzen we naar de website van het Ministry of Parenting (<http://www.theministryofparenting.com/>).

Doel

STOP beoogt ouders kennis bij te brengen en vaardigheden m.b.t. het opvoeden van tieners aan te leren. Meer specifiek probeert de interventie de volgende doelstellingen te bereiken: (1) ouders kennis bijbrengen over het ontwikkelingsproces van hun tiener met een nadruk op de hersenontwikkeling, (2) ouders informeren over de grote invloed van vrienden tijdens de adolescentie, (3) ouders informeren over drugs, alcohol en mentale gezondheid, (4) ouders leren communiceren met hun tiener, (5) ouders hun tieners leren complimenteren, (6) ouders op een effectieve manier leren omgaan met conflicten en (7) ouders realistische verwachtingen bijbrengen over hun opvoedrol.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit moeders en vaders van tieners tussen de 11 en 16 jaar met opvoedingsvragen. Wanneer een ouder wenst deel te nemen, mag deze gedurende de verschillende sessies een vriend(in) meenemen ter ondersteuning.

Ouders kunnen zichzelf aanmelden of ze kunnen doorverwezen worden door bijvoorbeeld scholen. De ontwikkelaar vertelde echter dat een doorverwijzing stigmatiserend kan werken. Daarom neemt men vanuit het initiatief persoonlijk contact (telefonisch of via een huisbezoek) op met de ouders om hen te informeren. Zo vertelde ze dat een alleenstaande vader het erg beschamend vond doorverwezen te worden naar het programma, maar na een thuisbezoek enthousiast deelnam aan de sessies. Momenteel maakt hij erg veel reclame bij andere ouders over de interventie.

Om hun aanbod bekend te maken gaat STOP zichzelf voorstellen op andere plaatsen of bij andere organisaties waar ouders komen. Het gaat hier om organisaties die ouders kunnen doorverwijzen naar het STOP programma zoals scholen, huisartsen, andere groepssessies, enz.

Aanpak

Opzet van de interventie

De interventie bestaat uit tien of 12 groepssessies van ongeveer twee uur. De sessies worden wekelijks georganiseerd. De eerste tien sessies zijn de kern van het programma, de twee overige zijn optioneel. Deze kunnen op vraag van de groep worden uitgevoerd en de inhoud kan flexibel vormgegeven worden. Wanneer ouders een goede reden hebben om een sessie niet te kunnen bijwonen, bijvoorbeeld ziekte, worden er inhaalsessies georganiseerd.

Deelname aan deze groepssessies is kosteloos.

De interventie wordt afwisselend overdag en 's avonds georganiseerd. Dit houdt in dat er eerst een reeks sessies overdag wordt georganiseerd. De volgende keer dat de reeks sessies wordt georganiseerd gaan alle sessies 's avonds door. Op deze manier houden ze rekening met werkende en niet-werkende ouders.

De eerste sessie bestaat uit een vrijblijvende introductiesessie. Ouders worden uitgenodigd voor koffie of een lunch waar het opzet van het programma wordt besproken. De volgende sessies zijn flexibel opgebouwd rond een bepaald thema, waarbij verschillende werkvormen gebruikt kunnen worden, zoals rollenspelen, groepsdiscussies en visuele metaforen. Een voorbeeldvormgeving per sessie is in detail besproken in hun handboek dat pas beschikbaar wordt na het volgen van hun opleiding.

Naast de groepsessies worden er ook individuele trajecten voorzien. De geïnterviewde gaf aan dat deze zijn opgestart nadat enkele ouders omwille van hun beroep niet konden deelnemen aan de groepsessies. Het ging bijvoorbeeld om psychologen, leerkrachten en agenten die mogelijk beschaamd kunnen zijn om deel te nemen aan een cursus rond opvoeden, omdat ze professioneel een rol vervullen die in verband kan gebracht worden met opvoeding. In 2014 werden deze individuele trajecten gesubsidieerd door de overheid en konden deze ook gratis aangeboden worden aan de deelnemers. Ondertussen (vanaf 2015) zijn er geen subsidies meer beschikbaar, waardoor aan de individuele trajecten een kostprijs verbonden wordt (variërend van 35 tot 94 pond per sessie). Het opzet van deze individuele sessies is analoog aan de groepsessies.

Het initiatief voorziet ook in follow-up. Deze gebeurt telefonisch. Enerzijds wordt er voor de ouders een telefoongesprek voorzien tussen elke sessie. Tijdens deze gesprekken vraagt de begeleidster hoe het met de ouders gaat en/of het lukt om een aantal opvoedingsvaardigheden te implementeren. Anderzijds worden ouders drie tot zes maanden na het volledige traject opgebeld om na te gaan hoe het ondertussen met hen gaat. Bijkomend wordt hen dan gevraagd waar het programma eventueel kan bijgestuurd worden.

Na het doorlopen van het volledige traject krijgen de ouders een certificaat van deelname. Indien er een vriend(in) van de ouders deelnam ter ondersteuning krijgt deze op het einde een certificaat van 'ondersteuner'.

Inhoud van de interventie

De thema's die behandeld worden - één thema per sessie - komen overeen met de eerder beschreven doelstellingen: de adolescentie, conflictvermijding, leren communiceren,

complimenteren, probleem oplossen, regels en grenzen, drugs, relaties, seks en jezelf als ouder. De inhoud van de twee laatste optionele sessies is afhankelijk van de behoefte van de groep. De twee optionele uitgewerkte thema's (sessies 11 en 12) zijn alcohol en agressie. In het verleden heeft STOP in een groep van Bengaalse vrouwen de twee optionele sessies cultuursensitief aangepast. Zo zijn ze bijvoorbeeld niet dieper ingegaan op alcoholgebruik.

Uitvoering van de interventie

Begeleiding

De sessies worden steeds geleid door een professional die getraind is om de sessies uit te voeren. De professionals worden opgeleid m.b.t. de inhoud van de sessies en m.b.t. het werken met groepen. De training duurt drie dagen voor het groepsgedeelte (330 pond = € 465) en een bijkomende dag voor het individuele gedeelte (140 pond = €197).

Materiaal

De inhoud en uitvoering van de verschillende sessies zijn in detail beschreven in het handboek dat toegankelijk wordt na het volgen van de training.

Verantwoording van aanpak

STOP is gebaseerd op sociale leertheorie, cognitief gedragstheorie en oplossingsgerichte therapie.

De mogelijkheid om een vriend(in) mee te brengen, geen kosten te verbinden aan de deelname en de het aanbod zowel overdag als 's avonds te voorzien, verklaren mee het succes van het initiatief volgens de ontwikkelaar. Men contacteert ouders tussen de sessies telefonisch of via mail, men stuurt kaartjes naar de deelnemers bij speciale gelegenheden en beloont ouders wanneer ze bijvoorbeeld thuis succesvol een opvoedvaardigheid hebben toegepast.

Ervaringen

Uit de eerste ervaringen komt naar voren dat ouders voornamelijk gerekruteerd worden voor het programma via mond-aan-mond reclame en aanbevelingen van andere ouders is dat. Ouders worden daarentegen minder vaak doorverwezen vanuit andere organisaties zoals scholen. Verder namen tot nu toe voornamelijk autochtone ouders van tieners met ADHD, tieners met schoolproblemen, tieners met antisociaal gedrag of ouders met gezondheidsproblemen deel aan de interventie. Verder bleken meer moeders op het aanbod in te gaan dan vaders. Zo waren er bijvoorbeeld in de laatste groep die ze opgestart hadden vier vaders en negen moeders aanwezig. Men stelt vast dat het vaak gebeurt dat eerst de moeders deelnemen aan de sessies die overdag plaatsvinden en dat ze nadien hun man

aanmoedigen om de volgende keer aan te sluiten bij de avondsessies. Tenslotte gaf de ontwikkelaar aan dat eens ze ouders zo ver kunnen krijgen naar de informatiesessie te komen, ze het volledige traject doorlopen.

Ouders geven aan na de interventie een betere relatie te hebben met hun zoon/dochter, minder met hen in conflict te gaan en thuis een betere sfeer te ervaren. Ook vertelden ouders dat ze zich bewuster zijn van de gevolgen van hun eigen gedrag.

Effectiviteitsonderzoek

Lindsay et al (2011) voerden een beperkt onderzoek uit naar de effectiviteit van het programma. 65 ouders vulden voor en na de training gestandaardiseerde vragenlijsten in. Daaruit bleek dat de mentale gezondheid van de ouders en het gedrag van de tiener beter was na de interventie dan ervoor. Ook werd vastgesteld dat er na de interventie minder escalaties waren tussen ouders en tiener dan voordien.

2.4.4. Homeparty

Inleiding

Via de databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut kwamen we bij het initiatief Homeparty terecht dat tot doel heeft ouders te ondersteunen het alcoholgebruik van hun tiener te voorkomen of te verminderen. De interventie werd ontwikkeld in de tijd dat de cijfers van middelengebruik van jongeren in Nederland erg hoog lagen. Jongeren aanspreken op hun drinkgedrag bleek niet te helpen. Van 2000 tot 2003 werd in het door Liesbeth Naaborgh in samenwerking met het Trimbos-instituut verder ontwikkeld.

De ontwikkelaar van het initiatief (Liesbeth Naaborgh) werd geïnterviewd. Dit interview, samen met de methodiekbeschrijving vormt de basis voor de beschrijving.

(meer informatie: <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Homeparty>)

Doel

Het initiatief heeft tot doel om moeilijk bereikbare autochtone en allochtone ouders van tieners tussen 10 en 16 jaar te ondersteunen in het alcoholgebruik van de tieners uit te stellen en/of te verminderen. Het is de bedoeling dat het thema middelengebruik bespreekbaar wordt gemaakt en dat ouders bewust worden gemaakt van de rol die zij kunnen spelen in het (toekomstig) middelengebruik van hun kinderen.

Subdoelen zijn:

- ouders kennen de effecten en risico's van middelengebruik;
- ouders zijn zich bewust van de manier waarop zij zich verhouden tot middelengebruik en de rol die opvoeding hierbij speelt (attitudevorming);
- ouders hebben handvatten voor het bespreekbaar maken van middelengebruik met hun kind en het stellen van regels over middelengebruik.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit moeilijk bereikbare ouders met tieners tussen 10 en 16 jaar. De ouders zijn moeilijk bereikbaar omwille van hun sociaaleconomische status, herkomstnationaliteit of geloofsovertuiging.

Om deze ouders te bereiken gaat men te werk via sleutelfiguren. Eerste gaan preventiemedewerkers op zoek naar sleutelfiguren van deze doelgroepen in het werkveld. Sleutelfiguren zijn personen die de doelgroep goed kennen en/of personen die deel uitmaken van de doelgroep. Vervolgens gaan de preventiemedewerkers in overleg met deze sleutelfiguren om samen met hen te bekijken hoe men de doelgroep kan bereiken. Aan deze sleutelfiguren wordt er eveneens gevraagd of de homeparty bij hen kan doorgaan. De sleutelfiguren worden intensief betrokken bij het zoeken, selecteren en uitnodigen van ouders en hoe dit gedaan moet worden.

Het bereiken van deze sleutelfiguren is een arbeidsintensief proces dat vaak via tussenpersonen verloopt. Zo kan men bijvoorbeeld sleutelfiguren zoeken via de consultatiebureaus of via de school.

De groepen zijn meestal homogeen samengesteld op basis van herkomst/nationaliteit.

Aanpak

Opzet van de interventie

Het initiatief bestaat uit een eenmalige homeparty of een huiskamerbijeenkomst van maximaal 12 ouders en duurt maximaal twee uur. Het gaat om een eenmalige bijeenkomst in de huiskamer van één van de sleutelfiguren. De bedoeling is dat ouders tips meekrijgen om het alcoholgebruik van hun tieners uit te stellen of te verminderen. De bijeenkomst bestaat uit vier onderdelen: (a) kennisoverdracht, (b) bewustwording door middel van een discussie, (c) opvoedingsondersteuning en (d) doorverwijzing en meer informatie.

Kennisoverdracht gebeurt aan de hand van verschillende werkvormen, zoals een kennisquiz of een vraag- en antwoord gesprek. Nadien volgt hierover een discussie opdat ouders een zicht krijgen op opvoedingsvaardigheden die een invloed kunnen hebben op het gedrag van hun tiener. Nadien worden voorbeeldsituaties besproken. Afhankelijk van de sfeer die er ontstaat kan er gewerkt

worden met voorbeeldsituaties van de ouders zelf of met fictieve voorbeeldsituaties. Tot slot krijgen ouders de informatie die ze kregen mee via brochures, informatie over verslavingszorg, enz.

Op het einde van de bijeenkomst wordt aan de ouders gevraagd om de bijeenkomst te evalueren. Nadien wordt gevraagd of ze nog andere ouders krijgen die geïnteresseerd zouden kunnen zijn en/of ze eventueel zelf een bijeenkomst bij hun thuis willen laten doorgaan.

Inhoud van de interventie

Het onderwerp is het uitstellen en/of het verminderen van het alcoholgebruik van hun tieners en opvoedingsvaardigheden die hierbij kunnen helpen.

Uitvoering van de interventie

Begeleiding

De opleiding voor de begeleider bestaat uit één dag. De begeleiders worden inhoudelijk opgeleid om de methodiek uit te voeren. De kostprijs hiervoor is 1250 euro.

Materiaal

Er zijn drie draaiboeken beschikbaar. Het eerste draaiboek gaat over de uitvoering van een homeparty. Daarnaast is er een toolkit opvoedingsondersteuning beschikbaar die bestaat uit beeldmateriaal om specifiek met allochtone ouders in gesprek te gaan over de opvoeding en middelengebruik. Verder wordt een vernieuwde draaiboek homeparty alcohol en opvoeding voorzien. Dit boek kost 15 euro. Tot slot werd een draaiboek voor homeparty voor ouders van jongeren die naar “hokken” of “keten” gaan ontwikkeld.

Alle draaiboeken en de toolkit zijn verkrijgbaar via www.trimbos.nl.

Locatie

De bijeenkomsten gaan steeds door in een huiskamer van één van de sleutelfiguren.

Verantwoording van aanpak

Een kracht van het initiatief zit erin sleutelfiguren te betrekken: ze helpen met het rekruteren van ouders en de homeparties gaan bij hen thuis door. Ook werden geen kosten verbonden aan het volgen van de interventie. Tenslotte wordt vaak gewerkt met visueel materiaal om tegemoet te komen aan de eventuele beperkte gelettertheid van het publiek. Hierdoor is het initiatief erg laagdrempelig en veilig voor de moeilijk te bereiken ouders.

Ervaringen

De ontwikkelaar vertelde dat in 2004 een procesevaluatie werd uitgevoerd, waarbij onder andere door 31 ouders een vragenlijst voor de bijeenkomst werd ingevuld. Dertien van deze ouders vulden ook na de bijeenkomst dezelfde vragenlijst in. Uit de resultaten bleek dat alle ouders zeer tevreden waren over de huiskamerbijeenkomst. Ze gaven aan veel bijgeleerd te hebben. Verder rapporteerden ze dat ze niet zouden deelgenomen hebben indien de bijeenkomst in een buurthuis was georganiseerd.

Effectiviteitsonderzoek

Tot op heden werd geen empirisch onderzoek uitgevoerd naar de effecten van deze interventie.

De interventie is door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gecategoriseerd als goed onderbouwd.

2.4.5. Ouders van Tegendraadse Jeugd

Inleiding

In januari 2015 publiceerde EXPOO de themabundel 'Opvoedingsondersteuning bij ouders van jongeren: verkenning van behoeften en aanbod'. Naar aanleiding van deze publicatie en hun expertise zijn wij gedurende dit project regelmatig in gesprek gegaan met EXPOO. Via EXPOO vernamen we over de Nederlandse interventie 'Ouders van Tegendraadse Jeugd'. Deze interventie is ontwikkeld in Gouda en wordt momenteel ondermeer uitgevoerd in Rotterdam en Utrecht.

We contacteerden het Expertisecentrum Jeugd, Samenleving en Opvoeding in Nederland voor een interview. Zij ontwikkelden deze interventie en geven de opleidingen om deze te kunnen uitvoeren. Dit interview, samen met de handleiding, vormt de basis voor de beschrijving.

Voor meer informatie verwijzen we naar de methodiekbeschrijving (zie: <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/ouders-van-tegendraadse-jeugd-oudercursus>)

Doel

Het doel van deze interventie is het ondersteunen van ouders van kinderen met licht crimineel gedrag en/of die al in contact zijn gekomen met de politie. Het doel is dat ouders competentier gaan opvoeden en meer grip krijgen op het gedrag van hun kinderen. Hierdoor wordt de kans op herval/verval in de criminaliteit beperkt.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit ouders van kinderen/jongeren van 8 tot 16 jaar met (een verhoogd risico op) probleemgedrag, overlastgevend gedrag en/of delinquent gedrag. Ouders worden niet op een systematische manier gerekruteerd voor de interventie. In overleg met relevante partners, zoals buurtwerkers wordt per regio gezocht wat de meest efficiënte manier is om ouders te bereiken. Daarnaast kunnen ouders zichzelf aanmelden en kan de politie ouders van jongeren die overlast of een delict plegen doorverwijzen.

Aanpak

Opzet van de interventie

Het initiatief bestaat uit verschillende losse onderdelen, die variëren van eerder kortdurend tot aanklappend en van selectieve naar geïndiceerde preventie. Praatgroepen (van 2u30) voor ouders met tieners (max. 15) die een verhoogd risico vertonen op delinquent gedrag worden georganiseerd. Tijdens deze praatgroepen kunnen ouders met elkaar in gesprek gaan over opvoedvaardigheden. Daarnaast wordt ook een oudercursus van zes sessies (telkens van 2uur) voorzien voor ouders van tieners (8 tot 14 ouders) die al in contact zijn gekomen met de politie. Per sessie wordt een thema besproken, waarna ouders een thuisopdracht meekrijgen. Het stramien van deze sessies is telkens hetzelfde: bespreking van de thuisopdracht, bespreking van een nieuw thema en bespreking van de volgende thuisopdracht.

Ook worden opvoedworkshops voor ouders van Tegendraadse Jeugd voorzien. Deze workshops bestaan uit vier bijeenkomsten van ongeveer twee uur. De groepsgrootte varieert tussen zes en 12 deelnemers. Deze workshops kennen een vast stramien: (a) bewust maken van opvoedkundig thema, (b) delen van kennis, (c) gevoel en vaardigheden omtrent onderwerp, (d) oefenen, en (e) afronden. Bij aanvang wordt er voornamelijk ingezet op het inwinnen van het vertrouwen van de deelnemers. Vaak wordt er daarom gevraagd hoe het met de ouders gaat en hoe ze tot bij de workshop zijn gekomen. Meestal is er een incident gebeurd en sluiten ze daarom aan bij de groep. Er wordt daarom vaak ingegaan op dat incident in groep. Hierbij wordt vooral stilgestaan bij hoe de ouders het incident hebben ervaren.

Tijdens de workshops worden ouders bewust gemaakt van wat ze al doen en hoe ze dit nog kunnen verbeteren. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan aan de hand van een kaartspel. Meer specifiek worden per opvoedvaardigheid een aantal concrete handelingen weergegeven op kaarten. Ouders leggen de kaarten met de handelingen die ze reeds uitvoeren op één stapel, terwijl de handelingen die ze niet uitvoeren op een andere stapel worden gelegd. Op die manier krijgen de ouders een zicht op hun sterktes en zwaktes betreffende verschillende opvoedvaardigheden.

De groep ouders beslist per workshop welke vaardigheid aan bod zal komen. Dan volgt er kennisoverdracht en het inoefenen van deze vaardigheden, bijvoorbeeld aan de hand van filmmateriaal en rollenspelen. Op het einde van de sessie wordt gevraagd aan de ouders waarrond ze de week erop wensen te werken.

Bij de praatavonden en de workshops weten de ouders niet noodzakelijk op voorhand om hoeveel sessies het zal gaan. Het wordt eerder vraaggestuurd georganiseerd. Dit wil zeggen dat er op het einde van elke sessie gevraagd wordt aan de ouders of ze nood hebben aan een vervolgsessie en over wat deze dan hoeft te gaan. Bij de oudercursussen ligt het aantal sessies wel op voorhand vast en worden de ouders hiervan ook op de hoogte gebracht.

Elke instelling kan kiezen welke onderdelen van het initiatief aangeboden worden, afhankelijk van de doelgroep. Bijvoorbeeld bij de dienst Jeugdreclassering in Nederland waar jongeren komen die al delicten gepleegd hebben, wordt voornamelijk de oudercursus gegeven.

Inhoud van de interventie

Inhoudelijk wordt er – in alle onderdelen - telkens gewerkt rond vijf opvoedvaardigheden: (a) toezicht houden, (b) regels en grenzen, (c) ouderlijke betrokkenheid, (d) positieve bekrachtiging, en (e) probleemoplossend vermogen.

Uitvoering van de interventie

Begeleiding

De interventies van ouders van Tegendraadse Jeugd worden steeds begeleid door één of meerdere opgeleide begeleiders. Deze begeleiders volgen een driedaagse training voor de praatgroepen en workshops. Meer trainingsdagen zijn nodig voor de oudercursus. De prijs voor deze trainingen is afhankelijk van de groepsgrootte. Tijdens de training leren de begeleiders de onderdelen van de interventie uitvoeren. Tijdens de praatgroep, workshop of cursus zelf, worden de begeleiders verder gecoacht. Trainingen kunnen enkel gevolgd worden door pedagogisch of sociaal geschoolde mensen, die bij voorkeur kennis hebben over de ontwikkeling van jongeren en risicovol gedrag en kennis van en ervaring hebben met het omgaan met groepen.

Materiaal

Het gebruikte materiaal, zoals het kaartenspel en filmmateriaal, is beschikbaar na het volgen van de opleiding.

Verantwoording van aanpak

Volgens de ontwikkelaars zorgen een aantal onderdelen van de aanpak voor het succes. Ten eerste wordt een vertrouwensband gecreëerd met de ouders, hetgeen het werken rond de opvoeding mogelijk maakt. Wanneer men niet eerst het vertrouwen heeft van de ouders, kan dit volgens de ontwikkelaars boosheid en weerstand opwekken ten aanzien van de interventie. In navolging van deze argumentering kan er ook geopteerd worden om te werken met een begeleider die dezelfde herkomst/nationaliteit heeft als de deelnemers en/of dezelfde taal spreekt. Of ervoor te kiezen in individuele contacten te werken met een tolk.

Verder wordt vaak gewerkt met visueel materiaal, zoals het kaartspel en filmmateriaal om de boodschap te kunnen overbrengen. Ook probeert men de flexibiliteit in vormgeving te maximaliseren om zoveel mogelijk een aanbod op maat te kunnen aanbieden. Soms wordt bijvoorbeeld zelfs de naam van de interventie aangepast: "Ouders van Pittige Jeugd" in plaats van "Ouders van Tegendraadse Jeugd".

Tenslotte geven de ontwikkelaars aan dat men de handleidingen steeds strikter volgt naarmate de interventie intensiever (meer aanklampend en geïndiceerd) wordt. Dit garandeert meer succes.

Ervaringen

Uit het interview kwam naar voren dat hoewel de interventie ook gericht is op ouders van -12jarigen, de interventie voornamelijk ouders van tieners bereikt. Uit het interview bleek ook dat de deelnemers positieve effecten ervaarden bij zichzelf, (zoals minder stress) en bij hun tieners (zoals minder gedragsproblemen).

Effectiviteitsonderzoek

Orobio de Castro (2005) geeft een beschrijving van drie pilot-projecten (Almere, Alkmaar en Arnhem) die ernstige jeugdcriminaliteit willen voorkomen door kinderen met een risico daarop vroegtijdig te signaleren en hun gezinnen intensieve ondersteuning aan te bieden. Bij twee projecten (Alkmaar en Arnhem) bleek de opzet geslaagd, 68 gezinnen werden met succes gemotiveerd om deel te nemen aan de interventie en na afsluiting van de gezinsondersteuning was bij 35 gezinnen de problematiek van de kinderen matig tot sterk afgenomen.

Over de andere gezinnen kon nog geen uitspraak worden gedaan om dat zij het ondersteuningsprogramma nog niet hadden afgerond. Wel wordt opgemerkt dat bij de 'afgeronde' gevallen nog steeds sprake was van problemen en dat is doorverwezen naar minder intensieve, reguliere zorg.

De interventie is door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gecategoriseerd als goed onderbouwd.

2.4.6. Pedagogische Trajecten Genk

Inleiding

Naar aanleiding van de recente publicatie van EXPOO rond opvoedingsondersteuning voor ouders van jongeren en onze gesprekken met EXPOO kwamen we terecht bij de Pedagogische Trajecten.

De pedagogische trajecten zijn dertien jaar geleden door de Opvoedingswinkel van Genk ontwikkeld en worden momenteel ook enkel daar georganiseerd. Met de recente ontwikkelingen van de Huizen van het Kind (campus O3 in Genk), worden de trajecten uitgevoerd door de Uitdaging in Genk, een organisatie waar ouders en jongeren terecht kunnen voor informatie en groepstrajecten. De trajecten zelf vinden echter steeds plaats in de Opvoedingswinkel van Genk, omdat de Opvoedingswinkel over een betere accommodatie beschikt, zoals gesprekslokaaltjes. Bij de Uitdaging zijn er immers dagelijks verschillende activiteiten, wat voor lawaai kan zorgen en de Pedagogische Trajecten zou kunnen verstoren.

Om meer informatie te krijgen over het initiatief werd één van de uitvoerders van de interventie die voor de Uitdaging werkt geïnterviewd. Dit interview en de methodiekbeschrijving vormen de basis voor de beschrijving. Voor meer informatie verwijzen wij naar deze methodiekbeschrijving en de website van de Uitdaging (http://www.genk.be/Onderwijs_Opvoeding/De_Uitdaging)

Doel

De Pedagogische Trajecten hebben tot doel vroegtijdige schooluitval bij jongeren te voorkomen door het negatieve spiraal waarin jongere, ouders en de school in terecht gekomen zijn te doorbreken. Dat ouders en school opnieuw met een positieve blik naar de jongere kijken wordt nagestreefd, door alle partijen te “empoweren” en nieuwe vaardigheden aan te leren.

Meer concreet beoogt de interventie bij jongeren: (a) een vermindering van probleemgedrag, (b) versterken van bestaande competenties, (c) beter omgaan met stress, (d) het vergroten en/of activeren van beschermende factoren en (e) het vergroten van het welbevinden. Met betrekking tot ouders wordt getracht: (a) de opvoedvaardigheden verstevigen, (b) de relatie tussen ouders, de school en de jongeren te versterken, en (c) het leren inzien van de talenten van hun tiener. Voor de school, ten slotte, tracht men hetvolgende te bereiken: (a) het stabiliseren van de schoolloopbaan van de jongere, (b) het afstemmen tussen relevante personen op school en de jongere, (c) mogelijkheden ontdekken en (d) het activeren van bestaande competenties bij de jongere.

Per traject worden de doelen geconcretiseerd voor de specifieke jongere, ouders en school.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit jongeren tussen 8 en 15 jaar met een verhoogd risico op vroegtijdige schooluitval, hun ouders en hun school. Het risico op vroegtijdige schooluitval is bij deze jongeren vaak het gevolg van onaangepast gedrag in relaties met leeftijdsgenoten, ouders en/of directie. Het kan hier bijvoorbeeld gaan over jongeren die storend gedrag vertonen in de klas, maar ook om jongeren die gepest worden door leeftijdsgenoten. Jongeren van wie het verhoogd risico op schooluitval toe te schrijven is aan onvoldoende mentale capaciteiten worden niet meegenomen in de interventie.

Wie er van de school betrokken wordt tijdens de trajecten kan variëren. Vaak gaat het om meer dan één partij. In het lager onderwijs trachten ze bijvoorbeeld de klasleerkracht, de zorgcoördinatoren en de directie te betrekken. In het secundair onderwijs, wordt het CLB regelmatig betrokken. Verder wordt vaak aan de jongeren zelf gevraagd welke leerkrachten ze zelf wensen te betrekken bij het traject gezien men in het secundair onderwijs met meerdere leerkrachten dagelijks in contact staat. Het gaat dan vaak om een leerkracht die een goed contact heeft met de jongere in kwestie.

Er zijn een aantal voorwaarden verbonden aan de deelname. Zo moeten de jongeren wonen of naar school gaan in de politiezone van Genk. Ook moet de minimumleeftijd van acht jaar en de maximumleeftijd van 16 jaar gerespecteerd worden. Verder dienen jongeren gedragsproblemen te vertonen zowel thuis als op school. Tenslotte moet er een duidelijke hulpvraag zijn bij de school en ouders en moeten alle partijen gemotiveerd zijn om deel te nemen.

De trajecten worden niet uitgevoerd als een overbruggingshulp. Dit wil zeggen wanneer er eigenlijk een andere begeleiding meer aangewezen is die momenteel nog niet kan worden gestart. Dit bijvoorbeeld omdat de andere begeleiding volzet is.

Om het aanbod bekend te maken stelde de Uitdaging het initiatief voor op alle Genkse scholen. Twee jaar geleden hebben ze nogmaals alle Genkse scholen over het initiatief geïnformeerd. Ze focussen regelmatig op een nieuwe zone om hun aanbod nogmaals in de verf te gaan zetten. In het begin van het schooljaar delen ze ook aan alle scholen de data door waarop de groepssessies doorgaan.

De aanmeldingen gebeuren dan ook voornamelijk via scholen en CLB's. Ook ouders kunnen zich aanmelden. Soms gebeuren aanmeldingen eveneens via partners uit het werkveld opvoedingsondersteuning of zelfs door de politie, bijvoorbeeld wanneer de jongere spijbelt.

Aanpak

Opzet van de interventie

Een traject duurt ongeveer vijf maanden en bestaat uit volgende fases: toeleiding en aanmelding, kennismaking en vraagverhelderings, ondersteuning en evaluatiemomenten en afronding.

Na de aanmelding door de ouders, de school, het CLB of partnerorganisaties vindt er een kennismaking plaats, waarin het traject wordt voorgesteld aan de verschillende partijen. Daarbij aansluitend wordt de 'Strengths and Difficulties Questionnaire' (Goodman, 1997, Nederlandse vertaling door A. Goedhart, F. Treffers en B. van Widenfelt, 2000) afgenomen om extra informatie te verzamelen. Deze vragenlijst peilt naar emotionele problemen, gedragsproblemen, hyperactiviteit, relaties met leeftijdsgenoten en pro sociaal gedrag. Tijdens deze kennismaking wordt ook de vraag van de ouders en/of school verduidelijkt.

De ondersteuning zelf bestaat uit een tiental individuele sessies met de jongere, acht woensdagnamiddagen in groep met verschillende jongeren, een tiental individuele sessies met de ouders en een vijftal contacten met de school waarvan drie ronde tafels met alle partijen.

De individuele sessies die georganiseerd worden met de jongere enerzijds en ouders anderzijds volgen geen vast stramien. De sessies worden op maat aangeboden en kunnen flexibel vormgegeven worden. De rode draad is dat er een goede relatie wordt opgebouwd met de jongere, de ouders en de school.

De groepssessies starten met een infomoment voor de ouders en bestaan nadien voornamelijk uit outdooractiviteiten en/of vrije tijdsactiviteiten. Afsluiten gebeurt tijdens een weekend in de Ardennen. Nadien volgt het toonmoment voor de ouders. Daar worden foto's getoond van het weekend en krijgen de jongeren een diploma.

Het traject kan vroegtijdig worden afgebroken wanneer de ouders aangeven dat ze zelfstandig verder kunnen of wanneer ze gericht worden doorverwezen.

In de loop van het traject wordt een tussentijdse evaluatie gehouden en op het einde van het traject volgt een eindevaluatie.

Bij ouders van allochtone afkomst kan beroep worden gedaan op interculturele medewerkers en begeleiders. Soms wordt er ook gewerkt met tolken of met iemand van de familie om te vertalen.

Inhoud van de interventie

Net zoals het opzet van de interventie, kan de inhoud van de interventie flexibel vorm krijgen. Van belang is dat de inhoud steeds op maat is van de vraag van de ouders en/of de school. Bij de sessies van de ouders kan bijvoorbeeld gewerkt worden aan het communiceren met de tiener.

Uitvoering van de interventie

Begeleiding

Er is geen specifieke opleiding voorzien om deze trajecten te begeleiden. De uitvoerders hebben een opleiding gehad in oplossingsgericht werken en volgen regelmatig andere vormingen relevant voor het werkveld opvoedingsondersteuning.

Materiaal

Doorheen de jaren hebben de trajecten een koffer aan materialen verzameld. Het gaat voornamelijk om zelf samengestelde materialen.

Verantwoording van aanpak

Volgens de ontwikkelaars dragen verschillende elementen van de interventie bij aan de effectiviteit. Ten eerste, werkt men via ervaringsleren, wat de basis vormt van de groepsactiviteiten. Ten tweede wordt de volledige context van de jongere betrokken. Verder worden de sessies erg flexibel vormgegeven, hetgeen tegemoet komt aan de grote variëteit aan de vragen waarmee de jongeren worden aangemeld. Ook leidt de intensiteit van de interventie ertoe dat men een goede band kan opbouwen met de verschillende partijen. Zo hebben alle partijen het gevoel er “samen voor te gaan”.

Ervaringen

Uit het interview bleek dat het initiatief succes heeft. De uitvoerder gaf aan dat er in 2014 67 trajecten werden opgestart en doorlopen en dat er momenteel opnieuw veel aanvragen zijn en blijven binnenkomen. Daarnaast geven ze aan wel verschillende soorten jongeren te bereiken, maar vooral jongens. De uitvoerder vertelde dat dit mogelijks het gevolg is van doorverwijzingen via de school, waarbij jongens – die vaak meer externaliserend gedrag stellen en daarbij het klasgebeuren verstoren - sneller worden doorverwezen.

Verder gaf de uitvoerder aan dat hoewel sommige scholen meer doorverwijzen dan andere, ze aanmeldingen krijgen van alle Genkse scholen. Ze zijn immers al een vijftal jaar een stabiel team en hebben bekendheid opgebouwd bij CLB's en zorgcoördinatoren uit de regio.

Vanuit ervaring in het begeleiden van de interventie, gaf de uitvoerder aan ze voornamelijk voelt dat de trajecten veel teweegbrengen bij de verschillende partijen. Via de trajecten krijgen de verschillende partijen een rugzak met allerlei vaardigheden en kennis mee die men op het gepaste moment zaken uithalen en gebruiken. Hoewel ze het gevoel heeft dat sommige trajecten volledig afgerond zijn, blijft het bij andere trajecten zoeken naar handvaten. Tenslotte gaf de uitvoerder aan dat ze positieve reacties krijgen van zowel jongeren, ouders als scholen. Sommige jongeren springen nog regelmatig binnen om te vertellen hoe het met hen gaat.

Effectiviteitsonderzoek

Tot op heden werd geen empirisch onderzoek uitgevoerd naar de effecten van deze interventie.

Ze zijn wel vragende partij naar metingen die de effectiviteit vastleggen. Zo komt er binnenkort een onderzoek naar de theoretische basis van de trajecten.

2.5. Conclusies en discussie

Deze literatuurstudie had tot doel enkele nieuwe en/of minder gekende nationale en internationale ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar te bespreken, in functie van het uitbouwen van het aanbod van de Huizen van het Kind.

De interventies die hier aan bod zijn gekomen, zijn gelijkaardig aan die die reeds in het Antwerps werkveld opvoedingsondersteuning worden toegepast (zie registratiestudie). Ze zijn in hun geheel dus weinig vernieuwend. Bovendien zijn de meeste te intensief of gericht op ouders waarvan de tiener reeds problemen vertoont, hetgeen niet in de lijn ligt met het preventieve aanbod dat de Huizen van het Kind beogen aan te bieden. Verder beslaan de interventies de volledige range van opvoedingsactiviteiten niet. Meer specifiek, zijn het voornamelijk groepsgerichte initiatieven gericht op informeren en/of trainen van vaardigheden. Instrumentele, sociale en emotionele steun, advies, detectie en signalering komen niet aan bod (zie Vandenmeulenbroecke, Van Combrugge, Janssens, & Colpin, 2002). Desondanks kan o.a. de inhoud, de manier waarop de interventies opgebouwd zijn en hoe de deelnemers gerekruteerd worden inspiratie bieden voor het vorm geven van het aanbod opvoedingsondersteuning voor tieners binnen de Huizen van het Kind.

Laagdrempelig aanbod

De praatavonden en workshops van Ouders van Tegendraadse Jeugd, STOP, Themis Opvoedcursus, Opvoeddebatten en Homeparties bevatten elementen die de drempel om deel te nemen voor ouders verlaagt. Ten eerste, wordt de het initiatief vaak **flexibel** vormgegeven. Meer specifiek, mogen ouders de inhoud (deels) zelf kiezen, hetgeen ook het aantal sessies bepaalt. Zodoende staat de inhoud en de grootte van het engagement van ouders niet steeds op voorhand vast. Ouders bepalen dit zelf (**ouderparticipatie**). Op deze manier moeten ouders niet voorafgaand aan het initiatief – voor het installeren van veiligheid en vertrouwen - een engagement aangaan. Ouders kiezen steeds opnieuw of ze het engagement willen aangaan. Het intensiever aanbod, daarentegen,

loopt volgens een vaststaand stramien (zie bv. opvoedcursus van Ouders van Tegendraadse Jeugd), waarbij ouders één keer, bij aanvang, kiezen deel te nemen of niet.

Ten tweede, worden vaak **verschillende thema's** besproken, zoals o.m. de ontwikkeling van de adolescent én communiceren met je tiener én opvoeden tussen twee culturen. Op deze manier krijgen ouders antwoorden op verschillende opvoedingsvragen en –zorgen door het aangaan van slechts één engagement. De thema's kunnen evenwel niet tot in de diepte worden besproken, maar indien ouders nood hebben aan meer ondersteuning m.b.t. een bepaald thema, kan de overgang gemaakt worden naar een intensiever aanbod. Deze overgang zal enigszins vlotter verlopen gezien er reeds vertrouwen en veiligheid werd opgebouwd in het laagdrempelig aanbod.

Opgeleide begeleiders

Alle initiatieven worden geïmplementeerd door begeleiders die een specifieke opleiding volgen om een welbepaalde interventie te mogen begeleiden. Dergelijke opleiding is belangrijk omdat het de juiste implementatie van de interventie garandeert, wat op zijn beurt de kans op effectiviteit van de interventie verhoogt. Indien de Huizen van het Kind ervoor kiezen bestaande interventies op te nemen in hun aanbod, is het dan ook ten stelligste aangeraden om de begeleiders die specifieke opleiding te laten volgen.

Daarnaast zullen de Huizen van het Kind uiteraard zelf een aanbod vormgeven dat bestaat uit zelf ontwikkelde/vormgegeven initiatieven. Hoewel bijvoorbeeld vrijwilligers en ervaringsdeskundigen een relevante bijdragen aan deze initiatieven kunnen leveren, moeten ze i.o. begeleid worden door een deskundige. Deze deskundige heeft minstens kennis over de adolescentie en opvoedingsondersteuning, het specifieke onderwerp en heeft kennis van en ervaring in het begeleiden van groepen. De deskundige kan ook pedagogisch, psychologisch of sociaal geschoold zijn. Afhankelijk van het onderwerp en de doelgroep, kan het aangewezen zijn kennis te hebben van culturele gevoeligheden en de taal van de doelgroep te spreken (zie verder).

Bekendmaking van aanbod en ouders aantrekken

Men probeert de initiatieven bekend te maken bij ouders en andere organisaties op verschillende manieren.

Ten eerste, informeert men organisaties waar ouders al komen over het initiatief. Deze organisaties kunnen dan ouders doorverwijzen wanneer nodig. Het initiatief Pedagogische Trajecten heeft dit succesvol kunnen realiseren in scholen en CLB's in Genk. Hoewel sommige scholen en CLB's vaker naar hen doorverwijzen dan anderen, krijgen ze aanmeldingen van alle Genkse scholen. De organisatie die Pedagogische Trajecten aanbiedt, geeft aan werk te steken in de bekendmaking.

Regelmatig herhalen ze informatierondes in scholen en CLB's per regio. Ook houden ze scholen en CLB's op de hoogte van de data waarop het initiatief doorgaat.

Uit de focusgroepen met de professionals en uit de focusgroep met de ouders van tieners komt eveneens duidelijk naar voren dat de Huizen van het Kind **outreachend** moeten werken om hun aanbod bekend te maken. Ervaring van organisaties, zoals die die Pedagogische Trajecten aanbieden, leert dat het aanbod bekend maken een *steeds herhalend proces* is. Echte één op één contacten tussen de Huizen van het Kind en de organisaties met wie zij – op een of andere manier – wensen samen te werken, is volgens de professionals hiervoor noodzakelijk (zie focusgroepen met Professionals). Met welke organisaties de Huizen idealiter samenwerken, wordt in de focusgroepen met de professionals en ouders besproken. In navolging van Pedagogische Trajecten, kunnen ze *bijkomend* reminders sturen van het aanbod, hen op de hoogte brengen van startdata van initiatieven enz.

Ten tweede, geraken sommige initiatieven rechtstreeks bekend bij de ouders, via **mond-aan-mond reclame**. De ouders en professionals uit de focusgroepen gaven aan dat dit inderdaad een krachtige tool is om informatie door te geven. Hoewel mond-aan-mond reclame moeilijk te sturen is en risico's met zich mee brengt, kan men via ambassadeurs en sleutelfiguren trachten positieve reclame in gang te zetten (zie focusgroepen met Ouders en met professionals). Verder, vraagt men in verschillende initiatieven expliciet aan de ouders om een andere ouder mee te nemen naar de volgende sessie of – indien de sessie(s) beëindigd zijn – na te vragen of andere ouders in hun netwerk dergelijke sessie eveneens wensen te volgen.

Moelijk bereikbare ouders aantrekken

Sommige ouders geraken niet met hun opvoedingsvragen, –zorgen en eventueel –problemen tot bij een organisatie die hen kan ondersteunen. Drie besproken interventies; Opvoedebatten, Themis Opvoedcursus en Homeparties richten zich expliciet tot dergelijke groep. De eerste richt zich op vaders, die zich vaak omwille van de traditionele rolverdeling minder aangetrokken voelen tot initiatieven gericht op de opvoeding. Themis Opvoedcursus beoogt laaggeschoolde moeders, geïmmigreerd uit niet-Westerse landen, te bereiken. Deze moeders spreken doorgaans geen Nederlands, hebben weinig kennis van de samenleving waarin ze terecht zijn gekomen en hebben een beperkt sociaal netwerk, waardoor ze weinig informele steun ontvangen bij het opvoeden van hun kinderen. Deze gezinnen worden als erg kwetsbaar beschouwd en zijn omwille van hun isolement erg moeilijk bereikbaar (Dekovic & Pels, 2006).

Homeparties, ten slotte, richt zich op allochtone en autochtone ouders die moeilijk bereikbaar zijn omwille van hun sociaaleconomische status, herkomstnationaliteit of geloofsovertuiging.

Deze initiatieven maken duidelijk dat een **extra inspanning** door de organisatie geleverd moet worden, wil men deze groepen bereiken.

Centraal in deze interventies staat het creëren van herkenbaarheid, vertrouwen en veiligheid. Ten eerste worden **sleutelfiguren** ingezet om het initiatief bekend te maken en ouders te rekruteren. De sleutelfiguren zijn idealiter personen die deel uitmaken van de doelgroep: **hetzelfde geslacht hebben, dezelfde herkomstnationaliteit en religieuze overtuiging hebben, dezelfde taal spreken en liefst ook ouder zijn**. Homeparties doen dat op een systematische manier. Eerst gaan preventiemedewerkers op zoek naar de juiste sleutelfiguren voor de groep die ze willen bereiken. Vervolgens wordt met de sleutelfiguur bekeken hoe de doelgroep best bereikt kan worden. Het bereiken van deze sleutelfiguren is dus een erg arbeidsintensief proces. In het kader van de Homeparties verloopt de zoektocht naar sleutelfiguren vaak via tussenpersonen. Binnen de Antwerpse context wordt er reeds samengewerkt met verschillende sleutelfiguren vanuit diverse organisaties. Deze kunnen een eerste stap zijn in het zoeken naar de juiste personen voor de doelgroep die men wenst te bereiken.

Ten tweede spelen deze sleutelfiguren een **prominente rol** in het initiatief zelf. In het geval de Homeparties, vinden plaats bij de sleutelfiguur thuis, hetgeen door de deelnemers enorm drempelverlagend werkt. Bij de Opvoedebatten en Themis Opvoedcursus is het zelfs de sleutelfiguur die het initiatief begeleidt. Indien de sleutelfiguur een relatief kleinere rol speelt zoals in de Homeparties, kan hij of zij o.i. een vrijwilliger zijn. Wanneer de sleutelfiguur echter ook de interventie moet begeleiden, moet hij of zij een degelijke opleiding gehad hebben. Deze eis t.a.v. de vaardigheden van de sleutelfiguur maakt het nog moeilijker geschikte sleutelfiguren te vinden. Een optie is te investeren in opleidingen voor veelbelovende sleutelfiguren of op zoek te gaan naar reeds opgeleide personen die een sleutelfiguur zouden kunnen worden. Langs de andere kant, lijkt het betrekken van sleutelfiguren op een minder intensieve manier, zoals bij de Homeparties, ook zijn vruchten af te werpen.

Verder dient niet alleen de sleutelfiguur te behoren tot de doelgroep, alle personen die deelnemen aan het initiatief hebben idealiter hetzelfde geslacht, herkomstnationaliteit en religieuze overtuiging. **Homogene groepen** geven immers sneller een gevoel van cohesie, veiligheid en vertrouwen. Heterogene groepen hebben echter ook hun voordelen. Binnen deze groepen komen de leden in contact met verschillende visies en overtuigingen, hetgeen vaak leidt tot sterkere oplossingen.

Mogelijk kan men initiatieven starten in homogene groepen om ouders aan te trekken en veiligheid te installeren en pas later ouders toeleiden naar heterogene groepen. Bij Opvoedebatten start men met homogene groepen. Wanneer een thema zich aandient dat een rijkere bespreking zou kunnen opleveren in een heterogene groep, wordt dit met de vaders besproken. Enkel indien ze dit wensen worden groepen dan gemengd. In sommige gevallen wordt het initiatief ook in de **taal van herkomst** van de deelnemers gegeven indien de boodschap primeert. Hoewel dit niet in de lijn ligt van het taalbeleid van de Huizen van het Kind, kan het wel drempelverlagend werken voor deze moeilijk te bereiken groepen. Een manier om om te gaan met de taaldrempel tijdens groepsessies – rekening houdend met het taalbeleid van de Huizen - kan zijn de ouders toe te laten te spreken in hun eigen taal, terwijl de begeleider van de sessie in het Nederlands reageert. Hier kan verder met de Huizen van het Kind bekeken worden welke opties mogelijk zijn én tegelijkertijd in de lijn liggen van hun taalbeleid. Waarschijnlijk zal per groep gezocht moeten worden naar de meest aangepaste optie. De visie van de betreffende sleutelfiguren mag men hierin zeker niet vergeten.

Tenslotte de initiatieven worden op die manier vormgegeven dat de **eigen opvoedingssituatie besproken, noch geproblematiseerd** moet worden. De eigen inbreng is vrijwillig. Tegelijkertijd krijgt men wel kennis en praktisch advies m.b.t. de opvoeding mee op een toegankelijke manier, bijvoorbeeld door een film zien over de opvoeding, aan een kennisquiz deel te nemen, te debatteren over een opvoedingsgerelateerd thema, rollenspelen uitvoeren, ... In Themis Opvoedcursus bespreekt men de opvoeding ook pas als laatste thema om zo eerst tijd te hebben om vertrouwen en veiligheid te installeren.

Specifiek voor het aantrekken van vaders kan het praten over de opvoeding best geïntegreerd worden in een andere activiteit of bijeenkomst die vaders meer aanspreekt. Uit onderzoek (onderzoek expoo) en ervaring van verschillende Antwerpse organisaties (intercultureel vrouwen centrum antwerpen) komt immers naar voren dat vaders zich enkel aangesproken voelden deel te nemen aan activiteiten gericht op de opvoeding van hun kinderen indien deze geïntegreerd werden in bepaalde doe-activiteiten, zoals een fietsreparatie workshop georganiseerd door andere vaders of een voetbaltoernooi. Het bijeenbrengen van ouders rond bepaalde activiteiten, niet rechtstreeks gericht op de opvoeding, werd ook aangehaald tijdens de focusgroepen van de ouders (cfr. De Huizen als een plaats waar ouders gewoon met elkaar kunnen uitwisselen en als ze willen over de opvoeding kunnen praten) en de professionals (cfr. De Huizen waar het problematiseren niet steeds centraal staat). Welke bijeenkomsten of doe-activiteiten, die tegelijkertijd de mogelijkheid geven te praten over de opvoeding, aangeboden kunnen worden om vaders aan te trekken, kan verder met de Huizen van het Kind bekeken worden.

Ouderparticipatie

Ouders betrekken bij de opbouw en invulling van initiatieven die tot doel hebben hen te ondersteunen is erg belangrijk. Op die manier komt men immers tegemoet aan de noden van de ouders. Meer nog, wanneer men interesse toont voor wat ouders belangrijk vinden, respect voor hen toont door rekening te houden met hun mening bij het bepalen van inhoud en vormgeving, en hen de vrijheid geeft al dan niet te komen, komt men tegemoet aan hun behoefte van autonomie. Volgens Ryan en Deci (2000) is het gevoel te hebben je eigen leven in te vullen of beslisser te zijn van het eigen handelen, cruciaal voor de motivatie van mensen. Meer concreet, wanneer men aan dit gevoel tegemoet komt, neemt de autonome motivatie van ouders toe om deel te nemen aan een bijeenkomst (Ryan & Deci, 2000). Ouders zien de zinvolheid van de activiteit in en gaan met volle "goesting" naar de bijeenkomst.

Ouderparticipatie krijgt op verschillende manieren vorm in de besproken initiatieven. Binnen de Opvoedebatten en de workshops en praatavonden van Ouders van Tegendraadse Jeugd wordt **het aantal sessies en de inhoud ervan bepaald door de deelnemende ouders**.

Naarmate groepsinitiatieven intensiever worden, wordt de ruimte voor de inbreng van ouders echter kleiner. STOP, een veel intensiever initiatief, tracht ook enige participatie in te bouwen door de twee laatste sessies te laten kiezen, optioneel te houden en de inhoud ervan te laten bepalen door de ouders zelf. Ouders volgen daarvoor echter tien vaste sessies. Themis Opvoedcursus en de oudercursus van Ouders van Tegendraadse Jeugd hebben **geen ouderparticipatie** ingebouwd. Dit zijn initiatieven die bedoeld zijn voor ouders van tieners met (een verhoogd risico op) problemen. Deze ouders hebben vaak meer nodig dan kennis en advies m.b.t. een bepaald probleem. In de meeste gevallen moet deze ouders intensiever begeleid worden om nieuwe vaardigheden aan te leren en te trainen om het risico of het probleem te verminderen (zie ook verder). Wanneer men ouders volgens specifieke methodieken vaardigheden tracht bij te brengen, moet dit idealiter op een gestandaardiseerde manier gebeuren. Met andere woorden, dient men vast te houden aan een protocol, waarvan theorie en/of empirisch onderzoek heeft aangetoond dat het effectief is, wil men de voorgenomen doelstellingen bereiken. Veranderingen aanbrengen aan de cursus, om welke reden dan ook, kan de effectiviteit verminderen.

Individueel werken, hoe intensief ook, geeft dan weer de mogelijkheid om volledig op maat te werken, zoals de Pedagogische Trajecten in Genk. Men kan dan afhankelijk van de situatie en de noden de meest geschikte methodieken hanteren om ouders te ondersteunen.

Tenslotte kan men ouders op een heel laagdrempelige manier laten participeren door hen bijeenkomsten te laten **evalueren**, zoals in Pedagogische Trajecten. Zo geeft men aan dat men interesse heeft in de mening van de ouders; hiermee kan rekening worden gehouden in volgende sessies.

Naast de manieren waarop ouders in de besproken initiatieven worden betrokken, kan men ook voorafgaand aan het uitwerken van een initiatief aan ouders vragen rond welke thema's zij vragen hebben en hoe het aanbod vorm gegeven moet worden, zoals nu gebeurt in het kader van het huidig onderzoek. In de focusgroepen met de ouders en professionals wordt hier nog verder op ingegaan.

Belangrijk is dat men ouders waar mogelijk de vrijheid geeft om te participeren aan de uitbouw van het aanbod en de inhoud ervan, waardoor ouders meer gemotiveerd zullen zijn deel te nemen. Dit kan gaan van het bijdragen aan de vormgeving van het volledige aanbod tot het evalueren van gevolgde initiatieven. Hierbij dient men wel rekening te houden met werkvormen die volgens een gestandaardiseerde manier uitgevoerd dienen te worden.

Bewustwording, kennis en vaardigheden

Met alle initiatieven opvoedingsondersteuning beoogt men ouders te helpen hun pedagogisch aanbod beter af te stemmen op de pedagogische vraag van hun kind (Burggraaff-Huiskes, 2011). Dit vergt steeds een *verandering* in de visie en het gedrag van de ouders. Vooraleer men tot verandering komt, doorloopt men volgens Prochaska, Norcross en Diclemente (1994; 2000) verschillende fasen: (1) bewust zijn van de huidige ontoereikende situatie; (2) deze willen veranderen; (3) actie ondernemen om deze te veranderen; en (4) de acties volhouden. Het doorlopen van deze fasen kent echter verscheidene te overwinnen drempels, bijvoorbeeld ouders zijn er zich niet bewust van dat hun pedagogisch aanbod niet voldoet; ouders willen niet veranderen, weten niet hoe te veranderen, welke acties te ondernemen; ouders houden hun acties niet vol, enz. Opvoedingsondersteuning helpt de ouders deze drempels te overwinnen.

Sommige ouders met opvoedingsvragen en –zorgen, passend bij een normale opvoedingssituatie zijn al vaak geholpen met sociale en emotionele steun en informatie en advies vanuit hun informeel of professioneel netwerk. Ouders die daarentegen erg kwetsbaar zijn (bv. omwille van hun isolement) of ondertussen al met grotere vragen, zorgen en problemen kampen, hebben vaak meer moeite met de verandering (Burggraaff-Huiskes, 2011). De sociale en emotionele steun en informatie en advies vanuit hun informeel of zelfs het professioneel netwerk voldoet niet meer. Opvoedingsondersteuning moet dan bovenop sociale en emotionele steun en informatie en advies,

opvoedingsvaardigheden van ouders trainen en de toepassing van deze vaardigheden in de praktijk opvolgen en indien nodig doorverwijzen naar opvoedingshulp.

Opvoedebatten, de praatgroepen en workshops van Ouders van Tegendraadse Jeugd en Homeparties hebben tot doel ouders bewust te maken van hun opvoedings situatie en kennis over te brengen. Binnen Opvoedebatten geeft men expliciet aan dat men via de bewustwording en het bijbrengen van kennis tracht gedragsverandering bij vaders teweeg te brengen. Bij sommige ouders kan dit inderdaad leiden tot een andere aanpak, zeker wanneer concreet advies wordt gegeven en ouders op een actieve manier met de kennis omgaan zoals in discussies, groepsgesprekken, rollenspelen en oefeningen.

Gezien de Huizen van het Kind tot doel hebben om vooral preventieve opvoedingsondersteuning aan te bieden – dus voordat er sprake is van opvoedingscrisis of opvoedingsnood – zijn in **eerste instantie bewustmaking, kennis bijbrengen en concreet advies meegeven het meest aangewezen**, bovenop sociale en emotionele steun. Een intensieve begeleiding werkt in dergelijke gevallen zelfs contraproductief. In de gevallen dat dit niet voldoende is, is het de taak van Huizen ouders door te verwijzen naar een intensiever aanbod, al dan niet binnen de Huizen van het Kind. Binnen Themis Opvoedcursus is het kennis maken met andere organisaties waar men met vragen, zorgen en problemen terecht kan, zelfs een integraal onderdeel van de cursus.

Het is dan ook aan te raden om binnen het minder intensieve aanbod ouders op de hoogte te brengen van het bestaan van een intensiever aanbod, waar men aan de slag gaat met nieuwe vaardigheden en hierin ondersteund wordt. Dit wordt al regelmatig gedaan binnen initiatieven die worden opgezet in het Antwerpse werkveld.

Initiatieven zoals STOP, de opvoedcursus van Ouders van Tegendraadse Jeugd en Pedagogische trajecten daarentegen kunnen omwille van hun intensiteit inwerken op bewustwording, kennis en *vaardigheden*. Vaardigheden worden aangeleerd, ingeoefend en opgevolgd. In bijvoorbeeld STOP worden ouders zelfs tussentijds en na afloop opgevolgd om hen aan te moedigen de nieuwe vaardigheden in de praktijk te implementeren en vol te houden. Pedagogische trajecten betrekt op zijn beurt scholen, ouders en jongere, waardoor aan het probleem gewerkt kan worden binnen verschillende contexten. Binnen de Huizen van het Kind kunnen o.i. dergelijke initiatieven ook een plaats krijgen, indien ze preventief blijven in de strikte zin van het woord. Ze moeten met andere woorden gericht blijven op het voorkomen van problemen. De Opvoedcursus van Ouders van Tegendraadse Jeugd en Pedagogische Trajecten zijn initiatieven die echter eerder gericht zijn op het verminderen van problemen.

Effectiviteit van de initiatieven

Uit de interviews met de ontwikkelaars of begeleiders van de interventies kwam naar voren dat men goede ervaringen heeft met de initiatieven en dat de deelnemers tevreden zijn. De effectiviteit van Themis Opvoedcursus en STOP werd eveneens onderzocht aan de hand van een kleinschalig onderzoek, met veelbelovende resultaten als gevolg. Desondanks is evidentie voor de effectiviteit van de beschreven initiatieven erg beperkt, waardoor men niet met zekerheid kan aangeven of de interventie zijn doelen bereikt. Wanneer de Huizen voor een bepaald initiatief kiezen, zal men o.a. het initiatief moeten uitwerken, bekend maken, en ouders motiveren eraan deel te nemen. Alleen al omwille van tijd en financiële middelen die men hierin investeert is het essentieel te weten dat de doelen die men voorop stelt bereikt worden.

Het kiezen voor bewezen effectieve interventies is echter niet gemakkelijk – er zijn weinig interventies bewezen effectief. Een effectiviteitsonderzoek geeft immers aan dat een interventie effectief is in een bepaalde situatie met een bepaalde doelgroep. Vaak wordt de effectiviteit van interventies echter in het buitenland onderzocht. Hoewel dit buitenlands onderzoek een indicatie biedt voor de effectiviteit van het programma in de eigen situatie, kan men hier niet zeker van zijn. Meer nog, een buitenlandse interventie dient vaak aangepast te worden, wil het werken in de eigen cultuur en regio. De gedane aanpassingen kunnen ook veranderingen in de effectiviteit met zich mee brengen.

Wij raden de Huizen van het Kind daarom aan om op een **systematische manier de effectiviteit** van hun aanbod in kaart te brengen. Dit levert informatie op voor intern gebruik (waar dienen er aanpassingen te gebeuren) en informatie om externe financierders te overtuigen van de zinvolheid van het aanbod.

2.6 Aanbevelingen

Op basis van de literatuurstudie komen de volgende aanbevelingen m.b.t. het aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners binnen de Huizen van het Kind naar voren. Dit is geenszins de definitieve lijst van aanbevelingen.

- Creëer een laagdrempelig aanbod
 - Leg inhoud en aantal sessies niet op voorhand vast: laat ouders de inhoud en het aantal sessies bepalen
 - Laat per initiatief verschillende thema's aan bod komen
 - Informeer ouders over waar ze diepgaandere/intensievere ondersteuning kunnen krijgen
- Laat alle initiatieven begeleiden door een deskundige met specifieke opleiding
- Maak het aanbod bekend door
 - Outreachend te werken: organisaties waar ouders al komen (zoals buurthuizen, scholen, kerken/moskeeën, sportclubs, vrijetijdsorganisaties, ...) informeren over het aanbod
 - Regelmatig herhalen
 - Bijkomend: reminders sturen naar organisaties over concrete initiatieven
 - Aan te sturen op mond-aan-mond reclame
 - Ouders vragen andere ouders mee te nemen naar de sessies
 - Ouders vragen in hun netwerk op zoek te gaan naar ouders die interesse hebben in het volgen van een volgende reeks van het initiatief
- Trek moeilijk bereikbare ouders aan door het creëren van herkenbaarheid, veiligheid en vertrouwen
 - Via sleutelfiguren
 - Mensen van hetzelfde geslacht, met dezelfde herkomstnationaliteit, religieuze overtuiging en taal. Idealiter zijn zij ook ouder van een tiener
 - Hen inzetten voor de rekrutering
 - Hen betrekken bij de opvoedingsondersteuning
 - Stel in eerste instantie homogene groepen samen
 - Verlaag de taaldrempel door (deels) de moedertaal te laten spreken
 - Geef kennis en praktisch advies zonder dat de ouders hun eigen opvoedingssituatie moeten bespreken en/of zonder dat deze geproblematiseerd wordt

- Specifiek voor vaders: organiseer een activiteit waarbij er onrechtstreeks over de eigen opvoedingssituatie gepraat kan worden
- Zet in op ouderparticipatie
 - Afhankelijk van intensiteit van initiatief: hoe meer de interventie tot doel heeft specifieke vaardigheden aan ouders aan te leren om het risico of probleem te verminderen, hoe minder ruimte voor ouderparticipatie
 - Via
 - Bepalen van inhoud en aantal sessies
 - Individueel werken: alles kan op maat
 - Evalueren van de bijeenkomsten
- Breng effectiviteit van het aanbod in kaart

Het aanbod van de Huizen van het Kind dient preventief te zijn in de strikte zin van het woord

- Gericht op alle ouders: initiatieven beogen bewust te maken, kennis te verhogen en advies te geven
- Gericht op ouders met grotere behoeften: initiatieven beogen daarnaast ook vaardigheden aan te leren en de implementatie ervan op te volgen

Tabel 2.

Overzicht (inter)nationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van jongeren tussen 10 en 17 jaar.

Naam interventie	Doel	Doelgroep	Soort interventie	Oorsprong *	Ingezet *	Verantwoording	Ervaringen	Effect-onderzoek	Niveau effectiviteit	Contactgegevens
Opvoeddebatten	Kennis Bewust- Wording	Vaders van allochtone afkomst	Universeel	NL	NL	Debatvorm Veiligheid Filmmateriaal Locatie Begeleider	Hoge opkomst Lage drop-out Kennisverhoging Gedragsverandering Autochtone vaders	Geen	Niveau 2	Bureau Trias Pedagogica info@triaspedagogica.nl
Themis Opvoedcursus	Participatie samenleving	Moeders van niet- Westerse allochtone afkomst	Universeel	NL	NL SE DK ZA	Veiligheid	Hoge opkomst Lage drop-out Zelfvertrouwen Communicatie	Vragenlijsten (ref)	Niveau 2	Themis www.themis-opvoeden.nl
A Supportive Programme for Parents of Teenagers	Ondersteuning bij de opvoeding	Ouders van 10- tot 16- jarigen	Universeel	GB	GB	Follow-up Flexibiliteit Kernsessies	Hoge opkomst Lage drop-out Kennisverhoging Gedragsverandering	Geen	Niveau 2	The Ministry of Parenting info@theministryofparenting.c om
Parents Plus Adolescent Programme	Kennis Gedrag	Ouders van 11- tot 16- jarigen met gedrags-, emotionele- en /of schoolproble men	Geïndiceerd	IE	IE GB AU	Flexibiliteit	Niet van toepassing	Vragenlijsten (ref)	Niveau 2	Parents Plus www.parentsplus.ie

Ouders van Tegendraadse Jeugd	Gedrag	Ouders van 8- tot 16 jarigen met (verhoogd risico op) probleem-, overlast gevend- en/of delinquent gedrag	Selectief Geïndiceerd	NL	NL	Vertrouwen Flexibiliteit	Hoge opkomst Gedragsverandering Stress	Vragenlijsten	Niveau 2	Expertisecentrum Jeugd, Samenleving en Opvoeding www.jso.nl
Pedagogische trajecten Genk	Gedrag	Jongeren tussen 8 en 15 jaar met risico op schooluitval, hun ouders en hun school	Selectief Geïndiceerd	BE	BE	Context Flexibiliteit Vertrouwen Ervaringsleren	Hoge opkomst Kennis Vaardigheden	Geen	Niveau 2	Opvoedingswinkel Genk Info@opvoedingswinkel.be
Homeparty	Bereiken kwetsbare ouders Gedrag	Moeilijk bereikbare ouders van 10- tot 16- jarigen	Universeel	NL	NL	Middelengebruik Huiskamer	Startleertijd Kennis	Geen	Niveau 2	Trimbos instituut www.trimbos.nl

*NL= Nederland, GB = Engeland, SE = Zweden, DK = Denemarken, ZA = Zuid-Afrika, IE = Ierland, AU = Australië, BE = België

Referenties

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1995). Human autonomy: The basis for true self-esteem. In M. Kemis (Ed.), *Efficacy, agency, and self-esteem* (pp. 31–49). New York: Plenum.

Dekovic, M., & Pels, T. (2006) Opvoeding in vijf etnische groepen in Nederland in T. Pels, W.

Distelbrink, M., van der Gaag, R., Halane, S., Knippels, V., Mehraz, A., & Naber, P. (2012). Opvoedebatten met Marokkaanse vaders: een methodiekbeschrijving. Geraadpleegd op 13 maart 2015 via <http://www.triaspedagogica.nl/>

Lindsay, G., Strand, S., Cullen, A.M., Brand, S., Davis, H., Conlon, G., Barlow, J., & Evans, R. (2011). *Parenting Early Intervention Programme Evaluation*. Department of Education.

Nieuwboer, C. (2012). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving ‘Themis Opvoedcursus – Voor moeders uit niet-westerse migrantengroepen’. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 2 maart 2015 via www.nji.nl/jeugdinterventies

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.

STOP: A Supportive Programme for Parents of Teenagers (STOP). Geraadpleegd op 2 maart 2015 via <http://www.education.gov.uk/commissioning-toolkit/Content/PDF/STOP.pdf>

Van Aert, C.G.M. (2008). *Inburgering en opvoedingsondersteuning: Effecten van een opvoedingsinterventie binnen een inburgeringstraject op kennis, vaardigheden en opvoedingsgedrag van vrouwelijke migranten*. Masterthesis Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken, Universiteit Utrecht.

Vollebergh & T. Jaspers (2006) Diversiteit in opvoeding en ontwikkeling, H3, Aksant: Amsterdam

3. Omgevingsanalyse

De omgevingsanalyse tracht een zicht te geven op de Antwerpse omgeving waarin een professioneel aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners vorm kan krijgen. Hiervoor werden: (1) de lokale behoeften naar opvoedingsondersteuning van gezinnen met tieners in kaart gebracht, (2) een overzicht van het huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners opgesteld en (3) de werkpunten van dit aanbod samen met de mogelijkheden van de Huizen van het Kind onderzocht.

Hiervoor organiseerden we focusgroepen met ouders van tieners (december 2014) en focusgroepen met Antwerpse professionals (februari 2015).

3.1. Focusgroepen met ouders van tieners

3.1.1. Inleiding

De Huizen van het Kind willen een aanbod op maat aanbieden voor onder andere gezinnen met tieners in verschillende Antwerpse wijken. Bij een vraaggericht aanbod is de inbreng van de doelgroep cruciaal. Hiervoor werden focusgroepen met ouders van tieners georganiseerd in vier Antwerpse wijken: Antwerpen-Noord, Borgerhout, Deurne en Wilrijk. De keuze voor de wijken was gebaseerd op de opening van de Antwerpse Huizen van het Kind. In december 2014 openden in Antwerpen de eerste Huizen van het Kind in Borgerhout en Deurne. De komende jaren openen er in Antwerpen nog 15 Huizen van het Kind, waaronder een Huis van het Kind in Antwerpen-Noord. Wilrijk is een wijk in de Antwerpse periferie waar er eventueel andere behoeften aan opvoedingsondersteuning zijn dan in de meer centraal gelegen Antwerpse wijken. In Wilrijk wonen er minder gezinnen van allochtone afkomst en is er minder kansarmoede (zie Tabel 1).

Concreet focusten we ons op vier onderzoeksvragen (1) Welke opvoedingsvragen hebben Antwerpse ouders van tieners? (2) Welke ondersteuning *zoeken* Antwerpse ouders van tieners bij deze opvoedingsvragen? (3) Welke steun *wensen* Antwerpse ouders van tieners bij hun opvoedingsvragen en (4) Wat verwachten Antwerpse ouders van tieners van de Huizen van het Kind?

3.1.2 Methode

Deelnemers

Deelnemers werden gerekruteerd door het CAW Antwerpen. Criteria voor deelname waren (1) ouder zijn van minstens één zoon en/of dochter in de leeftijdscategorie 10-17 jaar en (2) wonen in de wijk waar de focusgroep georganiseerd werd. Via de buurtmonitor¹, een digitaal instrument om statistieken van Antwerpen te raadplegen, werd in de vier wijken (Antwerpen-Noord, Borgerhout, Deurne en Wilrijk) nagegaan wat de drie meest voorkomende nationaliteiten van herkomst zijn, de werkzaamheidsgraad, de kansarmoede index, het gezinstype en het geslacht. Tabel 3 geeft

schematisch de situatie in 2014 in de vier wijken weer. Er werd getracht een representatieve steekproef van ouders samen te krijgen in de focusgroepen op basis van sociaal-economische status, geslacht, gezinstype en nationaliteit rekening houdend met de herkomst van de ouders.

Tabel 3

Verdeling per wijk naar meest voorkomende nationaliteiten van herkomst, kansarmoede index, werkzaamheidsgraad, gezinstype en geslacht

Wijk	Nationaliteit van herkomst	Kansarmoede index***	Werkzaamheidsgraad****	Gezinstype	Geslacht
Wilrijk	Belgische herkomst (76.8%)	2.5	65.3	Gehuwden met kinderen (15.6%)	Vrouw (53.2%)
	Noord-Afrikaanse herkomst (5.7%)			Samenwonenden met kinderen (4.6%)	Man (46.8%)
	Oost-Europese herkomst (4.7%)			Eénoudergezinnen (3.7%)	
Borgerhout*	Noord-Afrikaanse herkomst (38.9%)	8.1	50.5	Gehuwden met kinderen (19.8%)	Man (50.5%)
	Belgische herkomst (31.2%)			Samenwonenden met kinderen (3.7%)	Vrouw (49.6%)
	Oost-Europese herkomst (7.4%)			Eénoudergezinnen (3.7%)	
Deurne Noord	Belgische herkomst (43.0%)	6.1	59.4	Gehuwden met kinderen (19.3%)	Vrouw (50.1%)
	Noord-Afrikaanse herkomst (19.5%)			Samenwonenden met kinderen (5.0%)	Man (49.9%)
	Oost-Europese herkomst (12.2%)			Eénoudergezinnen (3.7%)	
Antwerpen-Noord**	Belgische herkomst (30.2%)	9.0	47.1	Gehuwden met kinderen (15.6%)	Man (53.7%)
	Noord-Afrikaanse herkomst (20%)			Eénoudergezinnen (13.9%)	Vrouw (46.3%)
	West-Aziatische herkomst (11.1%)			Samenwonenden met kinderen (4.1%)	

* Voor de wijk Borgerhout zijn telkens de gemiddeldes genomen van de wijken: Borgerhout Intra Muros Noord en Borgerhout Intra Muros Zuid

** Voor de wijk Antwerpen-Noord zijn telkens de gemiddeldes genomen van de wijken: Amandus-Atheneum, Dam en Stuivenberg

***De kansarmoede index meet kansarmoede op buurtniveau. Een score nul wijst op geen kansarmoede, een score van tien wijst op een zeer hoge graad van kansarmoede.

****De werkzaamheidsgraad is de verhouding van de werkenden van 18 tem 64 jaar tov de bevolking van 18 tem 64 jaar

Vierenveertig moeders participeerden aan de focusgroepen: elf deelnemers in Wilrijk, acht deelnemers in Borgerhout, 19 deelnemers in Deurne Noord en zes deelnemers in Antwerpen-Noord. Tabel 4 en 5 geven per wijk een overzicht van de deelnemers aan de focusgroepen. De tabellen zijn gebaseerd op 43 ingevulde vragenlijsten. Van één deelnemer ontbreekt de volledige vragenlijst. Daarnaast hebben drie vrouwen hun leeftijd niet ingevuld, en twee vrouwen het gezinstype, de huidige werksituatie en de werksituatie van de partner.

Tabel 4

Gemiddelden (M) en Standaarddeviaties (SD) van de Leeftijd van de Deelnemers, het Aantal Kinderen, het Aantal Tieners en Leeftijd Tieners in Totaal en per Wijk.

	Totaal		Wilrijk		Borgerhout		Deurne Noord		Antwerpen-Noord	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Leeftijd deelnemer (jaar)	38.88	5.67	38.36	4.46	38.88	3.72	40.60	7.34	41.67	7.15
Aantal kinderen	3.55	1.25	3.27	1.01	4.5	1.41	3.61	1.14	2.83	1.47
Aantal tieners	1.82	0.63	2.10	0.70	2.13	0.64	1.72	0.67	1.33	0.52
Leeftijd tieners	13.14	1.96	12.94	1.73	12.73	1.73	12.71	1.6	13.17	2.79

Enkel vrouwen hebben deelgenomen aan de focusgroepen. Deze vrouwen zijn voornamelijk van Marokkaanse herkomst en wonen in kerngezinnen. De gemiddelde leeftijd van tieners is in elke wijk 13 jaar. In alle wijken, behalve Deurne Noord, hebben minstens de helft van de deelnemers en hun partners een job. Slechts één moeder in de vier wijken heeft een diploma hoger onderwijs.

Tabel 5

Overzicht aantal (N) en percentage (%) deelnemers per wijk: nationaliteit herkomst, geslacht, werksituatie deelnemer, werksituatie partner, hoogst behaalde diploma deelnemer, hoogst behaalde diploma partner, gezinstype

	Wilrijk		Borgerhout		Deurne Noord		Antwerpen-Noord	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Nationaliteit herkomst								
Belgisch	1	9.1%	0	0.0%	4	22.2%	2	33.3%
Duits	1	9.1%	0	0.0%	1	5.6%	0	0.0%
Iraaks	0	0.0%	0	0.0%	1	5.6%	0	0.0%
Kazachs	0	0.0%	0	0.0%	1	5.6%	0	0.0%
Marokkaans	9	81.8%	8	100.0%	10	55.6%	3	50.0%
Servisich	0	0.0%	0	0.0%	1	5.6%	0	0.0%
Turks	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	1	16.7%
Werksituatie deelnemer								
Werkend	9	81.8%	4	50.0%	1	5.6%	3	50.0%
Werkloos	2	18.2%	4	50.0%	16	88.9%	2	33.3%
Werksituatie partner								
Werkend	7	63.6%	5	62.5%	8	44.4%	3	50.0%
Werkloos	2	18.2%	1	12.5%	3	16.7%	0	0.0%
Niet van toepassing	0	0.0%	2	25.0%	6	33.3%	2	33.3%
Hoogst behaalde diploma deelnemer								
Geen	0	0.0%	2	25.0%	4	22.2%	0	0.0%
Lager onderwijs	0	0.0%	0	0.0%	4	22.2%	1	16.7%
Lager secundair onderwijs	3	27.7%	4	50.0%	4	22.2%	0	0.0%
Hoger secundair onderwijs	8	72.7%	4	50.0%	4	22.2%	4	66.7%
Bachelor of gelijkwaardig	0	0.0%	0	0.0%	1	5.6%	1	16.7%
Master of gelijkwaardig	0	0.0%	0	0.0%	1	5.6%	0	0.0%
Hoogst behaalde diploma partner								
Niet van toepassing	1	9.1%	1	12.5%	3	16.7%	2	33.3%
Geen	1	9.1%	3	37.5%	5	27.8%	0	0.0%
Lager onderwijs	1	9.1%	1	12.5%	1	5.6%	4	66.7%
Lager secundair onderwijs	0	0.0%	1	12.5%	1	5.6%	2	33.3%
Hoger secundair onderwijs	8	72.7%	2	25.0%	6	33.3%	2	33.3%
Bachelor of gelijkwaardig	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
Master of gelijkwaardig	0	0.0%	0	0.0%	1	5.6%	0	0.0%

Thuis taal

Nederlands	3	27.2%	2	25.0%	4	22.2%	2	40.0%
Nederlands en Arabisch	6	54.5%	5	62.5%	9	50.0%	2	40.0%
Nederlands en Assyrisch Nederlands, Arabisch en	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	1	20.0%
Frans Nederlands, Arabisch en	1	9.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
Duits	1	9.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
Arabisch	0	0.0%	1	12.5%	3	16.6%	0	0.0%
Servisch	0	0.0%	0	0.0%	1	5.5%	0	0.0%

Gezinstype

Alleenstaand	2	18.2%	1	12.5%	4	22.2%	2	33.3%
Kerngezin	9	81.8%	7	87.5%	9	50%	4	66.7%
Nieuw samengesteld gezin	0	0.0%	0	0.0%	3	16.7%	0	0.0%

Instrumentarium

De leidraad voor de focusgroepen (zie Bijlage II) is gebaseerd op de onderzoeksvragen. Concreet werden vier onderwerpen besproken: (a) opvoedingsvragen van ouders van tieners, (b) gezochte steun bij deze opvoedingsvragen, (c) gewenste steun bij deze opvoedingsvragen en (d) verwachtingen ten aanzien van de Antwerpse Huizen van het Kind. Per onderdeel werden er een aantal vragen voorbereid die werden gesteld aan de deelnemers. De vragen konden in bewoording en volgorde variëren naargelang het gesprek vorderde tijdens de focusgroep. Een voorbeeldvraag bij het thema opvoedingsvragen van ouders van tieners was *“Hebben jullie het afgelopen jaar vragen gehad bij de opvoeding van jullie tieners en zo ja, waarover gingen deze vragen?”*. Bij het thema gezochte steun bij deze opvoedingsvragen was een voorbeeldvraag: *“Welke stappen hebben jullie ondernomen om deze vragen op te lossen?”*. *“Wat zou er in jullie ideale wereld aanwezig zijn aan ondersteuning/hulp bij jullie vragen over de opvoeding van jullie tieners?”* was een voorbeeldvraag bij het thema gewenste steun bij deze opvoedingsvragen. Voor het thema verwachtingen t.a.v. de Antwerpse Huizen van het Kind werd onder andere letterlijk gevraagd wat de ouders verwachten van de Huizen van het Kind.

Belangrijk was dat minstens alle thema's aan bod kwamen tijdens de focusgroep om een zicht te krijgen op de meningen en gedachten van de ouders betreffende deze onderwerpen. De leidraad werd in november 2014 voorgelegd en besproken op de adviesraad opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners. Op basis hiervan werd expliciet gevraagd naar vragen en zorgen van ouders rond sociale/nieuwe media, opvoeden tussen twee culturen, de samenstelling van een groepsaanbod en

specifieke openingsuren waarop professionals hun aanbod kunnen organiseren met als doel een zo groot mogelijke opkomst te bereiken.

Daarnaast werd een vragenlijst gebruikt die peilde naar enkele demografische achtergrond factoren van de deelnemers (Bijlage III). De volgende factoren werden bevroegd over de deelnemers: leeftijd, geslacht, herkomstnationaliteit, gezinstype, aantal kinderen, leeftijd kinderen, hoogst behaalde diploma, huidige werksituatie en de taal die in het gezin gesproken wordt.

Procedure

Vijf focusgroepen vonden plaats in december 2014. De focusgroepen gingen door op locaties binnen elke wijk: Het Werkhuys in Borgerhout, Dinamo in Deurne, Permeke in Antwerpen-Noord en het gemeenschapscentrum in Wilrijk. Op deze manier bleef de verplaatsing voor de deelnemers beperkt en bleven ze in hun vertrouwde omgeving. Per locatie was er een afgesloten, rustige ruimte waar de sessies konden doorgaan. De deelnemers werden opgewacht en verwelkomd door de moderator en de assistent-moderatoren. Ze kregen de gelegenheid om koffie/thee/water te nemen en informeel kennis te maken. Daarna werd het onderzoek voorgesteld, door de moderator en assistent-moderatoren. Alle deelnemers ondertekenden de geïnformeerde toestemming (zie Bijlage I) en gingen akkoord met de auditieve opname van de focusgroep.

Er werd geprobeerd een open sfeer te creëren waar ouders in alle vertrouwen over de verschillende onderwerpen in discussie gingen. Over verscheidene thema's werd er gedebatteerd. De sessies duurden ongeveer twee uur per groep. Op het einde van de focusgroep vulden de deelnemers de vragenlijst demografische factoren in. Tot slot kregen alle deelnemers een vergoeding van 20 euro.

Analyse

Op basis van de auditieve opnames en de gemaakte notities werden de transcripten opgesteld. Deze transcripten werden thematisch geanalyseerd. Eerst werd de relevante informatie, die antwoord geeft op de onderzoeksvragen, geselecteerd. Concreet houdt dit in dat we op zoek gingen naar (a) opvoedingsvragen van ouders van tieners, (b) gezochte steun bij deze opvoedingsvragen, (c) gewenste steun bij deze opvoedingsvragen en (d) verwachtingen ten aanzien van de Antwerpse Huizen van het Kind. Binnen elk onderwerp gingen we op zoek naar op voorhand vastgelegde thema's. Deze thema's werden enerzijds bepaald op basis van de thema's waarrond ouders van tieners bezorgd zijn (zie situering van het onderzoek) en de adviezen van de adviesraad opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners, en zijn terug te vinden in Tabel 6.

Tabel 6

Overzicht vooraf vastgelegde thema's bij de analyse van de transcripten

Opvoedingsvragen van ouders van tieners	Gezochte steun bij opvoedingsvragen	Gewenste steun bij opvoedingsvragen	Verwachtingen tav de Huizen van het Kind
Grenzen stellen	Informeel netwerk	Informatie en voorlichting Advies	Verwachtingen
Omgang met vrienden	Professioneel netwerk	Emotionele steun	
Loslaten opgroeiende kinderen	Professioneel aanbod opvoedingsondersteuning	Training vaardigheden	
Opvoeden tussen twee culturen		Instrumentele steun	
Onderwijs		Uitbouw sociaal netwerk	
Sociale media			

3.1.3. Resultaten

3.1.3.1 Opvoedingsvragen van ouders van tieners

Een overzicht van de opvoedingsvragen van Antwerpse ouders van tieners, staat in Tabel 7. Sommige thema's zijn eerder ontwikkelingsgebonden (zie situering van het onderzoek), zoals vragen m.b.t. het onderwijs, regels en grenzen en de sociaal-emotionele ontwikkeling; andere thema's zijn geassocieerd zijn met de veranderende maatschappelijke en gezinscontext en de huidige Antwerpse context, zoals vragen m.b.t. sociale/nieuwe media en opvoeden tussen twee culturen. Verder volgt een uitgebreide beschrijving van de verschillende thema's en subthema's die ter sprake kwamen in de verschillende focusgroepen.

Tabel 7
Opvoedingsvragen van Antwerpse ouders van tieners; aantal ouders (N) en percentage (%)

Thema's	N (%)	Subthema's	N (%)
Sociale/nieuwe media	23 (52.2%)	Controle	14 (60.9%)
		Kennis	12 (52.1%)
		Gevaren	10 (43.5%)
School	18 (40.9%)	Pesten op school	7 (38.9%)
		Studiekeuze	6 (33.3%)
		Schoolmoeheid	5 (27.8%)
Regels en grenzen	15 (34.1%)	Bepaling	12 (80.0%)
		Straffen	10 (66.7%)
Opvoeden tussen twee culturen	13 (29.5%)		
Sociale ontwikkeling	8 (18.2%)	Invloed van vrienden	4 (50.0%)
		Loslaten controle	3 (37.5%)
		Relaties	1 (12.5%)
Varia	2 (4.5%)	Scheiding	1 (50.0%)
		Middelengebruik	1 (50.0%)
Totaal	44 (100%)		44 (100%)

Thema 1: Sociale media

Er werd expliciet gevraagd naar de zorgen en vragen die de moeders hadden bij het gebruik van sociale media door hun tiener. Meer dan de helft van de moeders (23 van 44 moeders) gaf aan hiermee bezig te zijn.

Ten eerste, bleken 12 van deze 23 moeders **weinig kennis hebben over de sociale/nieuwe media** en nood te hebben aan meer informatie hieromtrent. Zes moeders vertelden dat ze hierdoor informatie van de school van hun zoon of dochter soms misten. Een moeder vertelde: *“Je hebt echt scholen die smartschool verplichten. En als je dat niet gebruikt, dan was je gewoon niet geïnformeerd. Want inderdaad de mensen die geen computer hebben of die niet computervaardig zijn, die kunnen dan hun kinderen niet meer opvolgen.”* Een gebrek aan kennis speelde 14 van deze 23 moeders ook parten in het **controleren en begrenzen van het mediagebruik** van hun tiener. Tien moeders vonden het erg belastend dit gedrag te willen begrenzen, terwijl ze niet echt weten waar hun tiener mee bezig is. Zo vertelde een moeder: *“En nu heeft mijn zoon een laptop en heb ik er totaal geen controle op.”* Drie moeders wilden de codes en wachtwoorden van de Facebook accounts, GSM, computers en/of laptops van hun tieners weten om hun zoon of dochter op deze manier te kunnen controleren.

Een andere moeder vertelde dat ze haar dochter inschakelde: *“Ik ken er zo weinig van dat ik mijn dochter af en toe mijn zoon laat controleren.”* Verder vroegen drie moeders (van de 38) in Deurne, Wilrijk en Antwerpen-Noord zich af hoe ze meer specifiek gameverslaving konden begrenzen. *“Ik heb nu een zoon en die is verslaafd maar die wil het niet erkennen. Maar door die verslaving zijn zijn punten naar achter. Hij is altijd al een hele slimme en altijd al goede punten gehad maar dat is echt een verslaving van ‘s morgens tot ‘s avonds.”*, aldus een moeder. Ten slotte vroegen 10 moeders zich af hoe ze hun tieners bewust kunnen maken van de **gevaren op het internet**, gezien hun kinderen dit misschien niet of te weinig beseffen. *“Je kan oudertoezicht installeren op de computer en ik heb dat lang volgehouden. Omdat er ook heel wat gevaren aan verbonden zijn, vind ik. En ook ze [de tieners] kennen de regels niet, in de zin van dat ze op Facebook bijvoorbeeld zichtbaar zijn voor veel mensen en ongewenste contacten kunnen tegenkomen.”*, volgens een moeder.

Thema 2: Schoolgerelateerde vragen

Het eerste thema dat moeders spontaan aanhaalden wanneer gevraagd werd naar zaken waar ze de afgelopen jaren opvoedingsvragen hadden gehad, was **pesten op school**. Dit thema kwam ook verscheidene malen terug doorheen de sessies. In Borgerhout en Deurne Noord gaven zeven moeders van de 27 aan dat ze vragen hadden over pesten. In Borgerhout werd er door drie moeders van Marokkaanse afkomst hevig ingegaan op dit thema. Deurne Noord spraken één moeder van autochtone afkomst en drie moeders van Marokkaanse afkomst over het thema pesten. Al deze moeders waren bezorgd over hun zoon of dochter die gepest werd op school en vroegen zich af **hoe hiermee om te gaan**, gezien de school niet altijd actie blijkt te ondernemen. Een moeder vertelde: *“Mijn zoon is heel hard gepest geweest in het zesde leerjaar door zeven meisjes, waardoor dat hij totaal veranderd is [hij stelt nu machogedrag]...Op school hebben ze er niets aan gedaan.”* In sommige situaties bleek de leerkracht zelf te pesten, volgens een moeder: *“Soms zijn er ook leerkrachten die leerlingen pesten...’aah T., doe u broek maar ineens uit’ zei ze ‘je mag een ander pakje aandoen van school’. T. stond versteld van ‘hoe? Ik heb juist een nieuwe broek van mijn papa gekregen, een hele dure broek, speciaal donker, donker blauw. Het is niet de eerste keer want de leerkracht geeft altijd een opmerking op haar uniform, onrechtvaardig. Ik vind dat ook vernederend. Misschien kopen de ouders het verkeerde uniform.”* De moeders vroegen zich af **welke rol de school hierin moet spelen**, en verwachtten eigenlijk dat de school hier een gesprek rond initieert.

Ten tweede maakten zes van de 25 moeders in Antwerpen-Noord en Deurne-Noord zich zorgen over de studiekeuze van hun tiener. Meer specifiek zeiden vier van deze moeders dat ze het niet evident vonden om hun tieners te **begeleiden** in het maken van een **studiekeuze**. Een Marokkaanse moeder van een 17-jarige tweeling, afkomstig uit Antwerpen-Noord, vertelde over haar tweeling die in het

derde jaar secundair onderwijs wilden veranderen van studierichting: *“In het eerste middelbaar probeer je ze de beste richting mee te geven. Dan gaan ze naar het derde middelbaar en dan zeggen ze ‘Ja mama dat was echt niets voor ons’. Maar ja, dan proberen ze natuurlijk het gemakkelijkste, dat is dan een graadje lager.”* Verder gaven de moeder aan dat ze niets steeds akkoord gingen met de studiekeuze die aangeraden werd door de school. Een moeder die thuis Nederlands, Kazachs en Russisch spreekt, vertelde dat leerkrachten tegen haar tiener zeiden: *“Deze richting is niet voor jou. Jouw Nederlands is niet genoeg. Ga maar naar een beroepsrichting.”* Een andere moeder uit Deurne-Noord gaf aan dat kinderen al te vroeg een bepalende studiekeuze moeten maken: *“Een kind moet al van zijn 12 jaar weten wat hij wil worden en dat is te vroeg ... Mijn zoon moet volgend jaar naar het middelbaar en hij weet niet wat hij wil worden en dat is toch heel belangrijk.”*

Tenslotte vertelden vijf moeders (van oudere tieners 15-17 jaar) van de 25 in Antwerpen-Noord, Borgerhout en Wilrijk niet te weten **hoe om te gaan met de schoolmoeheid** van hun kind. Een moeder uit Borgerhout vertelde over haar 17-jarige zoon: *“Ze worden schoolmoe. Dat is zo de leeftijd waarop ze beginnen af te zwakken.”* Ze wisten niet wat te doen om hen te blijven motiveren een diploma te halen. Ze probeerden de tieners te ondersteunen, hun eigen waarden mee te geven omdat ze willen dat ze een diploma behalen, zoals bijvoorbeeld deze moeder: *“Zeggen van ‘je moet aan je toekomst denken, want die tijd gaat nooit meer terugkomen wat je nu meemaakt. Je gaat dan later spijt hebben, want later is het moeilijker als je wat ouder bent om terug naar school te gaan.’”*

Thema 3: Regels en grenzen

In totaal gingen er 15 moeders van de 44 hevig in op het thema regels en grenzen. Het was een thema dat leefde onder verschillende ouders in alle wijken. Twee moeders uit Antwerpen-Noord vertelden regels en grenzen te bepalen in overleg met hun tiener. De meerderheid (11 van de 15) gaf echter aan in overleg met hun partner de regels en grenzen voor hun tieners op te stellen. De tiener werd in dat geval niet betrokken. Acht moeders hadden hier geen problemen mee. *“Hier zijn mijn grenzen en als jij het wilt, jij gaat zo als ik zeg, als je het niet aanstaat dan is daar de deur, dan mag je doen wat je wil.”*, aldus één van deze moeders. Vier moeders voelden zich echter onzeker bij het **bepalen van de grenzen**. Een moeder vertelde: *“Je weet het soms eigenlijk niet bij een puber of een tiener. Je weet soms niet wat goed is en wat niet goed is voor een kind. Begrijp je? Je stelt soms regels en je vraagt jezelf af: doe ik er goed aan of niet.”*

Verder vonden vijf moeders het erg moeilijk om hun tiener te **straffen** wanneer regels en grenzen overtreden werden. Eén moeder vroeg herhaaldelijk aan de moderator hoe ze op een geschikte manier kon straffen: *“Als ik een straf geef dan is dat gewoon ineens alles afpakken, maar ik wil liefst zo afbouwen. Als ik ineens de GSM bijvoorbeeld wil afpakken dan is het ineens echt zwaar. Ik ga ineens in extremen zal ik zeggen. Maar hoe kan ik het best afbouwen in de zin van ‘Ah nee je hebt dit*

gedaan, dus nu ga ik dit afnemen of ik ga dit minderen.'." Vijf andere moeders vertelden dat ze het eenvoudig vinden om een straf uit te voeren en hier niet zoveel vragen rond hadden. Deze moeders gaven zelfs tips aan de andere ouders, zoals één moeder uit Borgerhout adviseerde: "Wat ook belangrijk is aan uw kinderen om ook wel te zeggen waarom je dat gedaan hebt. Dat ze goed beseffen waarom. Want als je dat gewoon iets afpakt en het de week erop gewoon teruggeeft, hebben ze er niets van geleerd."

Thema 4: Opvoeden tussen twee culturen

De moeilijkheden die moeders ervaren met opvoeden tussen twee culturen werd expliciet bevraagd. Drie moeders van de dertien die ingingen op dit thema, vertelden dat ze het niet evident vonden om hun kinderen op te voeden tussen twee culturen. Ze vroegen zich af hoe ze hier het best mee konden omgaan en hoe ze hun kinderen hierin zo goed mogelijk konden begeleiden. Zo vertelde een Belgische moeder dat ze van haar Marokkaanse man gescheiden is en dat ze moeite heeft met de manier waarop hij hun kinderen nu opvoedt: "Vroeger was ik samen met een Marokkaan, dan was de opvoeding simpel. Maar nu wij uit elkaar zijn is het half Marokkaans en half Belg en dat is moeilijk. Wat niet mag van de papa profiteren ze bij de mama. Bij hun is dat: de jongens mogen alles, voor meisjes zijn we streng. En dat is bij mij het probleem. Ik ben voor mijn dochter weggegaan bij hem omdat ik mijn dochter vrijheid wou geven." Verder vertelde een moeder dat haar 13-jarige zoon het moeilijk heeft met zijn culturele herkomst. Deze moeder wist niet hoe ze de boosheid die deze dubbele cultuur veroorzaakte bij haar zoon het best kon aanpakken. Vader en moeder hebben beiden een verschillende afkomst, wat het niet evident maakt om hiermee om te gaan. Deze moeder sprak: "Ik zit met drie kleine kinderen en voor mij is het nu ook heel moeilijk die culturen, want mijn man heeft een heel andere cultuur dan ik. Mijn zonen hebben het heel moeilijk met de dubbele cultuur. De oudste heeft eigenlijk een grote zoekactie voor zichzelf gedaan, soms ook kwaad op mij van 'Jij geeft mij uw cultuur niet. Mijn vader geeft mij zijn cultuur niet. Ik ken de taal niet, ik ken uw taal niet'." Een Marokkaanse moeder merkte hierbij op dat het opvoeden, ook al verschillen de nationaliteiten binnen het gezin niet, niet gemakkelijk is in België doordat de cultuur thuis verschilt van die van de school en de vrienden. Op school horen en zien hun tieners immers wat de anderen mogen, zoals uitgaan in het weekend en afspreken met vriendinnen.

Een opmerking die een allochtone moeder in Borgerhout maakte naar aanleiding van een ander thema, sluit zich hierbij aan. Zij vertelde zich zorgen te maken over de relaties van haar tiener omdat autochtone ouders volgens haar hierin minder streng zijn: "... wij mogen geen vrijer hebben. Voor Belgen is dat geen probleem, daar is dat zo van 'Mama, mag mijn vriend vanavond komen eten?', 16 jaar, 'Ja schat, oké dat mag'. Kerstmis meevieren, he. Dus zes maanden later mag hij al blijven slapen."

Mijn dochter heeft ook al een vriend. 'Mama die zit bij mij op school', 'ja, kom recht naar huis'. Snap je?"

In tegenstelling tot de eerste groep moeders, gaven 10 van de allochtone moeders uit de verschillende wijken, kordaat aan geen problemen te ondervinden met het opvoeden tussen twee culturen. Zo hechtten er bijvoorbeeld drie moeders uit Borgerhout veel belang aan de waarden die ze hadden meegekregen van thuis, zoals deelname aan de Ramadan en de bewaring van de maagdelijkheid van hun dochters. Deze waarden gaven ze dan ook door aan hun kinderen. *"Want je moet maagd blijven in onze cultuur. Heel eerlijk, ik vind dat heel belangrijk, ook al ben je hier geboren. Ik zou niet gelukkig zijn als mijn dochter morgen naar huis zou komen zeggen 'mama ik ben ontmaagd'."*, aldus een moeder. Moeders gaven aan bepaalde waarden vanuit de cultuur van herkomst (bv. Ramadan en maagdelijkheid) en vanuit de Belgische cultuur doorgeven, zoals een open communicatie met je kinderen. In verband met de Belgische cultuur, gaf een moeder aan: *"We geven mee aan onze kinderen wat we niet gekregen hebben. De mogelijkheden die we zelf niet hebben gekregen, geven we mee met onze kinderen."*

Thema 5: Sociale ontwikkeling

Acht van 44 moeders hadden vragen m.b.t. de sociale ontwikkeling van hun tiener. In Deurne en Wilrijk vroegen vier van de 30 moeders zich af welk effect **vrienden** hebben op de inzet voor school, de keuze van de studierichting en het kunnen bepalen van eigen regels en grenzen. Eén moeder bijvoorbeeld gaf aan: *"Stel u voor als mijn zoon nu omringd zou zijn door vrienden die goed bezig zijn met school, ja dan gaat hij ook mee in die sfeer. Maar als al zijn vrienden gaan voetballen. Ja, als hij de keuze heeft: studeren of met al zijn vrienden gaan voetballen. Dan is de keuze snel gemaakt voor iemand van 14 jaar."* Een andere moeder vertelde ook *"...dat ze [tieners] van studierichting willen veranderen zomaar omdat iemand anders dat doet..."*, zonder rekening te houden met hun eigen interesses en capaciteiten. Nog een moeder gaf aan dat er het moeilijk vond om haar eigen regels en grenzen op te leggen aan haar tiener *"Want ze kijken naar hun vrienden wat die mogen en dan komen ze zeggen mijn vrienden die gaan naar café d'Anvers tot zes uur 's morgens en dan is het heel moeilijk om te zeggen als ouder voor mij kan dat niet."*

In tegenstelling tot de toenemende invloed van vrienden, voelden de moeders dat zij steeds minder impact hadden op hun tiener. Een moeder vertelde over vroeger: *"Dat is de mooiste tijd als ze zo kleintjes zijn. En dat je volledig de controle hebt."* Drie moeders van de elf in Wilrijk hadden schrik om de **controle los te laten** tijdens de adolescentie. Een moeder van tieners van 16 en 11 jaar: *"We zijn bang om los te laten en van wat er aan het gebeuren is."*

Thema 6: Varia

Naast de meer uitvoerig besproken thema's, hadden enkele moeders nog vragen over scheiding en middelengebruik.

Eén autochtone moeder uit Antwerpen-Noord had behoefte aan ondersteuning in haar rol als moeder én vader na een scheiding: *“Ik ben ook alleenstaande moeder en wij hebben heel lang co – ouderschap gehad en sinds een jaar gaan ze eigenlijk bijna niet meer naar hun vader. En dan word je als moeder eigenlijk ineens in vader en moeder rol gedrukt. En dat evenwicht vind ik heel moeilijk, want als je natuurlijk een kerngezin bent met een mama en papa, dan kan je de rollen zo een beetje verdelen. Maar als je als mama zowel boos moet zijn en ook moet verzoenen. Dat vind ik moeilijk.”*

Verder gaf één autochtone moeder uit Antwerpen Noord aarzelend aan dat ze vragen had rond middelengebruik bij jongeren. Ze vertelde: *“Op een bepaald moment heb ik mijn zoon betrapt op cannabis gebruik. En dan ben ik echt in paniek geschoten. Want als ouders sta je er machteloos bij. Ik vind dat daar echt rond gewerkt moet worden.”* Ze vroeg zich af welke instanties ondersteuning bieden: *“Je kunt ook niet naar de school stappen want het is iets dat illegaal is, dus ga je niet naar school stappen.”* Een allochtone moeder benadrukte de taboe hieromtrent: *“Dat is iets dat echt verboden is, dat niet mag en dat slecht is. Ze gaan u uitlachen of de schaamte die erbij komt als je zoiets bijvoorbeeld in uw kring vertelt. Ik zou ook willen dat niemand dat weet.”* Ook had ze vragen m.b.t. hoe je als ouder hiermee kon omgaan en hoe het gebruik gecontroleerd kon worden.

3.1.3.2. Gezochte steun bij opvoedingsvragen

Over het algemeen werd vastgesteld dat ouders eerst het informeel sociale netwerk aanspreken bij de geïdentificeerde opvoedingsvragen. Nadien maken ze de overstap naar het professionele netwerk (zie Tabel 8).

Tabel 8
Gezochte steun bij opvoedingsvragen, aantal ouders (N) en percentage (%)

Thema's	N (%)	Subthema's	N (%)
Informeel sociaal netwerk	17 (38.6%)		
Professioneel netwerk	28 (63.6%)	School	17 (60.7%)
		Huisarts	2 (7.1%)
		Professioneel aanbod opvoedingsondersteuning	8 (28.6%)
Totaal	44 (100%)		44 (100%)

Thema 1: Het informeel sociaal netwerk

Over de vier wijken heen gaven 17 moeders van de 44 aan met vragen over de opvoeding in eerste instantie naar hun informeel sociaal netwerk te gaan, bestaande uit hun familie (broers, zussen, tantes, partner), vrienden, vriendinnen, kennissen, en andere ouders en moeders. Ze telefoneren met elkaar of gaan persoonlijk met elkaar praten. Bijvoorbeeld een moeder uit Wilrijk vertelde: *“Naar vriendinnen. Telefoneren. Haar zoon en mijn zoon hebben altijd samen gezeten, die schelen één jaar en als wij gesprekken hebben gaat dat altijd puur over onze kinderen of over onze mannen.”*

Wanneer een moeder uit Borgerhout vragen heeft: *“Dan bel ik mijn zus. Zij heeft ook al veel meegemaakt met haar kinderen en dan is het opgelost.”* Ook een moeder Deurne Noord spreekt haar familie aan: *“Ik ben zo iemand eerder, als ik een probleem heb ofzo dan bel ik naar de zus. Dat is de enige waar ik mijn mening kan zeggen. Mijn familie.”* En *“Ik heb vijf broers en zussen en dan luister ik hoe zij hun dochter aanpakken.”* aldus een moeder uit Antwerpen-Noord.

Niet voor alle problemen echter, kunnen de moeders bij hun familie terecht. Eén moeder uit Antwerpen-Noord vertelde *“Want wat betreft cannabisgebruik durf je ook niet bij iedereen terecht, zelfs niet bij de familie. Ze lachen je uit, je bent beschaamd.”*

Ten slotte gaf een moeder in Deurne Noord aan dat ze ook aan een vreemde haar verhaal vertellen, haar goed deed: *“Ik ben zo iemand, als ik iets heb en ik moet mijn hart luchten, de eerste de beste die ik op straat tegenkom, of dat nu een vrouw is of een man, nationaliteit maakt me allemaal niets uit, ik lucht mijn hart en ik huil en ik voel mij ineens een ander mens.”*

Thema 2: Het professioneel netwerk

Algemeen professioneel aanbod

Achtentwintig moeders van de 44 vertelden weet te hebben van een professioneel netwerk waar ze met eventuele opvoedingsvragen terecht kunnen.

Een beperkt aantal moeders vertelde (twee in Borgerhout en één in Antwerpen-Noord) naar de **leerkracht** van hun zoon/dochter te stappen indien ze vragen hadden over pesten en grenzen stellen. Zo zei bijvoorbeeld één moeder kordaat: *“Ik zou direct naar de klastitularis gaan.”* Een andere moeder gaf aan juist niet naar de school te stappen: *“Ik vind dat je eerst op school een vertrouwen moet kunnen opbouwen. Want als je de school niet goed kent, dan denk ik niet dat je gemakkelijk uw probleem daar ga vertellen, denk ik.”*

Meer moeders (14 van de 44) gaven aan het **Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)** te contacteren bij opvoedingsvragen. Drie moeders vertelden zelfs dat ze enkel het CLB, en geen andere professionele hulpverlening kenden. Vijf van de zes moeders die reeds contacten hadden gehad met

het CLB waren hier echter ontevreden over: *“Met CLB heb ik heel slechte ervaringen. Het CLB is voor mij afgeschreven.”*, gaf een moeder aan. Een andere moeder vertelde over haar negatieve ervaring: *“Uw kind doorsturen naar het buitengewoon onderwijs. Dat is het eerste wat het CLB zegt als uw kinderen niet kunnen volgen. Oke, geen probleem ik heb dat dan gedaan. Want je denkt altijd die weten het beter.”* Pas later beseftte de moeder dat er ook andere mogelijkheden waren. Een andere moeder gaf aan *“Ik vind het CLB niet toegankelijk. Met mijn kinderen heb ik dat gedaan, het CLB, gewoon voor te informeren over bepaalde instanties. Ik loop echt tegen een muur. Dat waren echt allemaal wachtlijsten en bel eens dan terug.”* Nog een moeder liet weten dat veel ouders naar het CLB proberen te gaan om bij hun zoon of dochter te laten diagnosticeren, maar *“Ik ken heel veel mensen die uiteindelijk bij hun kind, autisme of ADHD of dyslexie, hebben vastgesteld en die altijd de weg van het CLB hebben geprobeerd. Maar dat dat totaal niet lukte en die dat dan privé moesten gaan doen.”*

Slechts één autochtone moeder rapporteerde over een goede ervaring met het CLB: *“Mijn zoon die kan gerust een week niet naar school gaan. En ik ben wel naar het CLB gestapt en daar heb ik heel goeie hulp gekregen. Dus dat was één dame, mijn ervaring met het CLB is beperkt tot één persoon. En die heeft dat heel goed begeleid.”*

Vier moeders rapporteerden niet naar het CLB te gaan met vragen over de opvoeding. Bijvoorbeeld, een moeder vertelde dat *“Die [het CLB] zoeken altijd zo dieper vind ik... Die zoeken er iets achter. Zo van: 'Ja maar is het niet familiaal?'. Dan voel je je aangevallen door hun.”* Een andere moeder vreesde eerder voor een negatieve beeldvorming van haar kind: *“Dan blijf jij een probleemkind. Al verander jij. Je blijft dat. Soms heb ik liever dat eigenlijk als je een probleem hebt dat je dat buiten school doet.”*

Naast de school en het CLB bespraken ook twee moeders hun opvoedingsvragen met hun **huisarts**. Zo vertelde een moeder uit Wilrijk dat ze alles met de huisarts bespreekt, *“... Ook voor de opvoeding en als ik vragen heb of als ik vind dat bepaalde leerkrachten bepaalde dingen zeggen.”*

Professioneel aanbod opvoedingsondersteuning

De deelnemende moeders hadden weinig kennis over het professionelen aanbod opvoedingsondersteuning. Vier moeders hadden al gehoord van de **opvoedingswinkel**, maar waren er nog niet naartoe geweest. Eén moeder vertelde: *“In de Kerkstraat, heb ik van gehoord maar... dat is meestal voor jongere kinderen denk ik?”* Slechts twee moeders uit Deurne-Noord hadden wel ervaring met de opvoedingswinkel en waren tevreden over de verkregen hulp. Zo vertelde een moeder: *“Die organiseren om de 6 maanden zo een vergaderplek waar dat je problemen thuis of met*

uw kinderen kunt bespreken. Je krijgt daar ook informatie.” Een andere moeder vertelde bij de opvoedingswinkel geweest te zijn: “Via een vriendin van mij waar ik altijd langsging met mijn problemen met mijn zoon. Ik heb toen een afspraak gemaakt ... Die hebben mij dus verder begeleid van kijk je hebt het JAC en je hebt ook Traject 2 en je kan daar ook contact mee opnemen. Ik verschiet dat er zo veel mogelijkheden zijn, ik had daar nog nooit van gehoord. Amai dat het toch allemaal bestaat voor jongeren.”

Verder, kenden twee moeders de **Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW)**, waarvan een moeder vertelde over haar ervaring: *“Het doet me goed om naar daar te gaan, naar de CAW groepen. Daar kan ik mijn hart luchten.”* De andere moeder vertelde dat ze het juist moeilijk had dat er enkel gepraat werd: *“Ja dat is het probleem: je kunt je hart luchten, je komt daar buiten, je hebt twee weken tijd om nog eens terug te komen. Je komt daar buiten en dan, pff. Een dag later opnieuw, en dan moet je wachten tot je terug naar daar moet. En dan ben je terug even tevreden, want ik kan alles vertellen. Dus ik vind dat dat ook geen oplossing is en ik ben ermee gestopt.”*

Wanneer gevraagd werd naar kennis over welke andere organisaties die opvoedingsondersteuning aanbieden, haalden telkens één of twee moeders een organisatie aan. In Deurne Noord werden de meeste organisaties vernoemd (9): Bubbels en Babbels, JAC, CGG, VAGGA, Recht-Op, Time-Out, Vesta, Thuisbegeleiding, Traject 2, de Touter, Elegast en de Opvoedingslijn. Eén van deze moeders (kinderverzorgster) was beroepsmatig in contact met dit aanbod. De andere moeders kenden enkele organisaties via mond-aan-mondreclame. De andere moeders waren erg geïnteresseerd in deze organisaties en vroegen meteen meer informatie, zoals het nummer van de opvoedingslijn.

3.1.3.3 Gewenste steun bij opvoedingsvragen en verwachtingen ten aanzien van de Huizen van het Kind

De twee laatste vragen van het onderzoek (d.i., vraag 3: gewenste steun en vraag 4: verwachten t.a.v. de Huizen van het Kind) werden samengenomen. Op het moment van de focusgroepen waren de eerste Antwerpse Huizen van het Kind immers nog niet geopend, waardoor de deelnemers de Huizen nog niet kenden. Bovendien haalden ze aan de gewenste steun (vraag 3) te verwachten binnen de Huizen van het Kind (vraag 4).

In Tabel 9 wordt een overzicht gegeven van de thema's die hier aan bod gekomen zijn.

Tabel 9

Gewenste steun bij opvoedingsvragen en verwachtingen ten aanzien van de Huizen van het Kind bij Antwerpse ouders van tieners; aantal ouders (N) en percentage (%)

Thema's	N (%)	Subthema's	N (%)
Informatie/voorlichting	17 (38.6%)	Lezingen/voordrachten	15 (88.2%)
		Informeel gesprekken	2 (11.8%)
Uitbouw sociale contacten	17 (38.6%)	Deskundigen	14 (82.4%)
		Tieners	2 (11.8%)
Emotionele steun	13 (29.5%)		
Training vaardigheden	12 (27.3%)		
Instrumentele steun	10 (22.7%)	Kinderopvang	9 (90.0%)
		Computer	1 (10.0%)
Doorverwijzing	6 (13.6%)		
Individueel versus groepsaanbod	22 (50.0%)		
Openingsuren	17 (38.6%)	Overdag	8 (47.1%)
		Avond	7 (41.8%)
		Tieners vrij	2 (11.8%)
Varia	38 (86.4%)	Bekendmaking aanbod	21 (55.3%)
		Invulling aanbod	8 (21.1%)
		Huiswerkbegeleiding	8 (21.1%)
		Onkosten	1 (2.6%)

Thema 1: Informatie/voorlichting

Spontaan vertelden 17 van de 44 moeders op zoek te zijn naar **informatie of voorlichting** over de aangehaalde thema's.

De meerderheid van deze moeders (15 van de 17 moeders) wenste informatie te verkrijgen hierover door middel van een **lezing** of voordracht. Bijvoorbeeld, een moeder vertelde enthousiast: *“Waar ik wel van verschoot is dat ze vorig jaar iets nieuws deden. Dat was zo een avond met info voor mensen met kinderen met moeilijk gedrag. En dat was heel uitgebreid en ook tips met hoe kan je kinderen straffen en pubers en waar kan je terecht en waar kan je niet. En dat was echt heel gedetailleerd en ook naar de leerkrachten toe. Ik verschoot van dat idee!”* Boeken en brochures vonden de moeders

minder geschikt omdat ze geen tijd hebben om te lezen - *“Als je vier of vijf kinderen hebt, heb je geen tijd om boeken te lezen.”* - en er minder van opsteken.

In Wilrijk, Deurne en Antwerpen Noord gaf telkens een moeder aan dat dat informatieve sessies bij voorkeur **voor de start van de pubertijd** worden gegeven: *“Probleem is dat het meestal te laat is, het moment dat je problemen hebt, wanneer het moeilijk gaat dan begin je te zoeken naar informatie. Eigenlijk zouden er beter voor de puberteit al wat informatieve sessies georganiseerd worden.”*

Twee mama's in Borgerhout wensten bij lezingen ook **Marokkaanse sprekers** te horen waar zij als Marokkaanse moeders meer vertrouwen in hebben. Een moeder vertelde bijvoorbeeld: *“Er moeten ook allochtone mensen zijn. Zoals u, u bent hier nu de woordvoester hier bij ons in de groep. Bij een lezing zouden er ook Marokkaanse woordvoerders moeten zijn, waar Marokkaanse mama's ook het vertrouwen in hebben.”*

Vier moeders in Deurne wensten **tolken** te voorzien voor ouders die het Nederlands niet machtig zijn. Een moeder die het Nederlands minder beheerst vertelde bijvoorbeeld: *“Het is niet gemakkelijk om alles te begrijpen. Ik kom uit Marokko. Ik kan Frans praten maar Nederlands is moeilijk.”*

Niet alle moeders waren echter enthousiast over lezingen. In Antwerpen-Noord gaf één autochtone moeder kordaat aan dat ze niet zou komen naar een lezing. Over de reden waarom ging ze niet dieper op in.

Naast lezingen, gaven twee moeders uit Antwerpen-Noord aan liever informatie te krijgen via gesprekken met andere ouders.

Thema 2 en 3: Uitbouw sociale contacten en emotionele steun

17 van 44 moeders vertelden uit zichzelf behoefte te hebben aan **informele ontmoetingsmomenten waar sociale steun centraal staat**. Een moeder vertelde over een warme ruimte waar ouders vrijblijvend terecht kunnen: *“Dat mama's of papa's kunnen gaan zitten en dat je daar in een soort van huiselijke kring ook terecht kunt. Vaak zijn mensen ook vereenzaamd en dan als dat uitnodigt om er te gaan zitten dan ga je misschien sneller met andere mensen in gesprek komen over sommige problemen.”* Veertien van deze ouders verwachtte ook dat **deskundigen aanwezig** zouden zijn tijdens zo'n momenten. *“Dan kan hij of zij bepaalde antwoorden wel beantwoorden terwijl dat die mama of papa dat antwoord niet kan geven.”, aldus een moeder.* Twee moeders gaven aan hun tiener erbij te willen. Enerzijds wilden ze *“Ook hun gedachten weten. Dat die er ook bij betrokken zijn om te kunnen praten.”*; anderzijds wilden ze hun kind van straat houden.

Verder hechtten dertien ouders belang aan emotionele steun: een plaats waar ze hun hart kunnen luchten en ze een luisterend oor vinden.

Thema 4: Instrumentele steun

Ook het krijgen van instrumentele steun werd verwacht door enkele moeders. Negen moeders uit Deurne, Wilrijk en Borgerhout gaven aan dat ze nood hadden aan **kinderopvang** voor hun jongere kinderen om naar activiteiten te gaan rond opvoedingsondersteuning van tieners. Een moeder vertelde bijvoorbeeld: *“Ik vind dat heel belangrijk. Ik denk dat er ook veel mama's zijn bijvoorbeeld die willen komen, maar zoals je nu zegt die jongere kinderen hebben en zeggen van 'Ah ja, mijn man moet werken of die wil op café en de grote broers willen die bijvoorbeeld niet bijhouden’.”*

Eén moeder uit Deurne verwachtte ook een **computer** ter beschikking te hebben binnen de Huizen van het Kind om informatie op te kunnen opzoeken.

Thema 5: Training van vaardigheden

Aan de moeders werd gevraagd of zij behoefte hadden aan het trainen van bepaalde vaardigheden. Twaalf ouders in Deurne, Wilrijk en Antwerpen-Noord vertelden hun vaardigheden rond het opstellen regels en grenzen en sociale/nieuwe media te willen trainen. Al lachend voegden de moeders in Deurne-Noord er aan toe dat ze het liefst bij aanvang van de training een filmpje willen zien waaruit blijkt hoe de opvoeding met hun tiener er zal uitzien na de training, zodat ze eerst wat goede moed krijgen. Verder gaven twee moeders aan geëngageerd te zijn een training van meerdere dagen te volgen omdat ze denken dat ze anders onvoldoende leren.

Thema 6: Doorverwijzing

In Deurne rapporteerden drie moeders van de 19 nood te hebben aan gerichte doorverwijzing voor hun specifieke vraag. Zij ervoeren nu het gevoel niet geholpen te worden. Ze gaven aan op een wachtlijst terecht te komen of niet naar de juiste instantie doorverwezen te worden. Bijvoorbeeld, één van de moeders vertelde: *“Dat ze juist doorverwijzen. De juiste persoon voor juiste dingen doorsturen, want nu is het van het kastje naar de muur.”*

Thema 7: Individueel en groepsaanbod

Ondersteuning bij opvoedingsvragen kan via verschillende activiteiten en werkvormen aangeboden worden (zie situering van het onderzoek). Verschillende activiteiten van opvoedingsondersteuning zoals informatie en voorlichting, training van vaardigheden, uitbouw van sociale contacten, enz. kunnen in groep of individueel aangeboden worden. Bij de Antwerpse ouders werd bevestigd of ze ondersteuning bij hun opvoedingsvragen liever individueel of in groep krijgen. Indien ze de ondersteuning bij voorkeur in groep kregen, werd ook gevraagd naar de ideale samenstelling van deze groep.

Tweeëntwintig moeders vertelden geïnteresseerd te zijn in groeps- en individueelsessies rond opvoeding van hun tiener. Acht moeders hadden geen problemen met het bespreken van hun opvoedingsvragen in groep omdat ze allemaal ouders zijn en het deze gemeenschappelijke factor is dat hen verbindt. Ze gaven ook aan dat ze van elkaar konden leren door met elkaar in gesprek te gaan. Voor vijf andere was dit afhankelijk van het probleem. Bijvoorbeeld, *“Als het echt een probleem is dat niemand anders aangaat dan alleen. Er zijn natuurlijk bepaalde dingen die je niet in groep zegt.”*, aldus een moeder. De moeders gaven echter niet aan welke problemen ze liefst individueel bespraken. Een andere moeder vertelde dat ze zou kiezen voor individuele sessies: *“Ik denk liefst alleen. Ik denk dat dat onze cultuur [Marokkaanse] niet graag in de groep spreekt. Als het een persoonlijk probleem is liever alleen”* Nog vijf andere moeders vertelden dat ze eerst individueel begeleid wilden worden om daarna over te stappen naar een groepsaanbod. Ze gaven aan dat ze zo eerst vertrouwen in de hulpverlener konden opbouwen.

Wat de **samenstelling** van de groep betreft, verkozen 10 moeders (9 Marokkaanse en 1 Turkse moeder) groepen met moeder én vaders. De moeders hechten immers belang aan de betrokken van de vader bij de opvoeding. Een moeder vertelde: *“Ik zou ook eens graag willen horen wat zij ervan vinden. Nu is het altijd mama’s onder elkaar.”* Gezien vaders echter minder gemakkelijk te bereiken zijn voor bijeenkomsten m.b.t. de opvoeding, werd door een moeder geopperd tolken te voorzien om de mindere kennis van het Nederlands van een groot deel van de vaders op te vangen.

Vijf moeders verkozen daarentegen aparte moeder- en vadergroepen omdat ze geloofden dat moeders dan niet vrijuit durven praten. *“Als de vrouw alleen zit komt alles er uit, en als de man erbij zit, moet je denken van ‘Oh ow, een beetje uitzien wat ik hier zeg.’”*, aldus een moeder.

Verder waren negen moeders voorstander van heterogene groepen op basis van herkomst. Volgens ene moeder gaat *“Opvoeding, ... over alle culturen heen.”* Drie moeders vertelden liever met moeders samen te zitten van dezelfde herkomstnationaliteit, omdat ze geloofden dat culturen verschillende visies hebben op de opvoeding van hun tieners (bv. het hebben van een seksuele relaties).

Thema 8: Varia

Naast de steun die de moeders wensten te krijgen voor hun opvoedingsvragen, werden ook enkele randvoorwaarden, verwachtingen en tips geformuleerd voor de Huizen van het Kind.

Eenentwintig moeders uit de vier wijken vertelden dat de Huizen van het Kind hun aanbod bekend dienden maken via organisaties waar ze al komen (school, verdeling voedselpakketten, buurthuizen, enz), via het internet en via mond-aan-mondreclame. Een moeder maakte enthousiast de vergelijking sportcomplexen: *“Onze moeders hebben dat [sporten] nooit gekend. Onze moeders gingen ook niet*

sporten want mannen en vrouwen die sporten niet samen. Nu op twee jaar, drie jaar, heb je nu complexen voor vrouwensport. Dat is ook met mond-tot-mondreclame. Die complexen zitten vol.”

Met betrekking tot de openingsuren van de Huizen van Kind kozen acht moeders voor een dagsaanbod, terwijl zeven moeders voorstander waren van een avondaanbod omdat zij overdag werkten. Twee moeders gaven aan dat er een aanbod georganiseerd moet worden wanneer de tieners zelf vrij zijn, zodat ze kunnen aansluiten bij activiteiten. Bovendien vertelde nog één moeder geen kosten te verwachten aan een deelname aan een aanbod opvoedingsondersteuning binnen de Huizen van het Kind.

Verder, vonden vijf moeders in Deurne - waar al meer moeders opvoedingsondersteuning en andere hulpverlening kenden – dat het aanbod binnen een Huis van het Kind breder zou moeten zijn dan enkel opvoedingsondersteuning. Zo willen ze er onder andere ook terecht kunnen voor financiële vragen, vragen betreffende vrijetijdsbesteding en instrumentele steun zoals computers. Twee moeders vertelden dat ze bijvoorbeeld ook nood hebben aan begeleiders die zelf ervaring hebben met armoede. Een groot deel van de moeders in Borgerhout vertelde eveneens huiswerkbegeleiding te willen terugvinden in de Huizen van het kind. Ze waren hier sterk van overtuigd dat dit nodig was en wilden helpen om dergelijke begeleiding op te zetten. Een moeder vertelde: *“Bij ons was dat BSO, TSO. Waarom was dat? Wij hadden geen steun van onze ouders. Oké, die waren goed in opvoeding, maar als we naar huis kwamen met een vraag van wiskunde derde middelbaar, die konden niet helpen. Wij doen nu ons best, wij doen moeite he. Mijn man, de papa, die kan bijvoorbeeld mijn dochter nu heel goed helpen met Frans ASO richting architectuur. Ik kan dat niet. Ik vind het spijtig dat er zo geen organisatie of een bureau niet kan helpen voor uw kinderen toch ook om iets te bereiken.”*

Tenslotte vertelden ouders dat de Huizen van het Kind hun aanbod bekend konden maken via het uitdelen van brochures op plaatsen waar ze al komen, zoals scholen en via mond-tot-mondreclame.

3.1.4. Conclusies en discussie

Deelnemers

Hoewel moeders en vaders aangesproken werden om te participeren aan het onderzoek, zijn enkel moeders ingegaan op de uitnodiging (zie verder). De grote meerderheid van de deelnemers was van allochtone, voornamelijk Marokkaanse, herkomst en spraken thuis Nederlands en Arabisch. Verder hadden de meeste moeders en hun echtgenoten een diploma hoger secundair onderwijs. De meeste vaders werkten, terwijl de werksituatie van de deelnemende moeders verschillende was van wijk tot wijk. Meer specifiek, werkt te overgrote meerderheid in Wilrijk, terwijl in Deurne Noord de

meerderheid werkloos was. Hoewel dit onderzoek geen inzicht biedt in de noden en wensen m.b.t. opvoedingsondersteuning van alle bevolkingsgroepen in Antwerpen (bv. ook Oost-Europeanen), geeft het onderzoek wel een **unieke inkijk in de meningen en ervaringen van de Marokkaanse gemeenschap**, één van de centrale doelgroepen van de Huizen van het Kind. Ondanks dat de Huizen tot doel hebben het eerste aanspreekpunt te worden voor alle ouders, richten ze zich voornamelijk op kwetsbare ouders, zoals kansarme ouders en ouders van allochtone afkomst. Deze ouders hebben vaker een minder breed sociaal netwerk waarop ze beroep kunnen doen. Verder kennen ze de professionele hulpverlening in het algemeen en de hulpverlening m.b.t. opvoedingsondersteuning in het bijzonder minder goed dan middenklasse ouders en beschikken ze bovendien vaak over minder financiële middelen en vaardigheden om beroep te kunnen doen op deze ondersteuning. Met de huidige focusgroepen hebben we dus zicht gekregen op een van de belangrijkste groepen die daadwerkelijk beroep zullen doen op de Huizen van het Kind.

Verder hadden de deelnemende moeders tieners van 10 tot 17 jaar oud met een gemiddelde leeftijd van 13 jaar. Dit geeft aan dat vooral de zorgen en de vragen van **moeders met jonge tieners** in beeld werden gebracht.

Rekrutering van de deelnemers en verloop van de sessies

Dankzij een nauwe samenwerking met het CAW Antwerpen kon deze voor onderzoek moeilijk bereikbare groep samengebracht worden. De rekrutering verliep via bestaande oudergroepen in buurthuizen, scholen, enz. Initieel werden flyers gebruikt om ouders te rekruteren. Gezien dit niet bleek te werken, werden ouders vervolgens persoonlijk aangesproken, hetgeen hen motiveerde deel te nemen. Eens de eerste ouders bereikt waren, werden andere ouders gerekruteerd via mond-aan-mond. Zo vertelden ouders in een latere sessie enthousiast dat ze, via mond-tot-mondreclame, vernomen hadden dat de sessie in een eerdere groep zo boeiend was en dit een reden was om zelf de verplaatsing te maken naar de focusgroep. De mond-tot-mondreclame die gebeurd is tijdens de sessies, toont aan hoe snel deze manier van reclame werkt.

Dit onderzoek geeft aan dat het mogelijk is om in contact te komen met deze moeilijk te bereiken doelgroep wanneer men dit op een persoonlijke manier aanpakt. Meer specifiek, konden ouders gemotiveerd worden deel te nemen aan de focusgroepen door hen persoonlijk aan te spreken op plaatsen waar zij al samen kwamen, zoals scholen en buurthuizen. Flyers daarentegen, bleken niet het doel te bereiken. De succesvolle manier waarop ouders voor de focusgroepen gerekruteerd werden, kan inspiratie bieden voor het bekend maken van het aanbod van de Huizen van het Kind. Het **persoonlijk aanspreken op plaatsen waar ouders al komen**, kan o.i. namelijk een manier zijn om ouders op de hoogte te brengen van het aanbod van de Huizen en hen te motiveren de Huizen aan te spreken.

Verder bleek dat naast het werk van het CAW, ouders elkaar op de hoogte brachten en motiveerden deel te nemen aan de focusgroepen, hetgeen de kracht van mond-aan-mond reclame aantoont. Hoewel mond-aan-mond reclame een krachtige tool is om informatie te verspreiden, ook bij de moeilijk te bereikbare groepen, is het heel moeilijk in gang te zetten en is de inhoud ervan niet te controleren. Foutieve of negatieve informatie kan hierdoor immers verspreid worden. Desondanks, moeten de Huizen trachten mond-aan-mond reclame te sturen. Dit kan door bijvoorbeeld sleutelfiguren en ouders in moeilijker bereikbare gemeenschappen persoonlijk op de hoogte te brengen van het aanbod van de Huizen van het Kind. Meer nog, deze sleutelfiguren en ouders voelen zich idealiter mee eigenaar van het aanbod van de Huizen van het Kind, waardoor zij als echte ambassadeurs van de Huizen kunnen optreden. Dit kan geraliseerd worden door sleutelfiguren en ouders (nog) meer te betrekken bij de uitwerking van het aanbod van de Huizen van het Kind (zie verder en zie ook focusgroepen met professionals). Wie deze ambassadeurs kunnen zijn, kunnen de Huizen samen met hun netwerk verder bepalen. Een deel van de moeders dat deelnam aan de focusgroepen toonde zich alvast bereid verder mee te denken over het aanbod.

De focusgroepen zelf verliepen in een open en aangename sfeer. De deelnemers gaven aan het erg aangenaam te vinden te kunnen vertellen over de opvoeding van hun tieners en de vragen die ze daarbij hebben. Verschillende deelnemers bedankten de moderators dan ook uitvoerig om ouders van tieners samen te brengen en te praten over de opvoeding. Tijdens de focusgroepen stelden sommige ouders ook vragen aan de moderator en aan de andere ouders, die hun oplossingen gretig aan elkaar doorgaven. Deze observaties illustreren de **nood en bereidheid** van de moeders om over de opvoeding van hun tieners te praten (hoewel niet alle onderwerpen aan bod kwamen, zie verder) en de vlotheid waarmee moeders **elkaar steunden** en probeerden te helpen. Dit geeft mogelijks aan dat een open gesprek over de opvoeding binnen een georganiseerd, maar gezellig kader, de emotionele en sociale steun kan bieden waar ouders nood aan hebben.

Tenslotte toonde een deel van de ouders interesse in het helpen bij de uitbouw van een aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners. Deze bereidheid sluit aan bij het slotadvies van de werkgroep 12+ in Antwerpen. Dit advies bestaat erin dat de Huizen van het Kind een plek voor en door ouders moeten worden en dat initiatieven van ouders ondersteund en gefaciliteerd moeten worden om op deze manier zoveel mogelijk ouders te bereiken. Gezien het enthousiasme van deze moeders op deze manier betrokken te worden, raden we aan ouders – eventueel deze moeders gegeven hun enthousiasme - op een dergelijke actieve manier te blijven betrekken. Op termijn kunnen zij eventueel optreden als ambassadeurs van de Huizen van het Kind (zie hoger).

Opvoedingsvragen ouders van tieners

Uit de focusgroepen kwamen verschillende thema's naar voor waar moeders vragen over hadden of zich zorgen over maakten. Algemeen kon een onderscheid gemaakt tussen vragen en zorgen die typisch zijn voor ouders van tieners enerzijds en nieuwe vragen en zorgen van ouders die het gevolg zijn van de veranderende maatschappelijke context anderzijds (zie inleiding).

Vragen en zorgen geassocieerd aan de adolescentie

De adolescentie is een periode waarin een jongere de overgang maakt van kind-zijn naar volwassen-zijn. De jongere begint er steeds meer uit te zien als een volwassene en voelt zich ook steeds meer volwassen, in staat om los te komen van hun ouders, zelf beslissingen te kunnen nemen en zijn leven zelf in te vullen. Hun cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling zijn echter nog volop in ontwikkeling, waardoor ze bijvoorbeeld nog erg impulsieve beslissingen nemen en erg beïnvloedbaar zijn. Voor ouders breekt er ook een nieuwe periode aan, waarin ze hun kind nog zo lang mogelijk willen beschermen en leiden enerzijds en beseffen dat ze steeds meer vrijheid moeten geven anderzijds. Dit brengt voor ouders vaak zorgen met zich mee en vragen m.b.t. hoe ze hun tiener het best kunnen ondersteunen. De volgende vragen en zorgen die de moeders tijdens de focusgroepen aanhaalden kunnen binnen deze ontwikkelingsperiode gekaderd worden.

Verschillende moeders gaven aan moeite te ondervinden bij het bepalen van **regels en grenzen** en het kiezen van geschikte straffen voor hun tiener. Moeders vonden het eveneens moeilijk om hun tiener steeds meer **los te laten** en misten het gevoel volledig in controle te zijn. Tegelijkertijd maakten ze zich zorgen omtrent de **impact van vrienden** op het leven van hun tiener. Ze ervoeren dat vrienden van hun tiener een invloed hadden op de inzet van hun tiener voor school, de keuze van de studierichting en het kunnen doorvoeren van hun regels en grenzen. Moeders waren over het algemeen ook bezorgd over de **studiekeuze** van hun kind. Ze merkten dat hun tiener vooral voor de gemakkelijkste richting koos of dat de school hun kind aanraadde naar een lagere richting te gaan omwille van taalproblemen. Moeders van oudere tieners werden ook steeds meer geconfronteerd met **schoolmoeheid** van hun tiener. Ze vroegen zich af hoe ze hun kind konden blijven motiveren om een diploma te halen. Verder, maakte een grote groep moeders zich zorgen omtrent hun tiener die **gepest** werd. Ze wisten niet hoe hiermee om te gaan en gaven aan hierin weinig steun te krijgen van de school. Meer nog, in sommige gevallen was het de school zelf die hun tiener viseerde. Tenslotte vertelde één moeder zich zorgen te maken omtrent het **druggebruik** van haar zoon. Ze wist niet hoe hiermee om te gaan, hoe het te controleren en naar welke instanties te stappen.

Vragen en zorgen geassocieerd aan de veranderende maatschappelijke context

Naast de geassocieerde problemen die kunnen voortvloeien uit de overgang naar de volwassenheid, leven de huidige tieners in een veranderde maatschappelijke context. Door middel van sociale/nieuwe media is het sociaal netwerk van deze jongeren enorm uitgebreid. Maar er zijn ook verschuivingen in de opvoedingswaarden en de gezinstypes. Ook is er sprake van een toenemende multiculturele omgeving. Deze huidige context zorgt ervoor dat, bovenop de uitdagingen geassocieerd met de adolescentie, de jongeren van vandaag met nog extra uitdagingen geconfronteerd kunnen worden. Deze nieuwe uitdagingen kunnen ook voor bijkomende vragen en bezorgdheden zorgen bij de ouders van tieners. Vragen en zorgen die de moeders tijdens de focusgroepen aanhaalden kunnen binnen deze veranderende context gekaderd worden.

Verschillende moeders gaven aan het gebruik van **sociale media** van hun tiener te willen controleren, maar geen idee te hebben hoe dit te moeten aanpakken. Veel moeders hadden bovendien te weinig kennis van internetgebruik om dit efficiënt te kunnen aanpakken. Moeders vertelden de wachtwoorden van hun tieners te willen weten en één moeder gaf zelfs aan haar dochter te vragen haar zoon te controleren. Ook vroegen ze hoe ze hun tieners bewust konden maken van de gevaren op het net en één moeder stelde vragen omtrent het omgaan met gameverslaving. Verder vroeg een deel van de moeders naar hoe goed **op te voeden tussen twee culturen**. Graag wilden ze de cultuur van herkomst en hun waarden en normen aan hun tieners doorgeven binnen de overheersende Belgische cultuur. Dit was echter niet altijd even eenvoudig, ook niet voor hun tiener. Tenslotte vroeg een moeder zich af welke rol ze moest opnemen t.a.v. haar kinderen, nu de vader niet meer beschikbaar was.

Bespreking

Vragen en zorgen waar de deelnemende moeders mee zitten sluiten aan bij wat verwacht kan worden van ouders van tieners in deze maatschappij. Enkele thema's werden evenwel spontaan aangehaald door ouders zelf (regels en grenzen en pesten door moeders in Borgerhout) terwijl andere thema's expliciet bevestigd door de mediator (sociale/nieuwe media, opvoeden tussen twee culturen en aan de school gerelateerde zorgen en vragen). Mogelijks, werd hierdoor meer nadruk gelegd op de expliciet bevestigde thema's. Ze vroegen hierbij niet alleen naar meer **kennis** omtrent deze thema's, maar vooral naar **ondersteuning in het omgaan met hun zorgen en vragen**. Sommige moeders wisten bijvoorbeeld te weinig af van sociale media, waardoor ze minder geschikte methoden gebruikten om het gebruik ervan door hun tiener te controleren. Deze thema's kunnen de Huizen van het Kind aan bod laten komen in informatiegerichte bijeenkomsten (om de kennis van ouders uit te breiden) en trainingen (om ouders vaardigheden aan te leren). Verder, kunnen deze thema's in het kader van ouderparticipatie, als voorbeeld aan ouders worden voorgelegd, van

waaruit ze het onderwerp voor een volgende informatiesessie of training kunnen kiezen. Ons inziens, zijn dit ook thema's die **in groep** aan bod kunnen komen, gezien ze ook tijdens de focusgroepen in groep werden besproken.

Langs de andere kant, werd geconstateerd dat moeders geen/amper vragen of zorgen rapporteerden m.b.t. zaken zoals gedrags –en psychische problemen, terwijl onderzoek aantoonde dat deze problemen bij een belangrijke minderheid voorkomen. Ook maatschappelijke problemen, zoals racisme en uitsluiting, werden niet aangehaald. Onderzoek toont nochtans aan dat in Vlaanderen allochtone gezinnen en jongeren rapporteren het slachtoffer te zijn van discriminatie. Hoewel er openlijk gepraat werd over de andere onderwerpen tijdens de focusgroepen, gaven slechts twee moeders aan zorgen en vragen te hebben omtrent gedragsproblemen (gameverslaving en drugsgebruik). Een andere moeder benadrukte ook de schaamte die dergelijke problemen met zich meebrengen en gaf die voor zich te willen houden. Mogelijks haalden de moeders dergelijke zorgen en vragen niet aan omwille van het taboe dat errond heerst. Dergelijke thema's lijken o.i. daarom beter aan bod te komen in een **individueel aanbod**, waarin de ouders in de privésfeer zijn specifieke situatie kan bespreken, zijn kennis kan vergroten en vaardigheden kan aanleren.

Gezochte steun bij opvoedingsvragen

Het informeel netwerk

Uit de focusgroepen kwam naar voren dat moeders eerst hun **informeel netwerk**, bestaande uit vrienden en familie aanspreken met zorgen en vragen over de opvoeding. Moeders voelden zich ook vaak geholpen en gesteund door hun netwerk. Een van de moeders maakte echter duidelijk dat men niet met alle problemen naar vrienden en familie kon omwille van een gevoel van schaamte. In dat specifieke geval ging het om cannabisgebruik, waarbij de moeder niet wist hoe ze hiermee moest omgaan. In dergelijke gevallen, is het nodig dat moeders beroep kunnen doen op neutrale personen, met - idealiter - kennis van zaken, hetgeen de nood aan een professioneel privé-aanbod opvoedingsondersteuning benadrukt.

Bovendien is er een groot aantal ouders dat geen of een heel beperkt sociaal netwerk heeft. Het gaat dan voornamelijk over erg kwetsbare gezinnen, die met hun vragen en zorgen blijven zitten. Voor deze ouders is het professioneel aanbod nog vaak onbekend en is de stap ernaar toe te groot. Voor hen is een **zeer laagdrempelig aanbod** nodig, dat hen ondersteunt in het opbouwen van een informeel netwerk en de mogelijkheid geeft hen te leiden naar het professionele aanbod indien nodig (zie ook focusgroepen professionals). Hierin moeten de Huizen van het Kind een cruciale rol spelen, willen ze het eerste aanspreekpunt worden voor alle ouders en deze meest kwetsbare ouders in het bijzonder. Uit de focusgroepen met de professionals blijkt zo'n laagdrempelig aanbod te

bestaan uit het creëren van gelegenheden (warm en gezellig) voor ouders om met elkaar te praten, eventueel over de opvoeding, zonder dat hun specifieke opvoedingssituatie geproblematiseerd wordt. Uit de registratiestudie in Antwerpen en de focusgroepen met de professionals blijkt dit zeer laagdrempelig aanbod evenwel afwezig te zijn, terwijl ouders hier expliciet achter vragen (zie verder). Uit de focusgroepen met de professionals bleek ook dat het creëren van dergelijke gelegenheden en het bereiken van de meest kwetsbare ouders niet eenvoudig (zie ook focusgroep met professionals en literatuurstudie).

Het professioneel netwerk

Over het algemeen werd vastgesteld dat moeders weinig kennis hebben van en weinig beroep doen op het professionele netwerk. Enkele moeders zouden de klasleerkracht of de huisarts aanspreken. Een derde van de moeders gaf aan contact op te nemen met het **CLB** bij opvoedingsvragen, maar vier van de vijf moeders die dit gedaan hadden waren hierover ontevreden (lange wachtlijsten, onterecht doorverwijzing naar het CLB, en onvoldoende geholpen bij diagnosestelling). Enkele moeders gaven aan zeker niet het CLB aan te spreken omdat ze steeds lijken te zoeken naar familiale problemen en omdat ze niet willen dat hun kind als problematisch bestempeld wordt.

Slechts 6 moeders kenden de **opvoedingswinkel**, waarvan één moeder dacht dat deze enkel voor kleine kinderen bedoeld was. De twee moeders die ook beroep op de opvoedingswinkel hadden gedaan, waren wel tevreden over de informatie die ze er gekregen hadden. Nog eens twee moeders hadden reeds deelgenomen aan gespreksgroepen binnen het **CAW**. Slechts één van de twee moeders vertelde hier voldoening uit te halen. Tot slot konden enkele ouders, vooral in Deurne Noord, **andere organisaties die ze contacteren in het kader van de opvoeding van hun kinderen** opsommen, zoals Bubbels en Babbels, JAC, CGG, VAGGA, Recht-Op, Time-Out, Vesta, Thuisbegeleiding, Traject 2, de Touter, Elegast en de Opvoedingslijn. De meeste van deze opgesomde organisaties voorzien echter niet in laagdrempelige opvoedingsondersteuning. De andere ouders waren verbaasd dat dergelijke organisaties bestonden en wensten hier meer informatie over te krijgen.

Uit de focusgroepen bleek dus dat de kennis over het professioneel netwerk in het algemeen en vooral het opvoedingsondersteuningsaanbod in het bijzonder erg gering was. Relatief gezien kende meeste ouders het CLB als organisatie die professionele hulpverlening verleent. Het grootste deel van de ouders die hier werkelijk beroep op had gedaan, was echter ontevreden. Met betrekking tot de school gaven ouders aan bij de bespreking van studiekeuze en pesten op school, dat ze van de school weinig steun ervaarden. Gezien de school en het CLB vaak voor veel van deze ouders de enige hulpverlening is die ze kennen, is deze bevinding zorgwekkend. Deze negatieve ervaringen kunnen mogelijks leiden tot een wantrouwen t.a.v. de hulpverlening in het algemeen. De school en het CLB

zijn evenwel niet altijd voldoende uitgerust om ouders met al hun vragen en zorgen te ondersteunen, hetgeen wijst op de nood een correcte doorverwijzing. Er zullen daarnaast nog organisaties of personen, zoals huisartsen, zijn die door ouders eerst aangesproken worden. Indien de Huizen het eerste aanspreekpunt wensen te worden voor opvoedingsvragen en -zorgen, dienen ze goede samenwerkingsverbanden op te bouwen met deze organisaties en personen, hetgeen een correcte doorverwijzing faciliteert. Hier wordt verder uitvoering op ingegaan in de bespreking van de focusgroepen met de professionals.

Met betrekking tot het professioneel netwerk opvoedingsondersteuning, waren bijna alle ouders (75% van de ouders) die beroep gedaan hadden op de opvoedingswinkel of het CAW, tevreden. Hoewel het gaat over een klein aantal, suggereert dit dat wanneer ouders op de juiste plaats geholpen worden, dit tot tevredenheid leidt. Desalniettemin, kende een zeer beperkt aantal ouders organisaties binnen het netwerk, terwijl er een nood én een wil heerst onder de ouders om deze organisaties te leren kennen. De organisaties, ook zij die al langer een aanbod opvoedingsondersteuning hebben, lijken dus te weinig gekend bij de ouders van tieners. Het bekend maken van (het aanbod van) de Huizen van het Kind, zal dus een grote uitdaging worden. Gezien andere organisaties m.b.t. opvoedingsondersteuning eveneens weinig bekendheid genieten, lijkt het essentieel samen te werken met professionele partners waarop een grote groep van ouders wel beroep doen (bv. huisartsen, scholen en CLB's) en informatie te verspreiden op plaatsen waar ouders wel komen (bv. buurthuizen en moskeeën). De moeders uit de focusgroep gaven zelf aan dit te doen via mond-aan-mond reclame en brochures. Uit ervaring met het rekruteren van ouders voor de focusgroepen, lijkt de meest effectieve manier te zijn ouders persoonlijk aan te spreken op plaatsen waar zij al komen. Hierop wordt ook verder ingegaan in de focusgroepen met de professionals en de literatuurstudie.

Gewenste steun bij opvoedingsvragen en verwachtingen ten aanzien van de Huizen van het Kind

Uit de focusgroepen met ouders van tieners kwam naar voren dat zij interesse hadden in een brede waaier aan activiteiten ter ondersteuning van de opvoeding van hun tieners. Moeders haalden evenwel *spontaan* aan informatie en sociale-emotionele steun te willen voor hun opvoedingsvragen.

Informatie

Meer dan een derde van de moeders wenste **informatie** te krijgen **in de vorm van lezingen, gegeven door deskundigen**. Hoewel ouders spontaan aanhaalden informatieoverdracht te wensen onder de vorm van lezingen, hadden ze eerder vooral vragen geuit naar hoe ze hun tiener bij bepaalde zaken

konden ondersteunen en aanpakken. Bovendien, gaf een moeder aan dat ze een lezing zo goed vond omdat er tips en heel uitgebreide en gedetailleerde informatie werd gegeven. Ons inziens, is het belangrijk informatie of voorlichting concreet weer te geven met eventuele tips die de ouders onmiddellijk kunnen toepassen. De onderwerpen die zich hiertoe lenen, zijn bij voorkeur laagdrempelig, opdat er niet moet worden ingegaan op de concrete situatie van elke deelnemer en er gemakkelijk transfer kan plaatsvinden van de informatie gegeven tijdens de lezing en de thuissituatie. Wij denken daarbij aan onderwerpen zoals “informatiesessie over de puberteit”, “Omgaan met sociale media”, “Informatiesessie over studiekeuze”. Deze sessies zouden, op aanraden van de moeders, ook deels vóór de adolescentie geboden kunnen worden. Dit zou ouders niet alleen voorbereiden op het opvoeden van een tiener, maar hen al van bij aanvang van de adolescentie te laten ervaren dat de Huizen van het Kind hen ook bij het opvoeden van hun tiener kunnen ondersteunen.

Een aantal Marokkaanse moeders gaf de voorkeur aan een Marokkaanse spreker die rekening kan houden met culturele gevoeligheden. Gezien enkele moeders hun zorgen omtrent het opvoeden tussen twee culturen geuit hadden, is het te begrijpen dat zij voor het bespreken van bepaalde onderwerpen ook een spreker wensen die dezelfde cultuur van herkomst heeft. Bovendien, kunnen sprekers met dezelfde cultuur van herkomst als de deelnemers het vertrouwen en de veiligheid van de deelnemers vergroten. Uit de literatuurstudie blijkt dit essentieel te zijn om de meest kwetsbare en moeilijkst bereikbare ouders te bereiken. Ons inziens lijken sprekers met dezelfde cultuur van herkomst vooral moeilijk te bereiken ouders in eerste instantie te kunnen aantrekken. Ook het gebruik van tolken tijdens lezingen, zou volgens de moeders deze ouders “over de streep” kunnen trekken. Het gebruik van tolken tijdens lezingen brengt echter praktische moeilijkheden met zich mee (zie focusgroepen met professionals).

Sociale, emotionele en instrumentele steun

Meer dan een derde van de moeders haalde uit eigen beweging aan nood te hebben aan **sociale steun** van andere ouders en een deskundig onder de vorm van informele ontmoetingsmomenten. Zij verstonden hieronder een huiselijke plek waar ze koffie kunnen drinken met andere ouders. Het merendeel van deze ouders wenst hierbij de nabije aanwezigheid van een deskundige die op het moment kan inspelen op eventuele vragen van ouders. **Informele ontmoetingsmomenten** voorzien gelegenheden waar moeders vrijblijvend kunnen praten met andere moeders over de opvoeding van hun kinderen, hetgeen ze spontaan reeds doen. Deze informele ontmoetingsmomenten organiseren binnen te Huizen van het Kind heeft verschillende voordelen. Niet in het minst biedt de aanwezigheid van een **deskundige** tijdens dergelijke informele ontmoetingen grote voordelen. De aanwezigheid

van een deskundige is immers hét verschil tussen het aanspreken van het informeel netwerk in huiselijke kring en binnen ontmoetingsmomenten georganiseerd door de Huizen van het Kind. Meer specifiek, (1) kan deze deskundige professionele ondersteuning kan bieden, bovenop de sociale steun die moeders/ouders van elkaar krijgen; (2) biedt de aanwezigheid van een deskundige de mogelijkheid onderwerpen te bespreken die men liever niet aan het sociaal netwerk vertelt (zie hoger) en (3) kan een deskundige waar nodig ouders doorverwijzen of toeleiden naar het professioneel aanbod binnen de Huizen van het Kind of binnen de partners in het samenwerkingsverband. Verder faciliteren informele ontmoetingsmomenten de uitbouw van het informeel netwerk. Hierbij kan het gaan om het vergroten van het informeel netwerk, waarbij ouders bij meer mensen terecht kunnen en om het opbouwen van een netwerk voor meer geïsoleerde ouders. Ouders hebben duidelijk nood aan sociale steun binnen een informeel kader met een deskundige. Gezien de voordelen die dit met zich meebrengt, raden wij ten stelligste aan te zoeken naar mogelijkheden om dit aan ouders van tieners te kunnen aanbieden. Het ligt immers volledig in de lijn van het doel van de Huizen van het Kind: het eerste aanspreekpunt worden voor ouders met opvoedingsvragen. Indien men het eerste aanspreekpunt wil zijn, moet men de meest laagdrempelige en vrijblijvende ondersteuning aanbieden, die een meerwaarde biedt bovenop de ondersteuning die men van zijn informeel netwerk kan krijgen.

Het creëren van informele ontmoetingsmomenten binnen de Huizen van het Kind zal echter een uitdaging vormen. In de focusgroepen met professionals wordt hier dieper op ingegaan. Samenvattend, werd duidelijk uit die focusgroepen dat men ouders moet aantrekken met een laagdrempelige activiteit of informatiesessie waarin men voldoende ruimte laat voor uitwisseling tussen ouders en een deskundige tijdens, tussen en na de activiteit of sessies. De activiteiten of sessies die ouders aantrekken spelen onmiddellijk in op de vragen en noden van ouders, zonder dat ouders het moeten hebben over hun eigen opvoedingssituatie en zonder dat de eigen opvoedingssituatie geproblematiseerd wordt, zoals een informatiesessie over sociale media, de puberteit of studiekeuze. Het gaat tijdens deze sessies niet alleen over het informeren van ouders, maar vertrouwen en veiligheid creëren (voor meer informatie zie focusgroepen met professionals en literatuurstudie) opdat ouders met elkaar en met de deskundige in gesprek durven gaan over het besproken onderwerp. Dit biedt een opening in te gaan op de eigen opvoedingssituatie. Op deze manier worden informele ontmoetingen gekaderd binnen een georganiseerde activiteit.

Tot slot zal het aantrekken van de meest kwetsbare ouders eveneens niet eenvoudig zijn. Het bereiken van deze ouders alleen al stelt de Huizen van het Kind voor een uitdaging. Tijdens de literatuurstudie en de focusgroepen met de professionals wordt hier grondig op ingegaan. Kortweg lijkt men deze kwetsbare ouders te moeten bereiken en ondersteunen via mensen die ze vertrouwen. Dit zijn meestal mensen binnen hun gemeenschap.

Naast sociale steun gaf een derde van de moeders aan eveneens nood te hebben een emotionele steun: een luisterend oor, de mogelijkheid om het hart te luchten. Hoe moeders dit concreet zagen, werd niet aangegeven, maar net als bij het voorzien in sociale steun, geloven wij dat de meerwaarde van de Huizen van het Kind erin zit een **deskundig luisterend oor** te kunnen bieden. Hiervoor kunnen informele ontmoetingsmomenten zeker ook de gelegenheid voor creëren. Daarnaast kunnen kleinere groepsessies en individuele ondersteuning hieraan tegemoet komen.

Wanneer ouders echter een luisterend oor nodig hebben of nood hebben aan hun hart te kunnen luchten, voldoen informele ontmoetingsmomenten of een georganiseerde groeps- of individuele sessie niet steeds. Wanneer men met iets zit, wil men dat immers meteen kunnen vertellen. Het bieden van een luisterend oor is daarom o.i. mede de taak van een **permanent onthaal binnen de Huizen van het Kind**. Het onthaal is idealiter permanent, gezien ouders die toekomen binnen de Huizen onmiddellijk geholpen moeten worden opdat ze blijven terugkomen. Meer nog, wil men ouders die de stap naar de Huizen nog niet gezet hebben ook bereiken, moet men de ouders die wel komen op het moment dat ze het nodig hebben kunnen ondersteunen. Een plaats waar een onmiddellijke, deskundige ondersteuning wordt geboden, wordt snel doorgegeven van ouder tot ouder. Op het belang van een deskundig onthaal wordt grondig ingegaan tijdens de focusgroepen met de professionals. Ook dit deskundig onthaal draagt bij aan de meerwaarde van de Huizen van het Kind bovenop het informeel netwerk.

Tenslotte hadden de moeder eveneens nood aan enkele vormen van instrumentele steun. Meer specifiek wensten ze een computer ter beschikking te hebben in de Huizen van het Kind en kinderopvang nodig te hebben voor hun jongere kinderen op het moment dat ze naar het aanbod opvoedingsondersteuning gaan voor hun tieners. Met betrekking tot het internetgebruik van hun tieners vertelden moeders geen kennis te hebben van computers of zelfs geen computer te bezitten, waardoor ze bijvoorbeeld belangrijke schoolinformatie misten. Het **ter beschikking stellen van enkele computers** op de lokaties van de Huizen van het Kind lijkt ons zeer zinvol om tegemoet te komen aan de noden van de ouders. Verder kan het ook een manier zijn om ouders op een heel laagdrempelige manier aan te trekken en een opening te creëren om te praten over de opvoeding. Verder zou het organiseren van **kinderopvang** tijdens sessies binnen de Huizen van het Kind het ouders gemakkelijker kunnen maken naar de Huizen te komen. De Huizen van het Kind dienen te bekijken of en hoe ze dit organiseren. Ons inziens lijkt het ook door vrijwilligers opgenomen te kunnen worden.

Aanleren van vaardigheden

Een vierde van de moeders vertelde **vaardigheden** m.b.t. grenzen stellen, controleren van sociale media e.d. te willen trainen, hetgeen aansluit bij hun nood aan het leren omgaan met hun tiener. Het deelnemen aan een training vraagt van ouders evenwel een engagement die er bij het raadplegen van het onthaal of het volgen van een laagdrempelige informatiesessie niet is, ook al wordt de training erg vrijblijvend aangeboden. Bovendien worden trainingen reeds aangeboden door andere organisaties, terwijl het meest laagdrempelige aanbod (zoals het opbouwen van een sociaal netwerk en het bieden van een luisterend oor) vrijwel ontbreekt. Wij geloven daarom dat de taak van de Huizen erin ligt ouders binnen te halen via hun zeer laagdrempelige aanbod en indien nodig toe te leiden naar een minder vrijblijvend aanbod, geboden door partners met wie de Huizen samenwerken.

Doorverwijzing

Een belangrijke minderheid van de moeders gaf aan nood te hebben aan correcte doorverwijzing, gezien ze nu het gevoel te hebben “van het kastje naar de muur” gestuurd te worden. De moeders leggen hierbij een werkpunt bloot waar de professionele hulpverlening zich sterk van bewust is. Momenteel worden ouders vaak niet goed doorverwezen hetgeen vertrouwen in de hulpverlening schaadt. Een inzichtelijke en **bruikbare sociale kaart** én vooral **hechte banden tussen organisaties** draagt bij aan de oplossing. Bovendien, dienen de medewerkers van de Huizen van het Kind, met wie ouders in contact komen ook steeds correct te kunnen doorverwijzen waar nodig. Het gaat hier dan niet alleen om sprekers en trainers maar ook om onthaalmedewerkers, die een grondige kennis nodig hebben van het professioneel sociaal netwerk. Op de **nodige vaardigheden die aan medewerkers van de Huizen van het Kind** gesteld worden, wordt dieper ingegaan tijdens de focusgroepen met de professionals.

Groepsaanbod vs. individueel aanbod

Het informeren van ouders, sociale en emotionele steun en het trainen van vaardigheden kunnen zowel in groep als individueel. Moeders zagen een meerwaarde in het bespreken van de opvoeding in groep en individueel. Langs de ene kant, gaven de moeders aan dat ze van elkaar konden leren. Langs de andere kant werd aangegeven dat niet alle onderwerpen in groep besproken konden worden. Dit stelden we ook vast in de focusgroepen met de ouders. Sommige opvoedingsvragen werden uitvoerig besproken door de moeders, waarbij moeders elkaar vragen stelden en advies gaven. Over andere onderwerpen, zoals gedrags- en emotionele problemen, werd echter gezwegen of zeer terughoudend naar verwezen. Zoals hiervoor aangehaald moet een individueel aanbod voorzien worden om ouders met deze vragen en zorgen te ondersteunen.

Met betrekking tot de samenstelling van de groepen, waren er voor- en tegenstanders van heterogene en homogene groepen op basis van geslacht en culturele afkomst. Terwijl sommige moeders de mening van de vaders heel graag vernamen, gaven andere moeders aan dat de aanwezigheid van vaders ervoor zorgde dat ze terughoudender waren om vrijuit te spreken. Over het algemeen was de keuze voor de culturele samenstelling van de groep afhankelijk van het onderwerp, waarbij bijvoorbeeld cultuurgevoelige onderwerpen zoals relaties van tieners, liever in cultuurhomogene groepen besproken worden. De keuze voor homogene of heterogene samenstelling van de groep moet gemaakt worden op basis van wat men wil bereiken met de groep. In homogene groepen, komt een gevoel van veiligheid en vertrouwen sneller tot stand dan in heterogene groepen, hetgeen vooral van belang is voor kwetsbare ouders. Indien de begeleider van de groep bovendien ook behoort tot de homogene groep draagt dit nog meer bij aan die veiligheid en dat vertrouwen. In heterogene groepen duurt het langer voor cohesie tot stand komt, maar komt men vaak tot meer en betere oplossingen, gezien de verschillende meningen en visies.

Brede ondersteuning

Vooraf in Deurne stond men achter het idee de Huizen veel breder te beschouwen dan enkel opvoedingsondersteuning. Meer specifiek, wensten de moeder hier financiële en praktische ondersteuning, ondersteuning m.b.t. vrijetijdsbesteding en huiswerkbegeleiding. Deze bijkomende diensten kunnen misschien het potentieel bezitten ouders aan te trekken, maar de meeste gaan voorbij aan het opzet van de Huizen van het Kind. Bovendien, worden ze aangeboden door andere organisaties. Wat de Huizen hier dan vooral kunnen bieden is een adequate doorverwijzing naar een juiste instantie wanneer ouders met dergelijke vragen komen. Ook dit illustreert weer het belang van een **deskundige onthaalmedewerker** die op de hoogte is van bijvoorbeeld diensten voor huisvesting, kinderopvang, huiswerkbegeleiding, enz.

Bekendmaking aanbod

Hoewel moeders vertelden interesse te hebben in een brede waaier van activiteiten rond opvoedingsondersteuning, blijft de opkomst van dergelijke activiteiten vaak nog beperkt en zijn de ouders met de hoogste nood het minst vertegenwoordigd (zie Registratiestudie). Een grote uitdaging blijft alle ouders, ook de meest kwetsbare, op de hoogte te brengen van het aanbod en het pad hiernaar toe te effenen. De moeders raadden aan het aanbod bekend te maken door op plaatsen te komen waar ouders sowieso komen, zoals scholen. Gezien ouders scholen, CLB's en huisartsen kennen als aanbieders van professionele hulpverlening en hier ook komen, hebben de Huizen van het Kind er alle baat bij om hun aanbod op deze plaatsen bekend te maken. Ouders kunnen dan zelf het initiatief nemen de Huizen binnen te lopen en de organisaties en huisartsen kunnen naar de Huizen

doorverwijzen. Uit ervaring met het rekruteren van ouders voor de focusgroepen, is het aangewezen ouders of oudergroepen hierbij zoveel mogelijk persoonlijk aan te spreken. Dit kan gedaan worden door medewerkers van de Huizen zelf, sleutelfiguren, ambassadeurs en doorverwijzers.

Samen met de Huizen van het Kind en professionals in opvoedingsondersteuning kan verder gezocht worden naar de andere plaatsen om hun aanbod kenbaar te maken, zoals buurthuizen en verdelingspunten van voedselpakketten en hoe ze dit concreet kunnen aanpakken. Verkiest men er bijvoorbeeld voor om per wijk het aanbod bekend te maken? Wie zal het aanbod bekend maken (de medewerkers, de sleutelfiguren, ...)?

Verder gaven ouders aan brochures te verspreiden, hoewel ze op een ander moment vertelden hier niets aan te hebben omdat ze weinig tijd hebben om te lezen. Bovendien bleek uit het rekruteren van de moeders voor de focusgroepen dat ze zich niet aangesproken voelden door flyers, waardoor het aanbieden van brochures met het aanbod van de Huizen waarschijnlijk weinig effectief zal zijn. Mond-aan-mond reclame werkte daarentegen wel. Ondanks de tijd die dit zal vergen dienen de Huizen te bekijken hoe ze mond-aan-mond reclame in hun voordeel kunnen gebruiken.

Openingsuren

Werkende moeders prefereren avonduren, terwijl niet-werkende moeders de voorkeur geven aan opening overdag, wanneer hun kinderen naar school zijn. Wil men geen ouders over het hoofd zien, moet men tegemoet komen aan zowel werkende als niet-werkende ouders. Op basis van de bevindingen uit de focusgroepen met ouders, lijkt het ons hierbij belangrijk om steeds een deskundig onthaal te voorzien op die momenten dat de Huizen geopend zijn. Een open Huis waar de ouders niet terecht kunnen, leidt eerder tot teleurstelling en negatieve reclame (zie ook focusgroepen met proffessionals).

Beperkingen huidig onderzoek en suggesties vervolgonderzoek

De resultaten van het onderzoek dienen geïnterpreteerd te worden in het licht van enkele beperkingen. Ten eerste, bestond de deelnemers groep voornamelijk uit Marokkaanse moeders met een gemiddelde scholingsgraad uit een kerngezin met minstens één tiener van gemiddelde leeftijd van 13 jaar. Hoewel met dit onderzoek inzicht verkregen is in de noden en wensen van deze moeilijk te bereiken doelgroep, werd de visie van allochtone gezinnen met een andere herkomstnationaliteit, autochtone gezinnen, eenoudergezinnen, etc. niet verkregen. Ook waren echte kansarme gezinnen onder vertegenwoordigd. Zij vertegenwoordigen nochtans een substantiële groep in Antwerpen. Verder namen enkel moeders deel uit aan de focusgroepen. De verantwoordelijkheid voor de opvoeding van de kinderen ligt nog hoofdzakelijk bij de vrouw. Hierdoor voelden mogelijks vooral moeders zich aangesproken om deel te nemen aan de focusgroepen. Desondanks is ook inzicht in de

noden en de wensen van de vaders m.b.t. opvoedingsondersteuning belangrijk opdat zij mee(r) betrokken kunnen worden bij de opvoeding van hun kinderen. Onderzoek stelde immers vast dat wanneer vaders betrokken zijn bij de opvoeding van hun kinderen, hun dochters betere schoolprestaties halen, ze minder kans hebben op tienerzwangerschappen en armoede ; en hun zonen minder antisociaal gedrag.

Ten tweede moet men bij het uitvoeren van focusgroepen altijd rekening houden met sociaal wenselijke antwoorden. De focusgroepen werden zo opgesteld dat ze zo weinig mogelijk aansloten bij bestaande oudergroepen opdat de deelnemers elkaar niet zouden kennen. Behalve in de focusgroep in Deurne waar er vijf moeders deelnamen uit een bestaande, kwetsbare oudergroep met hun vertrouwenspersoon. Ook werd de vertrouwelijkheid van hetgeen verteld werd tijdens de focusgroepen benadrukt en namen de deelnemers anoniem deel aan het onderzoek. Bovendien werd getracht een sfeer van openheid en vertrouwen te creëren door voor de start tijd en ruimte te voorzien om informeel kennis te maken. Desondanks kenden enkele deelnemers elkaar wel, hetgeen moeders mogelijk weerhouden heeft om vrijuit te praten over bijvoorbeeld vragen en zorgen omtrent hun tiener waar ze zich over schaamden (zie eerder).

Tenslotte werd bij de analyse van de focusgroepen vastgesteld dat er niet altijd voldoende werd doorgevraagd naar concrete of meer gedetailleerde informatie, waardoor sommige meningen van moeders soms wat vaag blijven.

3.1.5 Aanbevelingen

Aanbod:

- De inhoud van het aanbod is idealiter gericht op ontwikkelingsgerichte thema's
- Voor groepsbegeleiding verkiest men best laagdrempelige thema's mbt puberteit, adolescentie en maatschappij
- Voor individuele begeleiding opteert men best voor taboethema's (zoals gedragsproblemen)

Noden:

- Informele ontmoetingen met deskundige, het creëren van een informeel netwerk
- Onthaal met een deskundige. Eisen voor onthaalmedewerker:
 - o Luisterend oor, vraagverheldering = deskundig zijn
 - o Doorverwijzen (ook naar organisaties die niets met de opvoeding te maken hebben) en toeleiden naar opvoedingsondersteuning
- Aanbieden van, en vooral toeleiden naar trainingen en infosessies → door samenwerkingsverbanden met netwerk. (o.i. niet eerste taak van de Huizen)
 - o Individuele en groepsthema's afhankelijk van onderwerp
 - o Homogene en heterogene samenstelling afhankelijk van het onderwerp

Bereiken van ouders:

- o Ouders actief aanspreken op plaatsen waar ze al komen
- o Mond aan mond reclame proberen te sturen door sleutelfiguren, ouders tot ambassadeurs van de Huizen te benoemen.
- o Samenwerken met andere organisaties waar ouders al komen (huisartsen, CLB, scholen,...). Samenwerken met andere organisaties opvoedingsondersteuning zal er ook voor zorgen dat sommige ouders doorverwezen worden.

3.2 Focusgroepen met Antwerpse professionals

3.2.1. Inleiding

Naast de focusgroepen met de Antwerpse ouders van tieners, werden er binnen dit onderzoek ook focusgroepen georganiseerd met Antwerpse professionals die een huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners hebben. De doelstellingen van deze focusgroepen waren:

(1) Nagaan of de in 2013 geïdentificeerde werkpunten van het toenmalige Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners (zie Situering van het onderzoek) nog actueel waren en er eventueel nieuwe werkpunten waren.

(2) Nagaan hoe de Huizen van het Kind het aanspreekpunt kunnen worden voor ouders van tieners bij vragen over de opvoeding. Ook zal er bekeken worden hoe een samenwerking tussen de Antwerpse Huizen van het Kind en het Antwerpse werkveld opvoedingsondersteuning vorm kan krijgen.

(3) De resultaten van de focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners bespreken. Meer specifiek zal de gewenste vormgeving van een aanbod volgens de Antwerpse ouders besproken worden. Op deze manier kunnen we nagaan wat de ervaringen zijn van de professionals met deze gewenste vormgeving.

(4) Ten slot, beogen we met deze focusgroepen een aanzet te geven tot het gedetailleerd in kaart brengen van het huidige Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners.

De uitwerking van deze vierde doelstelling wordt hier niet behandeld, maar komt aan bod bij de registratie huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners.

Concreet vertalen deze eerste drie doelstellingen zich in volgende onderzoeksvragen:

(a) Welke werkpunten zijn er in het huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners en op welke manier kan hieraan gewerkt worden?

(b) Aan welke voorwaarden moeten de Antwerpse Huizen van het Kind voldoen zodat ze het aanspreekpunt worden voor Antwerpse ouders van tieners met opvoedingsvragen?

(c) Hoe kan de samenwerking tussen de Antwerpse Huizen van het Kind en de professionele partners met een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners vorm krijgen?

(d) Hoe kan een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners idealiter vorm krijgen binnen de Antwerpse Huizen van het Kind volgens Antwerpse professionals?

3.2.2. Methode

Deelnemers

Op basis van de deelnemers van de werkgroep 12+ en de adviesraad opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners in Antwerpen (zie Situering van het onderzoek) werd een lijst met organisaties opgesteld die kunnen deelnemen aan de focusgroepen. Criteria voor deelname waren (1) voorzien in een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners in Antwerpen en/of (2) deelname aan de adviesraad opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners in Antwerpen.

De organisaties werden via email (zie Bijlage 4) gecontacteerd door de hogeschool Thomas More Antwerpen (opleiding Toegepaste Psychologie). De deelnemers konden zich digitaal inschrijven voor één van beide momenten waarop de focusgroepen georganiseerd werden. Tabel 8 bevat een overzicht van de gecontacteerde organisaties, samen met de informatie of ze al dan niet deelnamen aan de sessies. Veertien van de 22 (63.6%) gecontacteerde organisaties stuurden één afgevaardigde van de organisatie naar één van de focusgroepen. Enkel van het jeugdinterventieteam waren er twee afgevaardigden. In totaal namen dus 15 professionals uit de 14 verschillende organisaties deel aan de focusgroepen: zeven aan de eerste focusgroep (24 februari 2015) en acht aan de tweede focusgroep (26 februari 2015).

Redenen waarom organisaties niet deelnamen aan de focusgroep waren ofwel niet beschikbaar zijn op beide momenten ofwel over geen tijd en middelen beschikken binnen de organisatie om deel te nemen aan het onderzoek.

Materiaal

De interviewleidraad (zie Bijlage 5) bestond uit drie thema's die overeenkomen met de beschreven doelstellingen van het onderzoek met de focusgroepen: (1) werkpunten huidig aanbod opvoedingsondersteuning, (2) de mogelijkheden van de Huizen van het Kind en (3) de resultaten van de focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners.

Met betrekking tot het eerste thema, werd er voornamelijk afgetoetst of drie van de geïdentificeerde werkpunten van de werkgroep 12+ (zie Situering van het onderzoek) nog actueel waren en waar de organisaties mogelijkheden zien om hieraan te werken. De drie werkpunten waarop dieper werd ingegaan waren: (1) de sociale kaart moet uitgebreider en duidelijker worden omdat verschillende organisaties niet voldoende op de hoogte zijn van elkaars aanbod; (2) er moet meer overleg komen tussen verschillende professionele partners en tot slot (3) ouders moeten betrokken worden bij de uitbouw van het aanbod. De keuze voor deze drie werkpunten was enerzijds gebaseerd op het feit dat dit werkpunten zijn waaraan de organisaties zelf kunnen werken. Anderzijds zijn beperkte kennis

van de verschillende organisaties en ouderparticipatie ook aan bod gekomen bij de focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners. Op deze manier konden de meningen van de ouders afgetoetst worden bij de professionals. Aanvullend werd bevraagd of ze zelf nog andere werkpunten ervaarden.

Tabel 10.

Gecontacteerde organisaties en deelname aan focusgroepen Antwerpse professionals.

	Organisatie
Focusgroep 1 (24 februari 2015)	Centrum Kauwenberg CLB Antwerpen Crisisteam -18 De Schoolbrug Huizen van het Kind Antwerpen JAC Antwerpen Sociaal Adviseurs
Focusgroep 2 (26 februari 2015)	De Opvoedingslijn Gezinsbond Jeugdinterventieteam OCMW Antwerpen Opvoedingswinkel Antwerpen Vormingplus Antwerpen Wijkgezondheidscentrum 't Spoor
Verontschuldigd	De 8 Gezinscoaches Intercultureel Vrouwencentrum Antwerpen Internationaal Comité Recht-Op Samik Therapeuten voor Jongeren Traject 2

Binnen het thema “mogelijkheden van de Huizen van het Kind” werd enerzijds nagegaan waarin de Antwerpse Huizen van het Kind moeten voorzien zodat ze het aanspreekpunt kunnen worden voor Antwerpse ouders van tieners met opvoedingsvragen. Anderzijds werd nagegaan hoe de samenwerking tussen de professionele partners met een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners en de Antwerpse Huizen van het Kind vorm kan krijgen.

In de bespreking van de resultaten van de focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners, werd voornamelijk ingegaan op het gewenste aanbod opvoedingsondersteuning van Antwerpse ouders

van tieners. Met de professionals werd besproken wat hun ervaringen zijn met bepaalde werkvormen/vormgeving en wat zij als effectief beschouwen.

Procedure

Twee focusgroepen vonden plaats in februari 2015 in lokalen van de hogeschool Thomas More in Antwerpen. Deze locatie is gemakkelijk bereikbaar en niet aan één van de deelnemende organisaties verbonden. De sessies vonden plaats in rustige, afgesloten leslokalen. Bij aankomst werden de professionals opgewacht door de onderzoekers en kregen ze de gelegenheid om koffie/thee/water te nemen en informeel kennis te maken. De meeste professionals kenden elkaar uit het werkveld. Daarna ondertekenden de professionals de geïnformeerde toestemming en werd het onderzoek voorgesteld. Met het ondertekenen van de geïnformeerde toestemming gingen de deelnemers akkoord met hun vrijwillige deelname aan het onderzoek, de auditieve opname van de focusgroep, dat de verkregen gegevens enkel verwerkt zullen worden in het kader van dit onderzoek en dat hun naam daarbij niet kenbaar gemaakt werd (zie Bijlage 6).

De sessies duurden ongeveer twee en een half uur per groep met in de helft een korte pauze. Gezien de veelheid aan onderwerpen en de verscheidenheid aan organisaties was het niet evident om het timemanagement in de gaten te houden. Toch zijn in beide groepen alle onderwerpen en alle organisaties aan bod gekomen.

Op het einde kregen de professionele partners een vragenlijst waarmee ze hun huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners konden opgeven (zie Registratie huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners).

Analyse

Op basis van de auditieve opnames werden de transcripten opgesteld. Deze transcripten werden thematisch geanalyseerd. Eerst werd de relevante informatie, die antwoord gaf op de onderzoeksvragen, geselecteerd. Concreet hield dit in dat we op zoek gingen naar (a) werkpunten van het huidig aanbod en manieren om daaraan te werken; (b) de mogelijkheden van de Huizen van het Kind, en (c) de ideale werkvorm van opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners volgens Antwerpse professionals. Nadien werd deze informatie verder opgesplitst in vooraf vastgelegde subthema's (zie Tabel 11).

Tabel 11.

Vooraf vastgelegde thema's en subthema's thematische analyse focusgroepen Antwerpse professionals

Werkpunten aanbod	huidig Mogelijkheden Huizen van het Kind	Werkvorm en vormgeving aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners
Sociale kaart	Voorwaarden om aanspreekpunt te worden	Informatie en voorlichting
Overleg	Samenwerking tussen professionele partners en de Huizen van het Kind	Informeel ontmoetingsmomenten
Ouderparticipatie		Onthaal Individueel of groepsaanbod Openingsuren Bekendmaking aanbod

Doorheen de analyse zijn we tot de definitieve thema's en subthema's gekomen. Deze worden verder uitvoerig besproken in de resultatensectie.

In Tabel 12 staan de mogelijkheden van de Huizen van het Kind samengevat. Bij de voorwaarden voor de Antwerpse Huizen om het aanspreekpunt te worden voor Antwerpse ouders van tieners werd er dieper ingegaan op drie subthema's: mogelijke drempels, suggesties en de aanwezigheid van tieners. Dit wil zeggen dat naast een aantal mogelijke obstakels, de professionals een aantal concrete suggesties hebben gegeven. Bij de samenwerking tussen de professionele partners en de Huizen van het Kind werd er besproken hoe er momenteel al wordt samengewerkt. Daarnaast werden een aantal suggesties gegeven voor een toekomstige samenwerking. Tot slot gaven de professionals een aantal obstakels aan die eventueel een samenwerking kunnen bemoeilijken.

Tabel 12

Overzicht werkpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Thema's	Subthema's 1	Subthema's 2
Sociale kaart	Nood aan sociale kaart Huidige sociale kaart Uitdagingen	Opstellen Up to date houden Vormgeving
	Huidige en toekomstige initiatieven	
Overleg tussen professionals	Nood aan overleg Vormgeving	Langsgaan bij organisaties Netwerkoverleg Adviesraden
	Voordelen overleg	
Ouderparticipatie	Huidige initiatieven	Vrijwilligers Bottom-up
	Ouderparticipatie binnen de Antwerpse Huizen van het Kind	
Varia	Inzetten op preventief aanbod Verder bouwen op bestaande kennis	

Tabel 13

Overzicht Mogelijkheden Huizen van het Kind

Thema's	Subthema's 1	Subthema's 2
Voorwaarden om aanspreekpunt te worden	Mogelijke drempels	Andere aanspreekpunten
	Suggesties	Naam Campagne Aanwezigheid ouders met jonge kinderen Doorverwijzen Outreachend werken Niet problematiseren Visualisatie
	Aanwezigheid tieners	
Samenwerking tussen professionele partners en de Huizen van het Kind	Huidige samenwerking en suggesties voor toekomstige samenwerking	Aanbod binnen Huizen van het Kind
	Obstakels voor samenwerking	Doorverwijzen naar aanbod Huizen van het Kind Outreachend werken Deelname adviesgroep Aanvullen elkaars aanbod Laagdrempeligheid Doorverwijzing Aanbod Evaluatie samenwerking

3.2.3. Resultaten

Bij de beschrijving van de verschillende thema's en subthema's zullen we spreken over de deelnemende organisaties en niet over de specifieke personen die deelnamen aan de focusgroepen. Dit om de privacy van de deelnemers niet te schenden en de bespreking overzichtelijk te houden. De resultaten worden per thema en dan per subthema besproken.

3.2.3.1. Werkpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Drie eerder geïdentificeerde werkpunten werden besproken: sociale kaart, overleg tussen professionals en ouderparticipatie. Daarnaast haalden de professionals zelf de nood aan om in te zetten op een preventief aanbod. Deze thema's werden verder onderverdeeld in subthema's. Het overzicht van de thema's en de subthema's is weergegeven in Tabel 14.

Tabel 14

Overzicht Werkpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Thema's	Subthema's 1
Sociale kaart	Huidige sociale kaart Nood aan sociale kaart Uitdagingen Huidige initiatieven
Overleg tussen professionals	Vormgeving Voordelen overleg
Ouderparticipatie	Huidige initiatieven Ouderparticipatie binnen de Antwerpse Huizen van het Kind
Inzetten op een preventief aanbod	

Thema 1: Sociale kaart

Het werkpunt "een duidelijker en uitgebreidere sociale kaart" werd eerst besproken met de professionals.

De **bestaande sociale kaarten** (van de provincie Antwerpen en de interne sociale kaarten van de organisaties) zijn volgens de professionals onvoldoende bruikbaar. De Huizen van het Kind en de Sociaal Adviseurs gaven aan dat de sociale kaart van de provincie weinig gebruiksvriendelijk is, gezien de organisaties hun weg er niet in vinden. Dit werd beaamd door de andere organisaties. De Sociaal Adviseurs toonden zich ook vragende partij om een vorming te volgen over het leren gebruiken van de sociale kaart: "Het instrument is er, maar gebruiksvriendelijk is het niet echt. Waarom kunnen ze geen vorming organiseren om hiermee efficiënt en doelgericht te leren werken?" Verder maken vier

van de 14 organisaties gebruik van een eigen interne sociale kaart. Zo beschikt het JAC over een goede doorverwijzinglijst, zijn de Huizen van het Kind aan de slag gegaan om een sociale kaart op te stellen rond gezinsondersteuning, beschikt het OCMW over een infotheek en heeft de Opvoedingswinkel een intern digitaal systeem. Iedereen ging akkoord dat het voor buitenstaanders moeilijk is om zijn of haar weg te vinden in deze interne kaarten. Zo vertelde het OCMW dat *“elke werking ook zijn eigen insteek, zijn eigen modules, en dat is nog heel onduidelijk (heeft)”*. De Huizen van het Kind haalden aan dat door het bestaan van al deze verschillende kaarten het erg moeilijk wordt om een duidelijke lijn te krijgen in het overzicht van het aanbod: *“Dan hebben wij er weer één naast al die anderen, en dan wordt het wel een zootje.”* De **nood aan een sociale kaart voor professionals** werd vervolgens door alle 14 deelnemende organisaties benadrukt. Er werd aangegeven dat organisatie immers niet steeds op de hoogte zijn van elkaars aanbod. De Opvoedingswinkel gaf zelfs aan: *“Ik ontdek dus nog dagelijks nieuwe dingen binnen mijn eigen CAW.”* Door niet op de hoogte te zijn van elkaar aanbod bemoeilijkt dit het gericht doorverwijzen van cliënten, volgens het Jeugdinterventieteam. Naast de sociale kaart voor professionals, werd ook de nood aan een duidelijke **sociale kaart voor ouders** aangehaald. De Opvoedingslijn, bijvoorbeeld, gaf aan dat ouders de weg naar het aanbod niet kennen. Daaromtrent vertelde het Crisisteam -18 over hun verbazing dat veel gezinnen voor het eerst in contact komen met opvoedingsondersteuning wanneer er al sprake is van een crisis, terwijl er zoveel eerstelijnszorg beschikbaar is en er eventueel al vroeger ondersteuning had kunnen plaatsvinden: *“Het is ook dikwijls dat je het verhaal hoort van een gezin en dat je je afvraagt hoe dat kan. Er is zoveel eerstelijnszorg.”*

Uitdagingen

Om een bruikbare sociale kaart te maken, staat men voor verschillende uitdagingen, volgens de professionals. Ten eerste kunnen de sociale kaart van de provincie Antwerpen en de interne sociale kaarten van de organisaties **gebundeld worden** in een digitale tool. Dit zal echter niet eenvoudig zijn, zoals aangegeven door Vormingplus Antwerpen: *“Inhoudelijk is dat ... een immens denkwerk om iedereen een beetje op dezelfde lijn te krijgen.”* Bijkomend werd benadrukt door het OCMW en de Opvoedingswinkel dat er middelen moeten vrijkomen om aan zo'n tool te werken. Zo vertelde het OCMW: *“Dat zou een schitterende tool zijn moest je dat digitaliseren, maar wie heeft de middelen om dat te maken?”* Jeugdinterventie vulde daarbij aan dat het een uitdaging zal zijn om **goede sleutelwoorden** te kiezen zodat organisaties en ouders snel vinden naar waar ze op zoek zijn. Ze vroegen zich af wat de beste sleutelwoorden zullen zijn rekening houdend met de manier van redeneren van ouders en professionals: *“Wat zijn de sleutelwoorden? Hoe gaan professionals redeneren? Hoe gaan ouders redeneren?”* Verder werden vragen gesteld naar de **inhoud** van de sociale kaart. Gaat de sociale kaart beperkt worden tot het aanbod opvoedingsondersteuning, of

wordt het breder opengetrokken naar het aanbod preventieve gezinsondersteuning? Volgens de Huizen van het Kind zal de sociale kaart, naast opvoedingsondersteuning ook de thema's vrije tijd, gezondheid en onderwijs moeten omvatten. Ze vertelden immers: *"Het gaat niet alleen over opvoeding, maar ook vrije tijd, gezondheid en onderwijs."* Ten slotte, haalden het Jeugdinterventieteam en Vormingplus Antwerpen aan dat de sociale kaart **up to date houden** een erg grote uitdaging vormt. Zo vertelde Vormingplus Antwerpen dat *"Ons aanbod ontwikkelt continu op basis van wat men van ons vraagt."*

Huidige initiatieven

Sommige organisaties werken momenteel mee aan het uitbouwen van een bruikbare sociale kaart. Vormingplus Antwerpen vertelde dat er binnen de provincie Antwerpen een sociale kaart ontwikkeld wordt in de vorm van een digitaal systeem waarop organisaties hun aanbod kunnen aanvullen. De Opvoedingswinkel vulde aan dat aan hen gevraagd werd om een sociale kaart in functie van het onthaal in de Huizen van het Kind te ontwikkelen: *"Over de Huizen van het Kind is er bij ons wel een vraag geweest om een sociale kaart in functie van het onthaal in de Huizen van het Kind te ontwikkelen. Momenteel is een ICT'er vanuit de Stad dat aan het bekijken."* Verder gaf het JAC aan dat ze veel informatie hebben die zinvol kan zijn voor het uitbouwen van een sociale kaart omdat zij een goede doorverwijslijst hebben.

Thema 2: Meer overleg tussen professionals

Het in het verleden geïdentificeerde werkpunt "nood aan meer overleg tussen professionals" werd vervolgens besproken. Op dit thema werd minder diep ingegaan dan op de nood aan een sociale kaart. Het OCMW stelde zich hierbij ook de vraag of de nood aan meer overleg nog steeds actueel was. Uit de focusgroepen kwam naar voren dat organisaties momenteel al regelmatig met elkaar in gesprek gaan. Er werd verder ingegaan op de vormgeving van dergelijk overleg en de voordelen ervan.

Vormgeving

Het overleg tussen professionals kan verschillende vormen aannemen. Het OCMW en Jeugdinterventie vertelden dat ze regelmatig **bij andere organisaties langsgaan om hun werking en aanbod voor te stellen**. Zo vertelde Jeugdinterventie: *"Wij zetten vooral in op ons gaan voorstellen bij andere organisaties en diensten die wij zelf relevant vinden voor onze werking."* Volgens hen heeft dit één op één samenzitten met een andere organisatie een belangrijk voordeel: *"Ik merk dat het vaak beter werkt om één op één overleg te doen in plaats van een hele vergadering met tien verschillende organisaties samen te zitten. Dan is het onmogelijk om u aan elkaar voor te stellen en*

dat nadien te onthouden.” Verder vertelden zowel de Schoolbrug als centrum Kauwenberg dat ze op regelmatige basis samen zitten in een **netwerkoverleg**. Voor centrum Kauwenberg ging het over een overleg met Antwerpse organisaties die cultuuroverschrijdend werken. Ten slotte, namen het OCMW en Vormingsplus Antwerpen deel aan **adviesraden**.

Voordelen overleg

De Schoolbrug, het OCMW en het Jeugdinterventieteam vertelden dat men via overleg **elkaars aanbod** leert **kennen**. Bovendien, kan men zo op zoek gaan naar hoe men elkaar kan helpen, volgens het Jeugdinterventieteam. Het kennen van elkaars aanbod kan op zijn beurt **doorverwijzing** **vergemakkelijken**. Zo vertelde het Crisisteam -18: *“Je neemt veel sneller de telefoon om te bellen naar mensen die kent, die je gezien hebt. Als je bijvoorbeeld enkel de website gezien hebt, vraag je je vaak af kan ik daar terecht of mag ik dit gezin wel doorverwijzen?”*

Het kennen van andere organisaties bevordert eveneens de **praktische afstemming tussen organisaties**. Zo vertelde het JAC hun openingsuren aan te passen aan die van andere organisaties in hun netwerk opdat ze elkaar gemakkelijk kunnen bereiken op momenten dat er jongeren zich aanmelden. Ze vertelde: *“Wij hebben bewust ervoor gekozen om ons af te stemmen op ons netwerk van organisaties waar wij mee samenwerken. Maandagnamiddag zijn bijna alle diensten gesloten. Dus wij zijn nu ook maandagvoormiddag open omdat je heel vaak mensen nodig hebt, bijvoorbeeld van het OCMW, als er jongeren langskomen bij het JAC.”* Tot slot werd aangegeven door Vormingplus Antwerpen dat door kennis van elkaars aanbod men kan verder bouwen op elkaars kennis.

Thema 3: Ouderparticipatie

Op dit moment proberen de verschillende organisaties ouders op een of andere manier te betrekken in hun werking.

Huidige initiatieven

De meeste organisaties luisteren naar ouders, vragen naar hun opvoedingsvragen en hun suggesties m.b.t. de vormgeving en inhoud van hun aanbod. Zo gaf Vormingplus aan: *“Uiteindelijk gaat het bij ons van onder uit. We proberen ouderbetrokkenheid te creëren en te kijken met de ouders naar welke activiteiten zij wensen. En dan proberen wij de ouders een stuk mondiger te maken.”* Gelijkaardig vertelde het centrum Kauwenberg: *“Wij betrekken vaak ouders bij de uitbouw van ons groepsaanbod door rekening te houden met de suggesties die ouders geven in groep.”* Bij het OCMW trachtten ze te weten te komen wat de opvoedingsvragen van de ouders zijn. Dit door te luisteren naar wat de ouders vertellen in verschillende groepsbijeenkomsten. Ouders kunnen dan aangeven rond welke

thema's ze willen werken of welke uitstappen ze wensen te maken. Het OCMW vertelde: *"Wij hebben een groep, ouderradar. Dat is een groep die om de drie weken samenkomt. De inhoud van de bijeenkomsten varieert: er worden uitstappen gedaan of cursussen gegeven. De ouders bepalen daarin zelf: wat zijn de thema's en wat zijn de uitstappen die we willen doen."* De Opvoedingslijn gaf aan dat je ouders kan betrekken met erg kleine dingen. Ze vertelde m.b.t. het Huis van het Kind in Sint-Niklaas: *"Soms zijn dat hele kleine dingen waar je ouders mee kan betrekken. Ik denk bijvoorbeeld aan de ontmoetingsplaats Huppel binnen het Huis van het Kind in Sint-Niklaas. Daar werd gevraagd hoe ze het best hun tuintje konden inrichten."*

De Gezinsbod gaat nog een stap verder. Zij werken samen met ouders die vrijwillig vormingen voor andere ouders organiseren. Ze vertelde: *"Wij doen vooral aan ouderparticipatie via onze vrijwilligers. Alle vrijwilligers binnen de Gezinsbond zijn ook ouders. Deze vrijwilligers organiseren bijvoorbeeld vormingen voor andere ouders."*

Ouderparticipatie binnen de Antwerpse Huizen van het Kind

Volgens de professionals is de mogelijkheid om ouders te betrekken in de uitbouw van het aanbod van de Huizen van het Kind nog heel groot omdat de Huizen in een opstartfase zitten en hun aanbod nog in volle ontwikkeling is. Ouders kunnen daardoor van bij de start betrokken worden en blijvend betrokken worden. Bovendien, is een preventief aanbod de plaats bij uitstel om ouders te betrekken, volgens het JAC. Gezinnen in een opvoedingscrisis zullen daarentegen niet gemotiveerd zijn om mee na te denken over de uitbouw van een aanbod. Verder merkte Vormingplus op dat eerst grondig moet nagedacht worden over wat verwacht wordt van deze ouderparticipatie voor het opstarten van initiatieven: vragen bespreken als welke soort participatie verwacht je, welke doelgroep wil je bereiken, wat zijn de verwachtingen naar de doelgroep toe, enz.

Enkel het JAC gaf aan hoe zij ouderparticipatie zagen binnen de Huizen van Kind. Meer specifiek suggereerde het JAC een groep geëngageerde ouders samenbrengen met wie de Huizen van het Kind een aanbod kunnen uitwerken en aftoetsen en die tevens kunnen optreden als ambassadeurs van de Huizen.

Thema 4: Inzetten op een preventief aanbod

Naast de bespreking van de vermelde werkpunten, haalden het JAC, het CLB, het Crisisteam -18 en de Huizen van het Kind nog aan dat er meer ingezet moet worden op een preventief aanbod. Het JAC vertelde: *"Er moet ingezet worden op het preventieve. Er moet iets zijn voor wanneer de crisis nog niet zo groot is. Op het moment van een crisis valt er eigenlijk niet zo veel meer te doen."* Het JAC verwees hierbij naar initiatieven zoals de weerbare school van ZAPP (= Zelfredzaam en Actief Preventie Project) en de training die het JAC geeft aan toekomstige leerkrachten. In deze training

wordt er gewerkt aan het gevoelig maken van leerkrachten voor de individuele situatie van de jongere. Er werd ook verwezen naar programma's zoals supernanny, als voorbeeld van een laagdrempelige manier om de opvoeding te bespreken zonder dat ouders het moeten hebben over de eigen situatie. Bovendien, krijgen ouders tijdens dergelijke programma's tips mee zonder dat hun eigen opvoedsituatie geproblematiseerd wordt. Het JAC vertelde: *“Programma's zoals supernanny. Mensen steken daar veel van op. Wij vergeten dat zo'n programma heel laagdrempelig is en veel mensen bereikt. Dit zonder dat je ergens moet gaan vertellen dat je een probleem hebt.”*

3.2.3.2. Mogelijkheden Huizen van het Kind

Thema 1: Voorwaarden om aanspreekpunt te worden

Opdat de Huizen van het Kind het aanspreekpunt worden voor ouders van tieners, dienen, volgens de professionals, eerst enkele potentiële drempels in acht te worden genomen te worden. Verder gaven ze suggesties die ouders kunnen stimuleren de Huizen aan te spreken. Tot slot werd er kort ingegaan of de tiener zelf ook terecht moet kunnen binnen de Huizen van het Kind. Een overzicht kan worden teruggevonden in Tabel 15.

Tabel 15

Thema's mogelijkheden Huizen van het Kind

Thema's	Subthema's 1
Voorwaarden om aanspreekpunt te worden	Mogelijke drempels Suggesties Aanwezigheid tieners
Samenwerking tussen professionele partners en de Huizen van het Kind	Huidige samenwerking en suggesties voor toekomstige samenwerking Obstakels voor samenwerking

Mogelijke drempels

Ten eerste waren het OCMW, Jeugdinterventie, Vormingplus, het Wijkgezondheidscentrum, de Opvoedingswinkel en de Opvoedingslijn van mening dat ouders **eerder andere organisaties aanspreken** met hun opvoedingsvragen, zoals de school en CLB. Jeugdinterventie, de Opvoedingslijn en de Opvoedingswinkel vroegen zich daarbij af of het beantwoorden van opvoedingsvragen wel past in de rol van het CLB. Bovendien gaf het Jeugdinterventieteam aan: *“Ik denk dat het CLB momenteel echt overbevraagd is. Die hun rol in het decreet is enorm uitgebreid.”* Naast de school en het CLB, vroeg het OCMW zich af waarom ouders de Huizen van het Kind zouden aanspreken indien ze reeds het aanbod van een Opvoedingswinkel kenden: *“Wanneer ik als ouder het twee-aanbod ken van de Opvoedingswinkel en het Huis van het Kind, zie ik niet in waarom ik naar het Huis van het Kind zou*

stappen als ik een Opvoedingswinkel kan binnenstappen waar er aanbod is en waar ik vrijblijvend iets kan vragen.”

Ten tweede zou **de naam** “Huis van het kind” een obstakel kunnen vormen voor ouders van tieners, volgens de Sociaal Adviseurs, de Huizen van het Kind, Jeugdinterventie, Crisisteam -18 en Centrum Kauwenberg. Hoewel de naam decretaal vastgelegd is en moeilijk nog te veranderen is, merkte Jeugdinterventie op: *“... waarom zou je die naam dan niet aanpassen naar een naam die de lading dekt?”* De professionals waren van mening dat de naam ouders van tieners het gevoel kan geven dat zij daar niet terecht kunnen. Verder, zou niet alleen de naam, maar ook **de gevoerde campagne**, ouders van tieners het gevoel kunnen geven er niet terecht te kunnen, volgens OCMW, de Opvoedingslijn, het JAC. Het JAC meldde: *“Het logo en de posters zijn supergoed. Die zijn heel herkenbaar. Maar ze zijn heel jong-gericht.* Ten slotte kan de **aanwezigheid van ouders met jonge kinderen**, een belangrijke drempel vormen voor ouders van tieners. Doordat consultatiebureaus van Kind en Gezin verplicht moeten aansluiten bij de Huizen van het Kind zullen veel jonge kinderen aanwezig binnen een Huis. Ook dit kan ouders van tieners het gevoel geven niet terecht te kunnen in de huizen. De Huizen van het Kind vertelden: *“Doordat je een consultatiebureau als primaire ingangspoort hebt, zijn er veel allerkleinsten aanwezig. Als je binnenkomt zie je een baby’tje op de mat kruipen. Maar dan heb ik direct de vrees van gaat een moeder of een vader van een tiener zich geneigd voelen om naar hier te komen.”*

Suggesties

Naast het aanbrenge van een aantal drempels, gaven de professionals ook suggesties om de Antwerpse Huizen van het Kind tot het aanspreekpunt voor ouders van tieners te maken. Ten eerste werd sterk gesuggereerd door de professionals om andere organisaties te stimuleren naar de Huizen van het kind **door te verwijzen**. Het Crisisteam -18, het JAC, de Schoolbrug en de Huizen van het Kind gaven aan dat de school en huisartsen belangrijke doorverwijzers zijn omdat zowel scholen als huisartsen veel ouders bereiken. Het Crisisteam -18 merkte hierbij wel op: *“Sommige ouders gaan zeker niet op school vertellen dat het niet goed gaat uit angst hoe de leerkracht dan nadien naar hun zoon/dochter gaat kijken. Veel mensen bespreken vaak hun problemen met de huisarts.”* Het Jeugdinterventieteam en de Huizen van het Kind vulden daarbij aan dat huisartsen ook meer wensen te weten over het aanbod binnen de Huizen. Op deze manier kunnen ze gericht doorverwijzen. Het Crisisteam -18 vertelde daarentegen dat ze dat al eens geprobeerd hadden om hun aanbod bekend te maken bij huisartsen via Domus Medica, maar dat er eigenlijk geen forum bestaat om jezelf als organisatie te gaan voorstellen. Er bleek wel een tijdschrift te zijn waarin je aanbod kan publiceren, maar Crisisteam -18 gaf aan dat een publicatie eerder ongenueanceerd was.

Naast scholen en huisartsen zouden ook de consultatiebureaus van Kind en Gezin ouders die ook tieners hebben kunnen doorverwijzen naar de Huizen van het Kind omdat deze bureaus een groot bereik hebben en decretaal verbonden zijn aan de Huizen, volgens het Crisisteam -18 en de Gezinsbond. Meer nog, het Crisisteam -18 vertelde dat er *“Vaak zijn er verschillende leeftijdscategorieën binnen een gezin. Als de medewerkers van diensten die met jonge kinderen werken echt heel grondig bekend zijn met het aanbod van een Huis van het Kind, kan er erg gericht worden doorverwezen.”* Ook via de Opvoedingswinkels kunnen ouders doorverwezen worden. De Opvoedingswinkel heeft momenteel een halve dag permanentie in de Huizen van het Kind. Omdat de ouders voorlopig hun weg nog niet vinden naar de Huizen, laat de Opvoedingswinkel regelmatig één van hun afspraken, die oorspronkelijk in de Opvoedingswinkel doorging, doorgaan in het Huis van het Kind. Op deze manier hoopt de Opvoedingswinkel dat er via mond-aan-mond reclame meer mensen hun weg zullen vinden naar de Huizen. Ze voegde toe dat dit proces tijd gaat vragen.

Ten tweede, moeten de Huizen niet enkel andere organisaties stimuleren naar hen door te verwijzen, maar moeten ze ook zelf actief hun aanbod bekend maken en aanbieden op plaatsen waar ouders komen, volgens het Centrum Kauwenberg, de Opvoedingswinkel, de Opvoedingslijn en het OCMW. Ze moeten met andere woorden **outreaching** werken. Uit ervaring wist de Opvoedingswinkel te vertellen dat dit een erg tijdsintensief proces is: *“We hebben onze Opvoedingswinkel in 2008 opgericht. We hebben heel veel moeite gedaan om via outreaching werk mensen naar onze Opvoedingswinkel te krijgen. Dat heeft heel veel energie en geduld gekost. Nu zitten we op volle drijfkracht.”*

Verder vertelde Centrum Kauwenberg dat ze via Facebook hun werking bekend maken omdat ouders bleken te netwerken via Facebook. Dat er ook negatievere kanten aan zaten maakte hij ook duidelijk: *“Bij ons marcheert die Facebook erg goed. Heel veel positieve kanten qua netwerking, maar er zijn ook heel veel donkere kanten aan.”* De Huizen van het Kind beaamden dit: *“Daar komen dingen op te staan waar je eigenlijk niet achter staat. Er kunnen fouten in staan, ouders kunnen commentaar geven, en dan plots lijkt het dat wij dat zeggen.”*

Ten vierde, om het aanspreekpunt te worden voor ouders, werd sterk gesuggereerd duidelijk te maken dat ouders **niet enkel met problemen** naar de Huizen kunnen. Vormingplus vertelde: *“Ik denk dat het belangrijkste is om op een heel laagdrempelige manier een plaats te creëren waar ouders weten hier hoeft ik niet alleen met een probleem te komen, ik kan hier gewoon voor een gesprek komen.”* Bovendien werd geopperd ouders aan te trekken met een **laagdrempelig thema**, zoals veilig internetgebruik, stress, examens, en huiswerk. Vormingplus wist te vertellen: *“Je reikt een thema heel laagdrempelig aan. Zo bijvoorbeeld was er een groepsbijeenkomst met de aanleiding veilig internet. We waren vijf weken verder waarbij we gemerkt hebben dat er veel opvoedingsvragen zijn.”* Verder raadde Vormingplus niet alleen het thema, maar ook de praktische kant zo laagdrempelig

mogelijk te maken. Gesprekken over opvoeding kunnen bijvoorbeeld ook doorgaan in de omgeving van de ouders. Ten slotte, opperde het CLB Antwerpen dat ouders mogelijks aangetrokken kunnen worden door de Huizen opvallender te maken in het straatbeeld, door bij voorbeeld de voorgevel in een felle kleur te zetten.

Tot slot zagen het Wijkgezondheidscentrum, de Opvoedingswinkel en de Opvoedingslijn mogelijkheden in een samenwerking tussen de scholen en de Huizen van het Kind. Meer concreet, kunnen de organisaties naar elkaar doorverwijzen en elkaar daardoor ontlasten. De Opvoedingswinkel gaf aan: *Er zijn eigenlijk goede afspraken. Al wat met school te maken heeft, dat kan in het CLB blijven. En wat met de opvoeding te maken heeft, dat kan bij ons.*"

Aanwezigheid tieners

De Huizen moeten, volgens de meeste deelnemende professionals, niet investeren in het tegemoet komen aan jongeren om een aanspreekpunt te worden van ouders, voornamelijk omdat hier andere gespecialiseerde aanspreekpunten voor zijn (bv. Het JAC). Meer specifiek, gaven de Huizen van het kind aan: *"Het JAC is een belangrijke haven waarnaar tieners hun weg vinden, dus heeft het zin om dat in de Huizen van het Kind ook te doen, waar ook hun ouders komen?"* Bovendien werd in twijfel getrokken of jongeren überhaupt naar een plek willen komen waar ook hun ouders komen.

Thema 2: Samenwerking tussen professionele partners en de Huizen van het kind

De Huizen van het Kind beogen het centrale aanspreekpunt te zijn voor alle ouders met opvoedingsvragen. Het doel is ouders laagdrempelige opvoedingsondersteuning aan te bieden, te leiden naar samenwerkingspartners en indien nodig door te verwijzen. Daartoe functioneren ze idealiter in een hecht netwerk van organisaties die in een aanbod opvoedingsondersteuning voorzien. Decretaal zijn evenwel niet alle organisaties verplicht om aan te sluiten in een samenwerkingsverband. Aan de professionals die deelnamen aan de focusgroepen werd gevraagd in welke mate en hoe zij samenwerken met de Huizen.

Verschillende organisaties gaven aan op verschillende manieren samen met de Huizen van het Kind. Ten eerste, neemt de samenwerking de vorm aan van het geven van het **eigen aanbod binnen de Huizen**. Zo vertelde het Wijkgezondheidscentrum soms de laatste sessie door te laten gaan in een Huis van het Kind. Zo leren de Huizen en zij elkaar en elkaar als organisatie beter kennen. De Opvoedingswinkel gaf aan een spreekuur houden binnen de Huizen. Ten slotte, wist het OCMW te vertellen dat maatschappelijk werkers van de sociale centra ook een spreekuur in de Huizen van het Kind. Deze werden echter niet steeds positief ervaren door ouders. Meer specifiek hadden ze het idee dat hun zoon of dochter een probleem heeft omdat ze naar een andere locatie dienden te komen.

Omgekeerd kunnen de Huizen ook **outreachend werken** door hun aanbod op een andere locatie aan te bieden. *“Waar ouders komen, daar moet je eigenlijk iets kunnen aanbieden.”*, vertelde de Opvoedingslijn. De Sociaal Adviseurs gaven aan dat er ook vormingen vanuit de Huizen van het Kind bij hen kunnen doorgaan. Vormingsplus en de Opvoedingslijn raadden aan dat dit aanbod duidelijk onder de naam Huizen van het Kind wordt voorgesteld en uitgevoerd. Hierbij gaf Vormingplus aan ook op deze manier te willen samenwerken met de Huizen van het Kind. Centrum Kauwenberg vermeldde dat het de nodige tijd gaat vragen om deze samenwerking op te zetten: *“Outreachend werken, dat mensen naar ons komen en wij naar hen. Dat gaat tijd vragen. Ik vraag maar één ding en dat is tijd en niet meteen evalueren na zes maanden.”*

Verder houdt de mogelijke samenwerking van de Huizen enerzijds en het Crisisteam -18 anderzijds een **wederzijdse doorverwijzing** in. Omdat het aanbod van het Crisisteam -18 en dat van de Huizen van het Kind **complementair** is, zag het Crisisteam -18 doorverwijzingsmogelijkheden in voor ouders die niet klaar zijn voor een meer intensieve begeleiding: *“Een gezin komt bij ons met een crisis. We proberen die crisis te ontmijnen en veiligheid te installeren. Wanneer we doorverwijzen is dat vaak best nog wel intensief. Maar als wij dan voelen dat deze gezinnen de stap niet gaan zetten, dan denk ik dat het goed is dat we ook meegeven dat er nog organisaties bestaan met een laagdrempelig aanbod.”*. Ook het JAC zag mogelijkheden in dergelijke doorverwijzing gezien de complementariteit van hun aanbod.

Tot slot gaf Vormingplus aan dat ze momenteel samenwerken met de Huizen door deel te nemen aan de **adviesraad opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners (zie Situering van het onderzoek)**.

Obstakels voor samenwerking

Naast een aantal suggesties voor samenwerking, identificeerden de professionals een aantal obstakels die een samenwerking op dit moment kunnen bemoeilijken.

Ten eerste, sluiten zogenaamde spreekuren voor ouders niet per se aan bij het laagdrempelige aanbod dat de Huizen van het Kind wensen uit te bouwen volgens het OCMW, de Opvoedingswinkel en de Opvoedingslijn. Door het werken met spreekuren i.p.v. een permanente dienst, kan dit ertoe leiden dat ouders die niet meteen geholpen kunnen worden en op een ander moment, tijdens de spreekuren, moeten terugkomen. Er wordt vaak ook een afspraak gemaakt door de onthaalmedewerker. Dit werkt dan juist drempelverhogend. Zo vertelde de Opvoedingswinkel: *“Ik zat onlangs op het onthaal in het Huis. ... en was de vader op zoek naar een zinvolle vrijetijdsbesteding voor zijn dochter. Omdat de vrijetijds-coördinator pas over twee dagen spreekuur had, moest de vader dan terugkomen.”* Terwijl een “middenklasse ouder” in zo’n situatie mogelijk terugkomt, zal een “kwetsbare ouder” dit waarschijnlijk niet doen, aldus de Opvoedingswinkel.

Verder gaven het JAC en de Opvoedingslijn aan dat het doorverwijzen steeds het risico in zich houdt, dat ouders niet goed worden opgevangen en/of opgevolgd. Dit kan leiden tot wantrouwen van de ouders t.a.v. de organisatie die doorverwezen heeft en de Huizen van het Kind.

Ten slotte, was het aanbod van de Huizen momenteel nog niet volledig duidelijk, volgens het Crisisteam -18 waardoor doorverwijzing moeilijk is. Centrum Kauwenberg vulde daarbij aan dat indien er teveel overlap is tussen het aanbod van bestaande organisaties en het aanbod van de Huizen, het niet meteen duidelijk zal zijn waarom organisaties dan naar de Huizen moeten doorverwijzen.

3.2.3.3. Vormgeving aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Hieronder wordt er achtereenvolgens ingegaan op volgende thema's: informeel netwerk, informele ontmoetingsmomenten, onthaal van de Huizen van het Kind, uitwerking van een verder aanbod opvoedingsondersteuning, openingsuren en bekendmaking aanbod.

Thema 1: Informeel netwerk

Uit de literatuur en uit de focusgroepen met de Antwerpse ouders bleek dat ouders bij opvoedingsvragen eerst hun informeel netwerk, zoals vrienden en familie, aanspreken. Tijdens de focusgroep van de professionals werd dit bevestigd. Desondanks zijn het *"Vaak ... ouders die de meeste vragen en onzekerheden hebben die het zwaarst geïsoleerd zijn. Die hebben eigenlijk geen netwerk behalve hun eigen partner en kinderen."*, volgens het Jeugdinterventieteam. Voor deze meest kwetsbare gezinnen is het professionele aanbod noodzakelijk, hoewel het Jeugdinterventieteam toevoegde dat *"...het heel goed is dat er ook een professioneel aanbod is. Maar ik denk dat er ook naast dat professioneel aanbod moet gekeken worden van hoe kunnen wij die ouders zelf iets netwerkopbouwend geven. Het hebben van een netwerk lost vanzelf al veel kleine vragen op."* Zo suggereerden ze: *"Het zal misschien goed zijn dat mensen ook informatie over kunnen krijgen van 'weet dat er rond uw woonplaats van alle verenigingen zijn van moeders, van ouders, van kookgroepen, enz. Het niet noodzakelijk toespitsen op die opvoedingsvragen, maar het feit dat mensen verenigd zijn en kunnen praten met andere mensen is vaak al een aanzet tot zulke dingen."*

Uit ervaring wist het OCMW te vertellen dat het niet eenvoudig is ouders uit hun isolement te halen. Sommige mensen moeten immers groeien in de durf om de stap naar buiten te zetten. Zij organiseren hiervoor ouderraden en bezoeken instellingen, zoals buurtsport om. Vormingplus gaf aan dat zij één van de 12 organisaties zijn die werken rond pedagogische society. Hierbinnen werken de organisaties actief aan het opbouwen van een netwerk voor de ouders door hun oudergroepen die ze begeleiden naar elkaar toe te leiden *"...dat ze elkaar kunnen leren kennen en met elkaar dingen gaan uitwisselen en met elkaar dingen gaan doen."*

Thema 2: Informele ontmoetingsmomenten

Uit de focusgroepen met ouders kwam naar boven dat ze mogelijkheden zagen in de Huizen van het kind als informele ontmoetingsplaats voor ouders. Zo kunnen de Huizen tegemoet komen aan de nood van ouders aan een informeel netwerk met wie ze in gesprek kunnen gaan. Dergelijke ontmoetingsruimte werd door de ouders omschreven als een gezellige ruimte waar koffie of thee gedronken kon worden en ouders met elkaar in gesprek konden gaan.

Vormingplus, Huizen van het Kind, het Wijkgezondheidscentrum en de Opvoedingslijn benadrukten het belang van dergelijke **“warme ontmoetingsmomenten”**. Zo vertelden Vormingplus en de Opvoedingslijn: *“..in Sint-Niklaas heb je een ontmoetingsplaats, gegroeid vanuit het CAW. Iedereen kan daar komen voor een tasje koffie.”* Verder gaf Vormingplus aan dat ouders het gevoel moeten hebben *“Ik hoef het als kwetsbare ouder niet constant te hebben over de opvoeding van mijn kind. Ik kan eens een paar uur met andere mensen aan tafel zitten of een activiteit [bv. sessie over mediagebruik, fietsatelier] doen.”* Er moet dus niet altijd meteen over de opvoeding gepraat worden, hetgeen een verademing kan betekenen voor de ouder.

De ouders gaven eveneens aan dat **professionals** aan wie men vragen kon stellen idealiter aanwezig zijn tijdens de ontmoetingsmomenten. Vormingplus en Centrum Kauwenberg beaamden dit. Een professional kan dan ingaan op eventuele vragen of kan doorverwijzen naar andere organisaties of activiteiten. Ten slotte, vroeg Vormingplus zich af of organiseren van informele ontmoetingsmomenten met professionals niet voorbij gaat aan het informele aspect. Meer specifiek, vertelde ze: *“In hoeverre zijn mensen vrijwillig gekomen en is het echt van onderuit. Het informele zal erin zitten dat ouders zelf kunnen bepalen wat hun rol zal zijn: een tas koffie drinken en luisteren ofwel meedoen aan het gesprek.”*

Thema 3: Onthaal van de Huizen van het Kind

Binnen de Huizen van het kind, wordt een onthaal voor ouders voorzien. De doelstelling van het onthaal en het takenpakket van de onthaalmedewerker zijn echter nog onduidelijk. Desondanks, heeft deze persoon volgens alle organisaties de belangrijkste functie binnen de Huizen. *“Degene aan het onthaal is de eerste contactpersoon van de ouders.”*, volgens de Schoolbrug. De Opvoedingswinkel, Jeugdinterventie, Vormingplus en het OCMW vertelden dat een **onthaalmedewerker** ouders moet kunnen vasthouden, verder helpen en opvolgen. Een onthaalmedewerker moet kunnen omgaan met verschillende mensen in verschillende situaties, feeling hebben, goedlachs en sterk zijn, aldus Centrum Kauwenberg. Onder de professionals waren er nog vragen m.b.t. de inhoud van het **takenpakket** van deze onthaalmedewerker. Bijvoorbeeld, de Huizen van het Kind vroegen zich af of het opvolgen van e-mailcorrespondentie van de Huizen deel

uitmaakt van dit takenpakket. Momenteel wordt de mailbox beheerd door de stad, maar indien de onthaalmedewerker dit overneemt, faciliteert dit de goede doorstroom van informatie naar de juiste personen/organisaties. Dit vereist volgens de Huizen “...dat je alle mails moet lezen en gericht moet kunnen zien wat zit er in die vraag en naar welke organisatie moet ik dit doorsturen.”, hetgeen bijkomende eisen stelt aan de kennis van de onthaalmedewerker.

Met betrekking tot de vraag wie het eerste contact met de ouders dan diende te verzorgen, waren de professionals het niet eens. Ten eerste gaven de organisaties aan dat een **vrijwilliger** een warm onthaal kan verzorgen, hoewel deze vrijwilligers goed gevormd moeten zijn en voldoende ondersteuning moeten krijgen. *“Ik geloof er wel in dat je heel professionele vrijwilligers kan hebben. Deze vrijwilligers moeten ook serieuze back-up, begeleiding en ondersteuning krijgen.”*, aldus de Opvoedingslijn. Volgens het JAC stroken deze grondige opleiding en ondersteuning niet met het idee van een vrijwillige. De Sociaal Adviseurs en de Schoolbrug gaven aan dat vrijwilligers ook als taak kunnen hebben afspraken te organiseren tussen binnenkomende ouders en deskundigen. Centrum Kauwenberg gaf echter aan dat in dat geval ouders mogelijk met hoge verwachtingen naar de Huizen komen, maar dan niet geholpen worden en opnieuw moeten komen. Ook het JAC toonde zich geen voorstander van vrijwilligers aan het onthaal. *“Het JAC kiest er bewust voor om een **professional** aan het onthaal te zetten als eerste aanspreekpunt. Bij een onthaal kan iedereen vrij binnenkomen, soms ook huilend. Je kan dat [een eerste opvang] niet van een vrijwilliger verwachten.”*. Vrijwilligers zet het JAC eerder in bij andere activiteiten die ze organiseren, zoals jongeren ondersteunen bij computeractiviteiten. Ook de Opvoedingswinkel vertelde dat experts de basis uitmaken in de hulpverlening en dat vrijwilligers extra ondersteuning kunnen bieden waar nodig. De Opvoedingslijn besloot dat eerst het doel van het onthaal en vervolgens de taken van de onthaalmedewerker van de Huizen van het Kind bepaald dienen te worden, vooraleer men kan bepalen wie onthaalmedewerker wordt.

Thema 4: Uitwerking van een verder aanbod opvoedingsondersteuning

Uit de focusgroep met de ouders kwam naar voren dat zij nood hadden aan informatie en ondersteuning m.b.t. bijvoorbeeld sociale/nieuwe media, schoolmoeheid, studiekeuze en regels en grenzen (zie Focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners). De professionals gaven aan dit in het werkveld te herkennen. Vormingsplus gaf echter aan dat er mogelijk andere noden zijn dan de vraag waarmee ouders initieel komen: *“Bij sommige ouders is de woordenschat nog niet zo breed. Men heeft ook niet altijd een idee van welke waaier van mogelijkheden of werkvormen er is.”* Ze stelde dat in gesprek gaan met ouders specifieke noden aan het licht kunnen brengen.

Uit de focusgroepen met de Antwerpse ouders kwam naar voren dat ouders bij voorkeur informatie kregen over deze thema's in de vorm van **lezingen**. Wat ouders verstaan onder een lezing is echter niet duidelijk. Huizen van het Kind verstond onder een lezing *"...een grote groep, één persoon die vooraan staat en informatie overdraagt. Ik denk dan echt aan rijen stoelen en één iemand die van voor staat. En op het einde kan je eventueel als er tijd over is, vragen stellen."* De Schoolbrug gaf echter aan dat: *"... die mama's gewoon willen zeggen dat voor hen een lezing een kleine groepsbijeenkomst is. Dat er informatie wordt gegeven en dat er misschien wel vragen komen van de ouders tijdens de bijeenkomst."* Volgens haar houdt een lezing voor allochtone ouders dus geen informatieoverdracht in grote groep in. In dit laatste geval sluit een lezing meer aan bij een groepsessie, waar straks verder op ingegaan zal worden.

Lezingen (in grote groep) zijn volgens de Schoolbrug en Sociaal Adviseurs erg laagdrempelig. Ouders worden immers niet persoonlijk aangesproken en moeten niet over eventuele problemen in de opvoeding praten. Volgens de Opvoedingswinkel en het OCMW kunnen ouders tijdens een lezing kiezen gewoon te luisteren en informatie te krijgen enerzijds of vragen stellen en ervaringen uitwisselen m.b.t. hun specifieke opvoedingssituatie anderzijds. Het uitwisselen van ervaringen kan ouders het gevoel geven niet alleen te staan met hun probleem aldus het OCMW, de Opvoedingswinkel en de Opvoedingslijn. De Opvoedingswinkel verwoorde het als volgt: *"Het erkennen en herkennen van jij hebt hetzelfde als ik dus dat verbindt ons."*

Volgens het OCMW kunnen dergelijke lezingen een grote groep ouders bereiken en de stap verkleinen naar het breder aanbod opvoedingsondersteuning. Zo vertelde het OCMW: *"Wij merken dat ouders bij ons komen voor informatie en daarna wel wat meer willen. Ik vind dat een enorme instap, een aanbod aan informatie."*

Gezien ouders niet steeds het Nederlands goed beheersen, leek het voor ouders die deelnamen aan de focusgroepen een goed idee **tolken** tijdens lezingen te voorzien. De professionals waren echter terughoudend hierin. Schoolbrug, de Gezinsbond en de Sociaal Adviseurs gaven aan dat een sessie dan trager verloopt. Bovendien moeten tolken op voorhand worden opgeroepen, terwijl ouders niet met zekerheid komen opdagen, volgens Vormingsplus. Ook weet men niet of er juist/letterlijk vertaald wordt. Zo vertelde Vormingsplus: *"Het is al gebeurd dat ouders vragen: kan je dat nu vertalen in de Islam?"*. Ouders vragen dus soms naar een expliciete vertaling volgens een bepaalde religie, wist ook de Opvoedingswinkel te vertellen. In individuele contacten wordt bovendien zakelijke afstand gecreëerd door tussen de hulpverlener en de ouder, hetgeen het verloop van een vertrouwelijk gesprek bemoeilijken.

Naast de terughoudendheid van de professionals, wordt het werken met tolken gereguleerd binnen het taalbeleid van de Antwerpse Huizen van het Kind die voornamelijk gericht is op

individuele contacten. De Antwerpse Huizen van het Kind gaf aan dat: *“Elk contact begint en eindigt in het Nederlands. Daar waar je een oefenkans kan creëren (om het Nederlands te oefenen) doe je dat. Maar als de boodschap primeert op de oefenkans, dan mag het in alle talen. Desnoods met handen en voeten. Het is belangrijk dat de ouders de inhoud van de boodschap meekrijgen. Hiervoor kunnen in principe ook tolken worden ingezet.”* Een belangrijke opmerking die gegeven werd, was dat de stad Antwerpen zelf geen beroep meer kan doen op tolken. Dit wil bijvoorbeeld zeggen dat bij het onthaal dat door de stad wordt georganiseerd er geen tolken meer kunnen voorzien. Daarom moeten organisaties voornamelijk binnen hun eigen beleid dienen na te gaan of en hoe ze een beroep kunnen doen op tolken.

Ondanks deze terughoudendheid bij de professionals en de reglementering binnen de Huizen, zouden de Huizen, volgens de Schoolbrug, het OCMW en de Sociaal Adviseurs verschillende tolken voor één lezing kunnen voorzien om aan kleinere groepjes ouders te tolken. Sociaal Adviseurs concretiseerde: *“De ouders gaan dan in groepen zitten en de tolken gaan dan meer fluisterend te werk voor dat kleine groepje.”* Vormingsplus stelde voor eerder te werken met ouders die tolken voor een aantal andere deelnemers. Ten slotte, werd door De Schoolbrug, de Sociaal Adviseurs en Vormingsplus geopperd te werken met visuele materialen i.p.v. tolken.

Naast informatieve lezingen in groep, gaven ouders aan ook heil te zien in **groepssessies en individuele ondersteuning**. Het JAC, het OCMW, het CLB en het Wijkgezondheidscentrum benadrukten dat er inderdaad ruimte moet zijn binnen de Huizen van het kind voor zowel een individueel- als een groepsaanbod omdat *“Je ... gewoon twee soorten mensen [hebt] ... Je hebt mensen die bijvoorbeeld naar een lezing willen komen omdat het een veilig gevoel geeft. Maar je hebt evengoed het omgekeerde.”*, aldus het JAC. Het JAC en het Jeugdinterventieteam vertelden dat ze enkel een individueel aanbod hebben en volgens het JAC lijkt er in Antwerpen ook meer individueel aanbod dan groepsaanbod te zijn. Indien het twee-aanbod bestaat, kunnen de Huizen van het kind ouders naar één van de twee doorverwijzen. Volgens het JAC, de Schoolbrug, het CLB en het Wijkgezondheidscentrum is dit de ideale manier van werken.

Met betrekking tot de samenstelling van ouders in groepssessies, hadden de professionals goede ervaringen met heterogene en homogene groepen. De Schoolbrug en het OCMW vertelden **heterogene groepen** samengesteld te hebben op basis van herkomstnationaliteit en opleidingsniveau. Volgens de Schoolbrug ligt de sterkte van dergelijke groepen in: *“Herkenbaarheid en ook dat een bepaald probleem niet alleen in bepaalde groepen voorkomt.”* Bovendien worden in deze heterogene groepen verschillende culturele visies op hetzelfde probleem gegeven *“...en dat wordt gewoon op tafel gelegd en dan worden er verschillende visies naar elkaar gericht en de mensen doen ermee wat ze willen.”*, aldus OCMW. Het JAC en de Huizen van het kind gaven aan dat, hoewel

deze ouders verschillend zijn op bepaalde vlakken ze wel allemaal ouders zijn van tieners en men hier mee aandacht aan dient te besteden. Vormingplus en de Sociaal Adviseurs hadden positieve ervaringen met **homogene groepen**. Sociaal Adviseurs stelden groepen samen op basis van een gemeenschappelijke taal terwijl Vormingplus dit deed op basis eenzelfde herkomstnationaliteit. Volgens Vormingplus ontstaat er snel een gevoel van veiligheid in deze groepen. De Gezinsbond gaf aan te werken met homogeen en heterogeen samengestelde groepen, afhankelijk van de binnengekomen vraag .

Het aanbod bereikt vooral moeders. De ouders gaven tijdens hun focusgroep aan dat het betrekken van **vaders** niet eenvoudig is en dat men mogelijks via moeders de vaders kan meekrijgen. Het OCMW vertelde dat ze proberen moeders sterker te maken om in gesprek te gaan met de vaders over de opvoeding. Verder gaf ze aan dat ze de benaming van een cursus vaak veranderen om vaders aan te trekken, bijvoorbeeld cursis EHBO i.p.v. cursus babyverzorging.

Thema 5: Openingsuren

De openingsuren van de Huizen van het kind zullen volgens de professionals bepalen wie de Huizen zal bereiken. De meest kwetsbare ouders komen over het algemeen overdag, terwijl andere ouders 's avonds komen, aldus de Opvoedingswinkel. Uit de ervaringen van de Opvoedingswinkel en het CLB met avondopeningen bleek dat het niet lijkt te werken om gewoon later open te zijn. Zo vertelde het CLB: *“Maandagavond zijn wij tot 19u geopend, maar ouders maken er eigenlijk geen gebruik van.”* Het JAC en de Opvoedingswinkel maken daarom avond afspraken, die goed blijken te werken. Het JAC probeert ook bereikbaar te zijn via mail, waarvan ouders regelmatig gebruik van maken.

3.2.4. Conclusies en discussie

Werkpunten huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Uit de focusgroepen met de professionals kwam naar voren dat een bruikbare sociale kaart nog een groot werkpunt blijft (werkpunt 1). De professionals gaven verder aan dat men ondertussen geïnvesteerd heeft in overleg met andere organisaties (werkpunt 2), hetgeen verschillende voordelen heeft. Bovendien probeert men op verschillende manieren ouders te betrekken bij de uitbouw van hun aanbod (werkpunt 3). Ten slotte, identificeerden ze een nieuw werkpunt voor organisaties rond opvoedingsondersteuning: inzetten op een preventief aanbod.

Investeren in sociale kaart of sociale relaties?

De huidige sociale kaarten (van de provincie Antwerpen en van de verschillende organisaties) hebben hun beperkingen. Doordat ze naast elkaar bestaan en anders opgebouwd zijn, zijn ze weinig gebruiksvriendelijk. Hierdoor vinden professionals en ouders eerder moeizaam hun weg. De nood aan een bruikbare sociale kaart voor professionals en ouders is dus nog steeds actueel. Bij het uitwerken van een nieuwe sociale kaart werden verscheidene uitdagingen aangehaald. Ten eerste werd de vraag gesteld naar de inhoud van de sociale kaart omtrent opvoedingsondersteuning. Een suggestie was om niet enkel te focussen op het aanbod opvoedingsondersteuning, maar om het bredere aanbod gezinsondersteuning in kaart te brengen. Verder werd aangegeven dat het bundelen van de bestaande sociale kaarten in bijvoorbeeld een digitale tool niet eenvoudig zal zijn omdat het een immens denkwerk zal zijn om alle organisaties op dezelfde lijn te krijgen en alles in één gestructureerd geheel weer te geven. Bovendien zal het maken van een digitale tool de nodige financiële kosten met zich meebrengen. Ten slotte, verandert het sociale landschap voortdurend, waardoor het een uitdaging zal vormen deze up to date te houden.

Ondertussen zijn enkele organisaties betrokken met het uitwerken van een sociale kaart. Indien men een gebruiksvriendelijke, complete tool die up-to-date is, wil ontwikkelen, zal men echter bereid moeten zijn tijd en financiële middelen te investeren, niet alleen op korte, maar ook op lange termijn, gezien het steeds ontwikkelende werkveld. Bovendien, wil men een tool die op grote schaal gebruikt wordt, is het aan te raden in te zetten op het ondersteunen van professionals in het gebruik van deze tool, door bijvoorbeeld het geven van studiedagen, zoals voorgesteld in de focusgroepen. Desondanks, blijft het uitwerken van een bruikbare sociale kaart een lange weg vol uitdagingen.

Uit de focusgroepen kwam evenwel naar voren dat met andere organisaties in overleg gaan een krachtigere tool is dan een digitaal sociaal netwerk. Meer specifiek, beleggen de organisaties in de

focusgroepen één-op-één ontmoetingen met andere organisaties, nemen ze deel aan netwerkoeverleggen en adviesraden met als doel elkaar persoonlijk en het aanbod van de organisatie te leren kennen. Uit ervaringen van andere organisaties, kan het **investeren in de relaties met andere organisaties** de Huizen toelaten hun aanbod bekend te maken en zo een vlotte doorverwijzing van en naar de Huizen van het Kind te faciliteren. Dergelijke sociale relaties met andere organisaties beogen deels hetzelfde als de sociale kaart; en hoewel het opbouwen van deze sociale relaties ook tijd zal vragen, staan ze niet voor de uitdagingen van de sociale kaart en zijn deze sociale relaties o.i. het meest bruikbaar voor professionals zelf. Echte persoonlijke contacten faciliteren immers een correcte doorverwijzing waar men als professional vertrouwen in heeft. Bovendien kan men elkaar persoonlijk op de hoogte houden van veranderingen binnen hun aanbod, waardoor de kennis steeds up to date blijft. Ten slotte kan men op basis van het soort vragen, noden en wensen van ouders die beroep doen op een organisatie, zijn persoonlijk sociaal netwerk opbouwen, gaande van organisaties die zich specifiek bezig houden met de opvoeding tot organisaties met een ander aanbod zoals vrije tijd, onderwijs en gezondheid. Verder faciliteert het aangaan van sociale relaties met andere organisaties het uitbouwen van echte samenwerkingsverbanden met de Huizen van Kind en kan het de Huizen van het Kind ondersteunen om het aanspreekpunt van ouders van tieners te worden (zie verder).

Ouderparticipatie

De meeste deelnemende organisaties aan de focusgroepen gaven aan ouders al enigszins te betrekken bij de uitbouw van hun aanbod, door te luisteren naar ouders en te vragen naar hun opvoedingsvragen en suggesties m.b.t. vormgeving en inhoud. Volgens de professionals hebben de Huizen van het Kind het voordeel pas in opstart te zijn, waardoor ouders van bij aanvang betrokken kunnen worden. In de focusgroepen werd gesproken over een groep geëngageerde ouders te betrekken, die zelfs als ambassadeurs voor de Huizen kan optreden. De focusgroepen met moeders van tieners, die in het kader van het huidig onderzoek werden opgezet, zijn reeds een eerste stap in het betrekken van ouders bij het uitwerken van een aanbod opvoedingsondersteuning. Deze moeders waren enthousiast om hun mening te geven. Bovendien, waren ze erg bereid om nog in de toekomst mee na te denken over het aanbod. Deze focusgroepen alleen al tonen de motivatie en zelfs de nood van ouders om te participeren in het uitbouwen van een aanbod opvoedingsondersteuning. Ook benadrukken de focusgroepen, dat het mogelijk is ouders op deze actieve en meer intensieve manier te betrekken, in tegenstelling tot beperktere manieren om ouders te betrekken; zoals het vragen naar welke onderwerpen ze aan bod willen laten komen in een volgende lezing/infosessie. Gezien de grote bereidheid van de ouders om op deze manier betrokken te worden, lijkt het mogelijk om een groep geëngageerde ouders te betrekken bij de uitbouw van het

aanbod. Mogelijks kan zelfs worden verder gegaan met een deel van de moeders die deelnam aan de focusgroepen. Moeilijker te bereiken groepen, zoals vaders en kansarme gezinnen, waren echter veel beperkter/niet vertegenwoordigd in deze groepen.

Preventief aanbod

Naast de bovenstaande werkpunten die ook al in 2013 geïdentificeerd waren, werd door de professionals benadrukt dat er gewerkt moet worden aan een laagdrempelig, preventief aanbod. Zo'n aanbod bestaat volgens de professionals uit het creëren van een gelegenheid waar ouders kunnen praten over de opvoeding en eventueel tips kunnen meekrijgen, zonder over hun eigen opvoedingssituatie te moeten praten of het gevoel te hebben dat hun situatie wordt geproblematiseerd. De nood aan dergelijk laagdrempelig aanbod, kwam eveneens sterk naar voren in de focusgroepen van de ouders (zie Focusgroep ouders). Bovendien blijkt uit de registratiestudie dat dergelijk laagdrempelig aanbod ontbreekt (zie registratiestudie). Wij zien hierin een belangrijke taak weggelegd voor de Huizen van het Kind. De Huizen hebben tot doel een laagdrempelig aanbod opvoedingsondersteuning aan te bieden. Terwijl organisaties met wie de Huizen een samenwerkingsrelatie aangaan reeds een laagdrempelig individueel en/of groepsaanbod voorzien, kunnen de Huizen zelf de stap ervóór verzorgen: **het creëren van gelegenheden om met andere ouders en deskundigen vrijblijvend te praten over de opvoeding, m.a.w., informele ontmoeting.** Het inrichten van dergelijke informele ontmoetingen voor ouders van tieners is echter niet evident. De gelegenheid voor deze informele ontmoetingen zal gekaderd moeten worden in meer gestuurde bijeenkomsten (zie verder).

Mogelijkheden Huizen van het Kind

De Huizen van het Kind als aanspreekpunt voor ouders van tieners

De Huizen van het Kind hebben tot doel het aanspreekpunt voor opvoedingsondersteuning te worden voor alle ouders, dus ook ouders van tieners. Volgens de professionals kampen de Huizen van het Kind echter met een aantal beperkingen die hun functie als aanspreekpunt voor ouders van tieners kunnen bemoeilijken. Ten eerste spreken ouders eerder andere organisaties zoals de school, het CLB en de opvoedingswinkel aan wanneer ze opvoedingsvragen hebben of met opvoedingsmoeilijkheden kampen. Ten tweede geven de Huizen de indruk, door hun naam, de gevoerde campagne, het logo en de aanwezigheid van jonge kinderen door de samenwerking met de consultatiebureaus van Kind en Gezin dat ze gericht zijn op ouders van jonge kinderen. **De grote vraag is dus hoe men ouders van tieners kan aantrekken.**

De professionals suggereerden het aanbod bekend te maken aan (outreaching werken) en samenwerkingsrelaties op te bouwen met andere organisaties waar ouders van tieners al komen, zoals scholen, CLB's, opvoedingswinkels, buurthuizen en huisartsen opdat ouders op de gepaste plaats geholpen worden. Het **investeren in sociale relaties met andere organisaties** staat hier dus weer centraal, waardoor ouders van tieners met hun opvoedingsvragen gericht doorverwezen kunnen worden naar de Huizen van het Kind. Uit de focusgroepen met de ouders bleek echter een deel van de ouders negatieve ervaringen met het CLB te hebben opgelopen en de school niet snel te zullen aanspreken omwille van het negatieve stigma dat hun vraag voor hun tiener met zich kan meebrengen. Wij raden dan ook aan het aanbod bekend te maken en samenwerkingsrelaties op te bouwen met een verscheidenheid aan organisaties waar ouders komen en daarbij zeker individuen waar ouders vertrouwen in hebben zoals huisartsen en Imams rechtstreeks te contacteren. Op deze manier kan men ook ouders die niet/nauwelijks met een vorm van hulpverlening in contact komen, op de hoogte brengen van het aanbod van de Huizen.

Daarnaast kunnen de Huizen van het Kind hun **aanbod ook rechtstreeks bekend maken aan ouders** van tieners. Heel concreet, kunnen de Huizen hun aanbod toelichten tijdens sessies opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners, georganiseerd door andere organisaties. Dit wordt reeds gedaan door CAW Antwerpen, de Opvoedingswinkel en Vormingplus, tijdens de sessies van OO10-stress, een aanbod specifiek ontwikkeld in het kader van het samenwerkingsverband met de Huizen van het Kind.

Ten derde, biedt mond-aan-mond reclame een goede aanvulling. Meer nog, soms lijkt het de krachtigste manier om ouders in het algemeen en de meest kwetsbare ouders, met een beperkte sociaal netwerk in het bijzonder te bereiken. Aan mond-aan-mond reclame is wel het risico verbonden dat ouders foute informatie doorgeven en door negatieve ervaringen, negatieve informatie verspreiden. De **mond-aan-mond reclame** zouden de Huizen wat kunnen **sturen** door ouders aan te stellen tot ambassadeurs van het huis. Het meest aan te raden is, is dat dit ouders zijn die meewerken aan de uitbouw van het aanbod. Zij zullen immers het meest bekend zijn en geëngageerd zijn het aanbod te verspreiden.

De ervaringen met het rekruteren van ouders voor de focusgroepen lijken deze bevindingen te bevestigen. Initieel werden flyers verspreid om ouders te rekruteren voor de focusgroepen. Maar pas toen het CAW Antwerpen ouders via bestaande oudergroepen in bijvoorbeeld buurthuizen en scholen persoonlijk aansprak waren ouders bereid deel te nemen aan de focusgroepen. Na de eerste focusgroepen, bleken ouders zo tevreden te zijn dat zij via mond-aan-mond reclame andere ouders engageerden deel te nemen aan de volgende focusgroepen.

Ten vierde, kan de investering in een laagdrempelig aanbod, zoals eerder aangehaald, ouders aantrekken volgens de professionals. De Huizen zouden een plaats kunnen creëren waar ouders met elkaar in gesprek kunnen gaan, zonder dat hun opvoedingssituatie geproblematiseerd wordt of zonder dat ze het zelfs over de opvoeding moeten hebben. Gezien ouders van tieners (voorlopig nog) niet spontaan binnen lopen in de Huizen van het kind, werd aangeraden hen aan te trekken met een relatief neutraal thema, zoals huiswerk en veilig internetgebruik en ouders dan veel gelegenheden te geven om met elkaar en een deskundige in gesprek te gaan. Zo creëert men **binnen een laagdrempelige bijeenkomst informele ontmoeting** voor ouders.

Tot slot gaven de professionals aan dat de Huizen zich niet moeten richten op het bereiken van tieners zelf, hoewel een deel van de ouders dit in de focusgroepen wel wenste. De professionals gaven echter aan dat er voldoende aanspreekpunten voor tieners zijn. Bovendien, werd de bedenking gemaakt of tieners wel willen komen naar dezelfde plek waar ook de ouders komen. Om tegemoet te komen aan de vraag van ouders om ook tieners te betrekken, is het belangrijk ouders met dergelijke vragen juist door te verwijzen, hetgeen opnieuw benadrukt dat onthaalmedewerkers een goed zicht te moeten hebben op het sociaal netwerk, hetzij via een bruibare sociale kaart, hetzij via het uitbouwen van sociale relaties. Een suggestie is om duidelijk naar ouders toe te communiceren dat er andere plekken bestaan voor tieners. Dit bijvoorbeeld tijdens infosessies georganiseerd op plaatsen waar ouders al komen. Een andere suggestie kan zijn om tieners te betrekken op sommige momenten. Tieners betrekken in een cursus rond het trainen van vaardigheden of een themabijeenkomst rond omgaan met tieners lijkt moeilijk haalbaar te zijn. Wat eventueel wel haalbaar lijkt is om tieners te betrekken in het kader van bemiddeling. Dit gebeurt momenteel ook bij sommige organisaties in het Antwerpse werkveld.

Samenwerking tussen professionele partners en de Huizen van het Kind

De samenwerking die organisaties reeds aangaan of wensen aan te gaan met de Huizen van het Kind, verschillen in de mate van samenwerking. Bovendien, maken de organisaties zich nog zorgen over de vorm en de zinvolheid van de samenwerking.

Sommige organisaties, zoals Vormingsplus, zien een beperkte samenwerking met de Huizen zitten onder de vorm van het mee zetelen in adviesraden. Organisaties met een complementair aanbod, zoals het JAC en het Crisiscentrum zien de samenwerking vooral als het wederzijds doorverwijzen van ouders naar de meest geschikte hulpverlening. Gezien het aanbod van dergelijke organisaties niet laagdrempelig is of gericht is naar een ander publiek lijkt dergelijke vorm van samenwerking zinvol. Om tegemoet te komen aan de zorg dat ouders correct worden doorverwezen, is het opbouwen van

sociale relaties met organisaties weer van cruciaal belang (zie eerder). Verder organiseren sommige organisaties met een aanbod opvoedingsondersteuning een spreekuur of de laatste sessie van een training binnen de Huizen. Omgekeerd kunnen de Huizen een spreekuur houden in deze organisaties. Hierbij stel men zich de vraag of het verzorgen van een spreekuur de hulpverlening van de ouders ten goede komt. Ouders die immers op het moment komen dat er geen spreekuur is, kunnen niet geholpen worden. Zij moeten terugkomen, hetgeen de Huizen als eerste aanspreekpunt in het gedrang brengen. Een belangrijke meerwaarde van de Huizen van het Kind, zou erin kunnen liggen dat ouders gedurende de openingsuren steeds voor een luisterend oor en een eerste ondersteuning terecht kunnen. Er wordt immers door organisaties gevreesd voor te veel overlap tussen de Huizen en andere organisaties. Het aanbieden van onmiddellijke ondersteuning komt daarentegen tegemoet aan deze leemte en nood in de praktijk (zie registratiestudie).

Willen de Huizen van het Kind het eerste aanspreekpunt worden voor ouders en ouders begeleiden naar een ander aanbod van opvoedingsondersteuning waar nodig, moet men verder investeren in deze samenwerkingsverbanden. Momenteel lijken de samenwerkingen evenwel eerder tot doel te hebben ouders te leiden naar de Huizen van het Kind, in plaats van omgekeerd.

Indien de Huizen de centrale positie wil bereiken binnen de praktijk opvoedingsondersteuning is het belangrijk een ander aanbod te bieden, dat een meerwaarde biedt t.o.v. andere organisaties. Om overlap te beperken en tegemoet te komen aan de noden in de praktijk, bieden de Huizen idealiter het eerste en meest laagdrempelige aanbod, verzorgd door een deskundige en leiden ze ouders naar de opvoedingsondersteuning van andere organisaties toe waar nodig.

Verder is het essentieel dat de Huizen zelf een goed zicht hebben op met wie ze een samenwerkingsverband willen aangaan, welke vorm deze aanneemt en wat dit betekent voor de betreffende organisatie. Dat organisaties met een complementair aanbod vooral heil zien in het doorverwijzen naar elkaar, lijkt ons zeer zinvol, maar wat met organisaties die eveneens een laagdrempelig aanbod opvoedingsondersteuning aanbieden? Ideaal, decretaal verplicht of niet, sluiten die aan bij de Huizen. Deze organisaties kunnen zich echter zorgen maken over hun eigenheid, waardoor de samenwerking beperkt blijft. Duidelijke doelstellingen en afspraken dienen gemaakt te worden.

Vormgeving aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Ouders spreken eerst hun informeel netwerk aan wanneer ze vragen hebben m.b.t. de opvoeding van hun tieners. Vaak hebben ouders met heel veel vragen dergelijk informeel netwerk echter niet, hetgeen de nood aan het professionele ondersteuning blootlegt (zie verder). Naast professionele ondersteuning, kunnen organisaties gelegenheden creëren voor ouders om zelf een sociaal netwerk

uit te bouwen. Hierin kunnen informele ontmoetingsmomenten binnen de Huizen van het Kind een belangrijke bijdrage bieden. Dergelijke ontmoetingsmomenten dienen aangename momenten te zijn waarop ouders iets kunnen drinken en met elkaar kunnen praten op een vrijblijvende manier. Ouders moeten de vrijheid hebben al dan niet te praten over de opvoeding en te kiezen om gewoon te luisteren of actief deel te nemen aan gesprekken. Tijdens deze ontmoetingsmomenten is idealiter een professional aanwezig die vragen kan beantwoorden, vragen van ouders kan verhelderen (op zoek gaan de achterliggende vraag) en eventueel kan doorverwijzen indien nodig (zie ook verder). Deze ontmoetingsmomenten faciliteren de uitbouw van een informeel netwerk en verkleinen de stap beroep te doen op de professionele ondersteuning aangeboden door de Huizen en het netwerk. Bovendien liggen ze volledig in de lijn van de laagdrempelige ondersteuning die de Huizen willen aanbieden. De grootste uitdaging blijft echter het aantrekken van ouders. De bovengenoemde obstakels (naam, gevoerde campagne en de aanwezigheid van ouders met jonge kinderen...) bemoeilijken de komst van ouders. Bovendien bleken dergelijke vrijblijvende, informele ontmoetingsruimtes enkel ouders aan te trekken wanneer ze georganiseerd werden door de organisatie. Meer specifiek, werden ouders van tieners aangetrokken tot bijeenkomsten rond een toegankelijk onderwerp met een specifiek doel. Wij denken daarbij bijvoorbeeld aan laagdrempelige groepsbijeenkomsten rond studiekeuze, schoolstructuur, vrijetijdsbesteding, ... Dergelijke bijeenkomsten verlagen de drempel voor ouders om vragen te stellen over de opvoeding indien zij dat wensen en tijdens overlegmomenten of pauzes informeel met elkaar in gesprek te gaan. Het lijkt o.i. dan ook belangrijk samen met de Huizen te bespreken hoe men dergelijke **informele ontmoetingsmomenten binnen een georganiseerd, laagdrempelig aanbod** kunnen organiseren.

Binnen de Huizen van het Kind worden **onthaalmedewerkers** geplaatst die als eerste aanspreekpunt zullen fungeren voor binnenkomende ouders. Hoewel alle professionals het erover eens waren dat deze personen centraal staan binnen de werking van de Huizen, was er onduidelijkheid over het precieze doel van het onthaal, de taken van de onthaalmedewerkers en bijgevolg ook wie als onthaalmedewerkers aangesteld moeten worden (vrijwilligers of professionals). De professionals stelden wel al meerdere vereisten op m.b.t. de vaardigheden, kennis en attitude van wat volgens hen een goede onthaalmedewerker kenmerkt, zoals het kunnen omgaan met verschillende mensen in verschillende situaties, een luisterend oor bieden, vragen kunnen verhelderen, ouders onmiddellijk kunnen helpen en correct doorverwijzen. De professionals benadrukten dat ouders die niet onmiddellijk geholpen worden, waarschijnlijk niet meer zullen terugkomen. Gezien de eisen die gesteld worden aan een goede onthaalmedewerker, lijken **opgeleide en getrainde mensen** het meest aangewezen om het onthaal te verzorgen. Bovendien zijn deze opgeleide en getrainde mensen idealiter aanwezig tijdens de openingsuren van de Huizen opdat ouders onmiddellijk

geholpen worden en niet doorverwezen worden naar een minder vrijblijvend spreekuur of afspraak. Dit brengt natuurlijk extra personeelskosten met zich mee. Desondanks lijkt het ons essentieel dat de Huizen hiervoor pleiten. Met een goed onthaal staat of valt de werking van de Huizen van het Kind. Ouders die goed geholpen worden aan het onthaal, komen sneller terug, brengen mogelijk andere ouders mee en doen sneller beroep op het verdere aanbod van de Huizen.

Het verdere aanbod van de Huizen van het Kind kan bestaan uit lezingen, groeps- en individuele sessies, hetgeen tegemoet komt aan de noden van de ouders. Onder de professionals bestond er wat onenigheid over wat de lezingen die ouders voorstelden precies inhouden. Ze kunnen enerzijds gaan over kleine interactieve groepen en dan meer de vorm aannemen van een groepssessie of anderzijds een typische lezing in grote groep met een spreker betekenen. Gezien de uiteenlopende invulling, lijkt het belangrijk te zijn de invulling voor ouders duidelijk weer te geven opdat ze weten wat hen te wachten staat, ouders te betrekken bij de uitbouw van het aanbod en het aanbod achteraf te laten evalueren door de ouders.

Tijdens **lezingen in grote groep** kunnen ouders op een vrijblijvende en laagdrempelige manier geïnformeerd worden. Ze kunnen daarbij kiezen enkel te luisteren of actief vragen te stellen en ervaringen uit te wisselen m.b.t. hun persoonlijke opvoedingssituatie. Ons inziens lijken deze lezingen de ingang te kunnen bieden tot informele ontmoetingsmomenten tussen ouders (zie hoger), wanneer men kiest voor heel laagdrempelige onderwerpen, zoals een film over de adolescentie, een informatiesessie over de puberteit of een informatiesessie over studiekeuzes; bovendien dient er voldoende tijd vrijgemaakt te worden voor uitwisseling en ontmoeting tussen ouders. Hierbij stellen we bijvoorbeeld een aantal pauzes voor tijdens de lezing waarin dat ouders iets kunnen drinken en op een informele manier met elkaar in gesprek kunnen gaan. Deze lezingen geven de Huizen van het Kind ook de mogelijkheid ouders te informeren over het verdere aanbod en toe te leiden naar het andere aanbod van de Huizen of binnen samenwerkingsverbanden.

Verder gaven ouders aan dat de aanwezigheid van **tolken** ook niet-Nederlandssprekende ouders zouden kunnen aantrekken, terwijl de professionals hier vooral de nadelen van inzagen (vertragend, vrijblijvende komst van ouders terwijl met tolken vaste afspraken gemaakt moeten worden, letterlijke vertaling of niet). Bovendien kunnen de Huizen van het Kind volgens hun taalbeleid enkel tolken onder bepaalde voorwaarden inzetten. De professionals stelden voor ouders te vragen te vertalen voor andere ouders en/of met veel visueel materiaal te werken als alternatief. Ons inziens, is het gebruik van tolken slechts zinvol wanneer ouders en deskundige met elkaar in interactie treden en is het dus minder zinvol tijdens lezingen zelf. Verder stroken de vaste afspraken met tolken niet met het vrijblijvend karakter van de lezingen. Bovendien zijn er voldoende alternatieven. Ten slotte,

kan men de vraag stellen of lezingen met tolken aanbieden het verschil zal maken in het al dan niet aantrekken van niet-Nederlandssprekende ouders.

Volgens de professionals dienen de Huizen van het Kind ook te voorzien in **kleine interactieve groepsessies en individuele sessies**. Sommige ouders worden immers liever individueel verder geholpen en omgekeerd. Verder werd duidelijk uit de focusgroep van de ouders dat op sommige onderwerpen, zoals drugsgebruik van de tiener, een taboe rust en men deze liever niet in groep bespreekt. Ons inziens, kan een individueel en groepsaanbod een volgende stap zijn in het aanbod van de Huizen van het Kind, na een deskundig onthaal en informele ontmoeting binnen een georganiseerd geheel. Meer specifiek, kan dit aanbod worden voorzien door organisaties met wie de Huizen samenwerken, terwijl de Huizen focussen op de eerste, meest laagdrempelige opvoedingsondersteuning.

Met betrekking tot de samenstelling van de groepen, gaven de ouders en de professionals aan zowel heil te zien in homogene als heterogene groepen. Uiteindelijk wordt de keuze best gemaakt op basis van wat men wil bereiken binnen de groep. In heterogene groepen zien ouders in dat de vragen en problemen waarmee zij geconfronteerd worden in alle soorten gezinnen voorkomen. Ook worden ouders geconfronteerd met andere visies en inzichten op een probleem. In homogene groepen heerst er sneller een sfeer van vertrouwen.

Tot slot werd door de professionals aangegeven dat door zowel overdag als 's avonds beschikbaar te zijn, de Huizen van het Kind een bredere doelgroep bereiken. Ze spelen hiermee in op meer kwetsbare ouders die eerder geïnteresseerd blijken in een aanbod overdag en op bijvoorbeeld ouders die overdag gaan werken en enkel 's avonds beschikbaar zijn. Een open inloophmoment tijdens de avonduren, blijkt evenwel niet altijd een garantie tot succes, uit ervaring van de professionals. Zij raden aan ouders 's avonds te laten komen op afspraak. Volgens de professionals kunnen ouders ook verdergeholpen worden via mail. Dit zou door een deskundige onthaalmedewerker opgevolgd kunnen worden.

3.2.5 Aanbevelingen

Samenvattend kunnen we de volgende besluiten trekken uit de focusgroepen met de professionals. Deze bevindingen worden ondersteund door de bevindingen uit de focusgroepen met de ouders, de registratie- en de literatuurstudie:

- ❖ Nood aan een bruikbare sociale kaart is er nog steeds. Gezien de eisen waaraan deze sociale kaart moet voldoen, zal deze op korte en lange termijn de nodige tijd en financiële middelen vereisen om tot een bruikbaar instrument te komen en te behouden.
- ❖ Indien men een sociale kaart wil, zal men hier tijd en geld in moeten investeren op korte en lange termijn. Veel krachtiger en eenvoudiger is het investeren in sociale relaties. Dit is duidelijk een meerwaarde van huizen van het kind. Maar de vraag stelt zich welke samenwerkingen er nog nodig zijn en hoe ver men concreet staat met de uitbouw van samenwerkingsverbanden.
- ❖ Voor de ouderparticipatie kunnen ouders actiever betrokken worden en meer dan enkel in het bepalen van de onderwerpen die ze aan bod willen laten komen na een infosessie.
- ❖ Preventief aanbod: informele ontmoetingen tijdens gestuurde momenten voorzien zijn duidelijk een meerwaarde voor de Huizen van het Kind
- ❖ Een grote uitdaging is hoe ouders van tieners in de Huizen krijgen. Hier zal men meer moeten inzetten op hetgeen nog niet elders wordt aangeboden en door het aanbod meer bekend te maken.
- ❖ De professionals haalden aan dat bij de bekendmaking van de Huizen van het Kind de nadruk moet gelegd worden op de meerwaarde van de Huizen t.a.v. andere organisaties die ook opvoedingsondersteuning aanbieden. Hier zit de meerwaarde van Huizen namelijk dat men een zeer laagdrempelig aanbod opvoedingsondersteuning aanbiedt onder de vorm van informele ontmoetingen binnen een gestructureerd kader. Dit laagdrempelig aanbod is op zijn beurt een hefboom die de Huizen toelaten ouders te leiden naar informatiesessies, oudercursussen, individuele sessies... rond opvoedingsondersteuning binnen het samenwerkingsverband die ze aangaan met andere organisaties.
- ❖ Wat kan het aanbod zijn?:
 - inzetten op informele ontmoeting binnen een georganiseerd laagdrempelig aanbod
 - sociaal netwerk uitbouwen
 - veiligheid en vertrouwen creëren om nadien dieper en gericht in te gaan op opvoeding.
 - aanbod meer bekend maken
 - waar nodig, (bege)leiden naar een ander aanbod

- ondertussen wel informatie geven over een laagdrempelig onderwerp
- onthaal met professional:
 - met een luisterend oor
 - biedt een eerste opvang en warm onthaal
 - doet aan vraagverheldering
 - kan ouders onmiddellijk helpen
 - verwijst door en (bege)leidt naar andere ondersteuning
- opbouwend aanbod, waarbij het onthaal en de georganiseerde informele ontmoetingen de basis vormen

4. Registratie huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

4.1. Inleiding

De Antwerpse werkgroep 12+ (zie Situering van het onderzoek) identificeerde in 2013 een aantal werkpunten van het huidige aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners (zie focusgroepen met Antwerpse professionals). Eén van deze werkpunten was: verschillende Antwerpse organisaties met een aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners zijn beter op de hoogte van elkaars aanbod. Goede kennis van elkaars aanbod kan immers een gerichte doorverwijzing vergemakkelijken en de kans op een onderbroken zorgtraject voor ouders verkleinen. De werkgroep 12+ heeft hierop ingespeeld en het aanbod voor gezinnen met tieners in 2013 in kaart gebracht aan de hand van drie dimensies: (1) individueel – groep, (2) vrijblijvend – aanklampend – verplichtend en (3) informatief – kortdurend – ondersteunend.

Aanklampend betekent dat de ouder zelf nog bereid is om deel te nemen, maar met meer opvolging en het nemen van initiatief vanuit een dienst of professional. Bijvoorbeeld wanneer ouders of jongeren niet komen opdagen, worden zij opgebeld vanuit de dienst om te informeren naar de reden van hun afwezigheid. Wanneer ouders informatief ondersteund worden, krijgen zij een antwoord op hun opvoedingsvraag, bijvoorbeeld in de vorm van een brochure. Kortdurende ondersteuning wordt aangeboden wanneer het antwoord op de vraag niet meer voldoende is. Dan worden er een aantal afspraken gepland met de ouders. Het gaat hier gemiddeld over een vijftal afspraken. Wanneer na deze afspraken de ouders nog niet voldoende geholpen zijn, worden zij langduriger ondersteund. Het kan hier ook bijvoorbeeld gaan om een doorverwijzing.

De registratie uitgevoerd door de werkgroep 12+ vormt een startpunt voor de huidige registratie van het Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners. Deze registratie zorgt enerzijds voor een gedetailleerd overzicht per organisatie van het huidige Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners. Anderzijds toont dit overzicht de spreiding van de verschillende activiteiten van opvoedingsondersteuning (zie Situering van het onderzoek) in Antwerpen.

Via een vragenlijst registreerden de verschillende Antwerpse organisaties gedetailleerd hun aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners.

4.2. Methode

4.2.1. Deelnemers

Aan de Antwerpse organisaties met een huidig aanbod opvoedingsondersteuning die aanwezig waren op de focusgroepen, werd de vragenlijst uitgedeeld. Professionals die niet aanwezig konden zijn bij de focusgroepen kregen de vragenlijst via email opgestuurd. We verwijzen naar de Focusgroepen met de professionals voor meer informatie m.b.t. de deelnemers.

4.2.2. Materiaal

De vragenlijst (zie Bijlage VII) bestaat uit twee onderdelen: de registratie van het huidig aanbod en de registratie van de themapakketten waarover de organisaties beschikken.

Om het huidig aanbod te registreren, dienden de organisaties per activiteit die ze organiseren volgende parameters aan te geven: naam activiteit, type activiteit, werkvorm, thema, individueel of in groep, aanwezigheid deskundige, doelgroep, frequentie en het aantal aanwezigen.

Om de themapakketten te registreren die ze in huis hebben, konden ze in een lijst aankruisen over welke pakketten ze beschikken. Deze lijst is gebaseerd op de pakketten die in DocAtlas ter beschikking zijn. De lijst bestaat enkel uit pakketten die van toepassing zijn op ouders van tieners. Er was ruimte voorzien voor de professionals om aan te vullen of ze eventueel over andere pakketten beschikken.

4.2.3. Procedure

Op het einde van de focusgroepen met de Antwerpse professionals (zie eerder) kregen de deelnemers met een huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners de vragenlijst mee naar huis. Er werd hen gevraagd om deze vragenlijst samen met hun team zorgvuldig in te vullen. We benadrukten dat het invullen de nodige tijd zou vragen. Dit in het belang van de juistheid van de gegevens. Hoe gedetailleerder de activiteiten beschreven worden, hoe beter we een zicht kunnen krijgen op het huidige aanbod. Er werd gevraagd om de vragenlijst terug op te sturen.

Met het ondertekenen van de geïnformeerde toestemming gingen de deelnemers akkoord met hun vrijwillige deelname aan het onderzoek, dat de verkregen gegevens enkel verwerkt zullen worden in het kader van dit onderzoek en dat hun naam daarbij niet kenbaar gemaakt werd (zie Bijlage V). Deze

was dezelfde als degene die de professionals ondertekenden bij aanvang van de focusgroep (zie eerder).

4.2.4. Analyse

Ten eerste werd een overzicht gegeven van het huidige aanbod per organisatie. Meer specifiek, werd per organisatie in detail weergegeven welke activiteiten ze momenteel aanbieden voor ouders van tieners. Daarnaast werden de themapakketten weergegeven waarover de organisatie beschikt. Ten tweede werd per type activiteit van opvoedingsondersteuning (zie Situering van het onderzoek) aangegeven welke organisaties dit aanbieden.

4.3. Resultaten

4.3.1. Deelnemers

Elf van de 14 organisaties (78.57%) vulden de registratievragenlijst in: Centrum Kauwenberg, CLB Antwerpen, Crisisteam -18, Gezinsbond, JAC Antwerpen, Jeugdinterventieteam, OCMW Antwerpen, Opvoedingslijn, Opvoedingswinkel Antwerpen, Sociaal Adviseurs en Vormingplus Antwerpen.

4.3.2. Huidig aanbod per organisatie

Het overzicht van het huidige Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners is weergegeven per organisatie in Tabel 16 tot en met Tabel 26. Bij sommige activiteiten ontbreken enkele parameters.

Samenvatting aanbod per organisatie

Opvoedingswinkel Antwerpen

De Opvoedingswinkel in Antwerpen biedt verschillende activiteiten aan (zie Tabel 16) die gericht zijn op informatie en voorlichting, advies en/of het trainen van vaardigheden. Ze hanteren verschillende werkvormen, gaande van brochures (“aanbod opvoedingswinkel”) tot oudercursussen (Triple P). Activiteiten in groep zijn gericht op het omgaan met tieners, terwijl de inhoud van individuele activiteiten (pedagogisch adviesgesprek) bepaald worden de vraag van de ouders. De activiteiten worden steeds begeleid door een professional en zijn kortdurend (eenmalig tot max. 8 sessies in het geval van Triple P).

De Opvoedingswinkel maakt gebruik van een aantal themapakketten omtrent verschillende thema's zoals waarden en normen in de westerse samenleving en regels en grenzen. De meeste van deze pakketten ontleen ze in docAtlas.

De Opvoedingslijn

De Opvoedingslijn (zie Tabel 17) biedt in de eerste plaats een luisterend oor en emotionele steun. Daarnaast kan er informatie en advies gegeven worden. Het gaat steeds om individuele gesprekken, telefonisch of via email. De Opvoedingslijn werkt voornamelijk met opgeleide vrijwilligers. Er waren geen gegevens beschikbaar over het aantal gevoerde gesprekken. De thema's zijn afhankelijk van de vragen die er binnenkomen.

Jeugdinterventie

Jeugdinterventie biedt geen activiteiten opvoedingsondersteuning aan, maar is gericht op het adequaat doorverwijzen van jongeren naar een relevante partner die de begeleiding op zich neemt. (zie Tabel 18). Hiervoor brengt men de bezorgdheid of probleem van een jongere in kaart tijdens een huisbezoek en/of ronde tafelgesprekken. Nadien wordt de jongere en/of het gezin doorverwezen naar. Er werden geen gegevens doorgegeven over het aantal jongeren dat zij per jaar doorverwijzen.

Sociaal Adviseurs

Informatie en voorlichting in de vorm van lezingen wordt gegeven door de Sociaal Adviseurs (zie Tabel 19). Zij werken met groepen rond algemene thema's zoals de opvoeding van pubers en onderwijs in Vlaanderen. Hun lezing rond de opvoeding van pubers lijkt veel ouders te bereiken.

OCMW Antwerpen

Het OCMW (zie Tabel 20) richt zich voornamelijk op informatie en voorlichting, training van vaardigheden en emotionele steun. Hun aanbod wordt meestal gegeven in de vorm van een cursus. In deze cursussen komen steeds een kleine groep van maatschappelijk kwetsbare Antwerpse ouders samen voor een korte periode. Hun aanbod wordt op regelmatige basis georganiseerd. De thema's variëren.

Crisisteam -18

Crisisteam -18 (zie Tabel 21) voorziet voornamelijk in kortdurende individuele begeleiding voor jongeren en hun ouders. Tijdens de begeleiding wordt gewerkt rond het trainen van vaardigheden,

emotionele steun en bemiddeling. Daarnaast voorzien zij ook in begeleiding voor hun hulpverleners en bekendmaking van hun aanbod bij andere organisaties.

Centrum Kauwenberg

Het huidig aanbod van Centrum Kauwenberg is weergegeven in Tabel 22. Zij organiseren wekelijks bijeenkomsten met een 20-tal ouders in armoede. De nadruk ligt op het informele ontmoeten en het bieden van emotionele steun. Daarnaast voorzien zij een gelijkaardig traject voor de jongeren. Ze hebben ook twee themapakketten.

JAC Antwerpen

Het JAC richt zich op de jongeren zelf (zie Tabel 23). Indien ouders betrokken worden gaat het vaak om bemiddeling tussen ouders en de jongere. Informatie over verschillende thema's is te verkrijgen bij het JAC in de vorm van brochures. Advies en emotionele steun wordt gegeven via pedagogische adviesgesprekken. Het JAC voorziet enkel in een individueel aanbod.

Vormingplus Antwerpen

Het aanbod voor ouders van tieners is bij Vormingplus gericht op informele ontmoeting (Tabel 24). Concreet organiseren ze groepsbijeenkomsten met ouders van tieners. Het algemene thema is opvoeding van je tiener, maar de specifieke inhoud krijgt vorm op basis van de input van de ouders zelf. Ook het aantal sessies en de tijd tussen de sessies hangt af van de noden en behoeften van de ouders.

Gezinsbond

Bij de Gezinsbond (Tabel 25) wordt er informatie en voorlichting gegeven in de vorm van vormingen, huiskamerbijeenkomsten, lezingen of een tijdschrift. Het aanbod, uitgezonderd het tijdschrift, is steeds gericht op groepen. Zowel kleine als grote groepen. Vaak gaat het om éénmalige vormingen, huiskamerbijeenkomsten of lezingen. De thema's waarover ze informeren zijn gevarieerd. Hun medewerkers hebben toegang tot een aantal themapakketten.

CLB Antwerpen

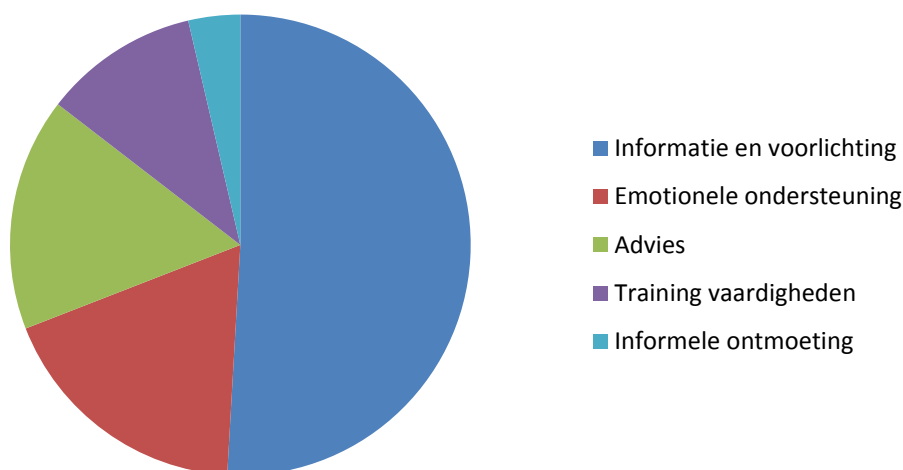
Het CLB (zie tabel 26) geeft voornamelijk informatie aan ouders en leerlingen over de onderwijsloopbaan. Dit kan in de vorm van gesprekken, lezingen of brochures zijn. Vaak gaat het om éénmalig georganiseerde lezingen of gesprekken geïnitieerd op vraag van de ouders of leerling.

Vormgeving Antwerps aanbod

Type activiteit

In Figuur 1 staat het huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners schematisch weergegeven naar type activiteit. De activiteiten bieden vaak verschillende typen ondersteuning tegelijkertijd, bv. informatie en advies (bv. ...) of informatie, advies en training van vaardigheden (bv. ...). De meerderheid (28 van 37 activiteiten, 75,68%) van de activiteiten houdt het geven van **informatie en voorlichting** aan ouders in.

Bij 10 van de 37 (27.03%) activiteiten werd aangegeven dat ze zich minstens richten op de **emotionele ondersteuning** van de ouders. Negen van deze 37 (24.32%) activiteiten waren volledig of gedeeltelijk gericht op het adviseren van ouders van tieners. Zes van de 37 (16.22%) geregistreeerde activiteiten bestonden volledig of gedeeltelijk uit het trainen van vaardigheden. Bij twee van de 37 (5.41%) activiteiten lag de nadruk op het informeel ontmoeten.

Figuur 1. Schematisch overzicht van het huidig Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners naar type activiteit

Werkvorm

De organisaties maken gebruik van een verscheidenheid aan werkvormen. Vaak bestonden de activiteiten uit een combinatie van meerdere werkvormen.

Er werden voornamelijk lezingen gegeven. Tien van de 37 geregistreeerde activiteiten bestonden volledig of gedeeltelijk uit een lezing. Daarnaast werd er veel gewerkt met vormingen (zeven activiteiten) en themabijeenkomsten (zes activiteiten). Pedagogische adviesgesprekken werden in vijf van de geregistreeerde activiteiten als werkvorm opgegeven. Vier van de activiteiten bestonden uit het geven van een meerdaagse cursus. Minder vaak werd er gewerkt met huisbezoeken (1 activiteit),

uitstappen (1 activiteit), sociaal cultureel vormingswerk (1 activiteit), ondersteuning via email (1 activiteit) en telefoon (2 activiteiten).

Thema

De activiteiten werden opgezet rond een verschillende thema's. Het vaakst was het thema afhankelijk van de vraag van de ouder(s). Dit was het geval bij acht van de 37 geregistreerde activiteiten. Bij andere activiteiten ging het rond de onderwijsloopbaan (vijf activiteiten), opvoeding algemeen (drie activiteiten), de puberteit (drie activiteiten) en emoties bij jongeren (drie activiteiten). Andere thema's die minder aan bod kwamen waren: omgaan met tieners (twee activiteiten), opvoedingsstrategieën (twee activiteiten), vrije tijd (twee activiteiten), alcohol en drugs (twee activiteiten), stress (één activiteit), relatie en seksualiteit (één activiteit), communiceren (twee activiteiten), keuzes maken (één activiteit), Triple P (één activiteit), scheiding (één activiteit), internet (één activiteit) en cyberpesten (één activiteit).

Individueel of in groep

Zesentwintig van de geregistreerde activiteiten werden in groepen georganiseerd. Tien activiteiten boden individuele ondersteuning.

Groeps grootte

Bij 26 groepsactiviteiten werd aangegeven hoeveel ouders er meestal in de groep zitten. We hebben een opdeling gemaakt in kleine, middelgrote en grote groepen. Een kleine groep bestaat uit twee tot tien deelnemers, een middelgrote groep uit tien tot 15 deelnemers en een grote groep bestaat uit meer dan 15 deelnemers.

Veertien van deze groepsactiviteiten waren grote groepen. Vier groepen waren klein en drie groepen waren middelgroot.

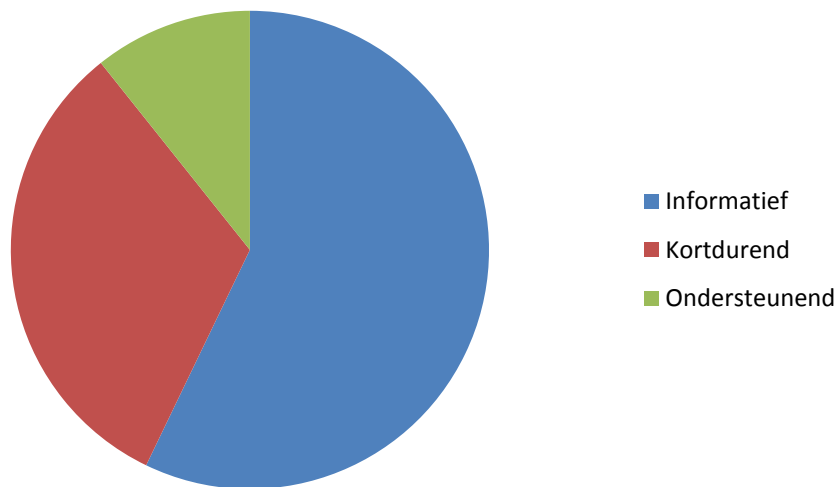
Aanwezigheid deskundige

Bij 33 van de 34 activiteiten, waar er informatie was over de aanwezigheid van een deskundige, was er een deskundige aanwezig bij de activiteit. Bij één activiteit werd aangegeven dat er met vrijwilligers werd gewerkt.

Intensiteit activiteit

Bij 29 activiteiten werd aangegeven hoe lang de activiteit duurt. We hebben de resultaten opgedeeld in informatief, kortdurend en ondersteunend (zie eerder). De meeste activiteiten waren informatief (16 activiteiten). Negen activiteiten waren kortdurend en drie activiteiten waren ondersteunend. Bij

één activiteit hing de frequentie af van de groep: het aantal sessies en de spreiding werd bepaald door de groep zelf. Deze verdeling is schematisch weergegeven in Figuur 2.

Figuur 2. Schematisch overzicht van het huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners naar intensiteit van de activiteit

Tabel 16

Huidig aanbod Opvoedingswinkel Antwerpen van opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
OO10 privé	Advies	Pedagogisch adviesgesprek	Afhankelijk van de vraag	Individueel	Ja	Ouders van tieners	Kortdurend	NA
Oudergroepen	Informatie en voorlichting Advies Emotionele Steun	Themabijeenkomst	Omgaan met tieners	Groep	Ja	Ouders van tieners	+/- 2 sessies	NA
Triple P	Informatie en voorlichting Training vaardigheden	Groepsbijeenkomst Oudercursus	Triple P voor tieners	Groep	Ja	Ouders van tieners	+/- 8 sessies Telefonisch contact	NA
Aanbod Opvoedingswinkel	Informatie en voorlichting Advies	Brochures Pedagogisch adviesgesprek	Afhankelijk van de vraag	Individueel	Ja	Ouders van tieners	Kortdurend	NA
Vorming	Informatie en voorlichting	Lezing	Omgaan met tieners	Groep	Ja (extern)	Ouders van tieners	Eénmalig	NA
Dit ben ik!	Themapakket	Ontlenen in docAtlas	Zelfbeeld en zelfvertrouwen	/	/	/	/	/
Eten! Ja Gezellig!?	Themapakket	Ontlenen in docAtlas	Eetgedrag kinderen	/	/	/	/	/
Omdat ik het zeg!?	Themapakket	Ontlenen in docAtlas	Regels en grenzen	/	/	/	/	/

Als kleine kinderen groot worden.	Themapakket	Beschikbaar		Alcohol, tabak en drugs	/	/	/	/	/
Opvoeden & zo	Themapakket	Ontlenen docAtlas	in	/	/	/	/	/	/
Opvoedingsdoelen: waarden en normen over opvoeding	Themapakket	Ontlenen docAtlas	in	Waarden en normen opvoeding (Westerse) samenleving	/	/	/	/	/
Waarde(n)vol opvoeden	Themapakket	Ontlenen docAtlas	in	Waarden en normen in de opvoeding	/	/	/	/	/
Weerbaarheid	Themapakket	Ontlenen docAtlas	in	Weerbaarheid	/	/	/	/	/

*NA = niet beschikbaar

Tabel 17

Huidig aanbod van de Opvoedingslijn opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
De Opvoedingslijn	Emotionele Steun Informatie en voorlichting Advies	Telefonisch Via email	Afhankelijk van de vraag	Individueel	Vrijwilligers	Ouders	NA	NA

*NA = niet beschikbaar

Tabel 18

Huidig aanbod Jeugdinterventie voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Jeugdinterventie	Doorverwijzing	Huisbezoeken Ronde tafels	Afhankelijk van de vraag	Individueel	NA	NA	NA	NA

*NA = niet beschikbaar

Tabel 19

Huidig aanbod Sociaal Adviseurs voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Opvoeding pubers	Informatie en voorlichting	en Lezing	Opvoeden algemeen	Groep	Ja	NA	24 sessies	158
Onderwijs Vlaanderen	in Informatie en voorlichting	en Lezing	Algemene info	Groep	Ja	NA	8 sessies	28

*NA = niet beschikbaar

Tabel 20

Huidig aanbod OCMW Antwerpen opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Triple P basis	Informatie en voorlichting	Cursus	Tieners 12-16 jaar Opvoedingsstrategieën	Groep	Ja	Maatschappelijk kwetsbare ouders van tieners tussen de 12 en 16 jaar in Antwerpen	2 keer per jaar 5 bijeenkomsten per cursus	+/- 8
Mijn tiener en ik in de knoop (= vervolg Triple P basis)	Informatie en voorlichting Training vaardigheden Emotionele steun	Cursus	Tieners 12-16 jaar Opvoedingsstrategieën Emoties Gedrag	Groep	Ja	Maatschappelijk kwetsbare ouders van tieners tussen de 12 en 16 jaar in Antwerpen	2 keer per jaar 3 bijeenkomsten per cursus	+/- 8
Sterke ouders (Opvoedingswijzer CEDES)	Emotionele steun	Groepsgesprek	Eigen opvoeding versus gewenste opvoeding	Groep	Ja	Maatschappelijk kwetsbare ouders in Antwerpen met kinderen tussen 0 en 25 jaar	2 keer per jaar 5 bijeenkomsten per cursus	+/- 12
Ouderradar	Informatie en voorlichting Informeel ontmoeting Emotionele steun	Themabijeenkomst Bezoeken van verschillende diensten in Antwerpen (bv. Opvoedingswinkel, CLB,	Stress Vrije tijd ...	Groep	Ja	Maatschappelijk kwetsbare ouders van tieners tussen de 12 en 16 jaar in Antwerpen	Om de 3 weken	+/- 10

	steun	JAC, buurtsport, enz.)						
		Vormingsbijeenkomsten						
		Gezinsuitstap						
Themabijeenkomst	Informatie en voorlichting	Cursus	Alcohol en drugs Relatie en seksualiteit	Groep	Ja	Maatschappelijk kwetsbare ouders van tieners tussen de 12 en 16 jaar in Antwerpen	1 keer per jaar 3 bijeenkomsten per cursus	+/- 8
	Training vaardigheden							
	Emotionele steun							

*NA = niet beschikbaar

Tabel 21

Huidig aanbod Crisisteam -18 voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Crisisinterventie	Advies Emotionele steun Training vaardigheden Bemiddeling	Pedagogisch adviesgesprek	Crisisbemiddeling tussen ouders en risicjongeren	Individueel	Ja	Jongere tussen 0 en 18 jaar en de ouders	+/- gesprekken per interventie	4 NA
Consult	Training vaardigheden	Gesprek	Crisis tussen minderjarigen en hun ouders	Individueel	Ja	Hulpverleners	1 keer (indien nodig: opvolging)	NA
Bekendmaking aanbod	Informatie en voorlichting	Lezing	Werking Crisisteam	Groep	Ja	Hulpverleners	1 keer	10-30

*NA = niet beschikbaar

Tabel 22

Huidig aanbod Centrum Kauwenberg voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Oudergroep	Informeel ontmoeting	Gesprek Vorming	Ontspanning	Groep	Ja	Gezinnen in armoede	Wekelijks	15-20
	Emotionele steun	Bevraging Projectwerk						
	Advies	Themabijeenkomst						
Kinder- jongerenwerking	en Informeel ontmoeting	Spel Projectwerk	Ontspanning Leefwereldverruiming	Groep	Ja	Kinderen en jongeren in armoede	Wekelijks	30-40
Positief omgaan met kinderen. Handleiding oudercursus	Themapakket	Beschikbaar	/	/	/	/	/	/
Opvoedingsspel	Themapakket	Beschikbaar	/	/	/	/	/	/

*NA = niet beschikbaar

Tabel 23

Huidig aanbod JAC Antwerpen voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep*	Frequentie	Aantal aanwezigen**
JAC Antwerpen	Informatie en voorlichting	Brochures (besteld bij andere organisaties)	Pubers Grenzen Praten ...	NA	NA	NA	NA	NA
JAC Antwerpen	Advies	Pedagogisch adviesgesprek	Afhankelijk van de vraag	Individueel	NA	Jongeren tussen 12 en 25 jaar en hun ouders	NA	NA
JAC Antwerpen	Emotionele steun	Ondersteunend adviesgesprek	Afhankelijk van de vraag	Individueel	NA	Ouders van jongeren tussen 12 en 25 jaar	NA	NA

*Het JAC vertrekt vanuit de jongeren. Indien ouders betrokken worden gaat het vaak om bemiddeling met ouders.

**NA = niet beschikbaar

Tabel 24

Huidig aanbod Vormingplus Antwerpen voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Groei mee met je tiener	Informele ontmoeting	Sociaal cultureel vormingswerk Ervaringsgericht	Opvoeden van tieners Alle thema's zijn mogelijk	Groep	2 educatieve medewerkers Vormingplus	Ouders van tieners	Keuze van de groep: wekelijks, 2 keer per week, maandelijks.	8 tot 15

*NA = niet beschikbaar

Tabel 25

Huidig aanbod Gezinsbond voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Pubers in huis	Informatie en voorlichting	Vorming	Puberteit Veranderingen	Groep	Ja Gespreksleider	Ouders met jongere tussen 11 en 14 jaar	Afhankelijk Enkele per jaar	12-20
Hij kiest gewoon 't zelfde als zijn vrienden	Informatie en voorlichting	Vorming	Hoe tieners helpen keuzes maken	Groep	Ja Gespreksleider	Ouders met tieners	Afhankelijk Enkele per jaar	12-20
Als kinderen groot worden	Informatie en voorlichting	Vorming	Gebruik van alcohol, drugs, tabak (VAD)	Groep	Ja Gespreksleider	Ouders met jongere tussen 10 en 15 jaar	Afhankelijk Enkele per jaar	12-20
Bijtanken over opvoeding	Informatie en voorlichting Informeel ontmoeting	Huiskamermethodiek	Allerhande	Groep	Ja Gespreksleider	Ouders met tieners	Afhankelijk Enkele per jaar	8-15
Mijn ouders zijn uit elkaar	Informatie en voorlichting	Lezing	De steun die kinderen bij een scheiding nodig hebben	Groep	Ja	Ouders Grootouders ...	10 per jaar	>50
Vormingsreeks	Informatie en voorlichting	Vorming	Eénoudergezinnen Nieuw samengestelde gezinnen	Groep	Ja Gespreksleider	Alleenstaande ouders na scheiding Ouders in nieuwe relatie	Enkele per jaar 3 bijeenkomsten per reeks	12-20

BOTSing	Informatie en voorlichting	Tijdschrift	4 thema's per jaar	Nvt	Nvt	Ouders met jongere tussen 12 en 16 jaar (leden)	4 uitgaves per jaar	Nvt
Onze kinderen veilig online	Informatie en voorlichting	Lezing	Omgaan met internet	Groep	Ja Gespreksleider Samenwerking met Child Focus	Ouders met kinderen tussen 3 en 15 jaar	110 per jaar verspreid over Vlaanderen	>30

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Cyberpesten... pesten in een modern jasje	Informatie en voorlichting	Lezing	Cyberpesten	Groep	Ja Gespreksleider in samenwerking met Child Focus	Ouders met jongeren tussen 10 en 17 jaar	20 per jaar verspreid over Vlaanderen	>30
Ouders en de digitale school	Informatie en voorlichting	Vorming	Nieuwe media secundair onderwijs en communicatie ouders-school	Groep	Ja Eigen gespreksleiders	Ouders met kind in secundair onderwijs	2 per maand verspreid over Vlaanderen	12-30
Kicken en chillen	Informatie en voorlichting	Vorming	Omgaan met gevoelens jongeren	Groep	Ja Eigen gespreksleiders	Ouders met jongere tussen 10 en 15 jaar	Afhankelijk per regio Enkele per jaar	12-20

Het gaat me weer niet lukken	Informatie en voorlichting	Lezing		Faalangst perfectionisme	en	Groep	Ja	Ouders jongere 10 en 15 jaar	met tussen	Afhankelijk Enkele per jaar	>50
Babbelmama's en babbelpapa's: opvoeden geeft kansen	Themapakket	Beschikbaar voor eigen medewerkers	/			/	/	/	/		/
Gezocht: genderbewuste ouders	Themapakket	Beschikbaar voor eigen medewerkers	/			/	/	/	/		/
Opvoedspel: maak het mee!	Themapakket	Beschikbaar voor eigen medewerkers	/			/	/	/	/		/

*NA = niet beschikbaar

Tabel 26

Huidig aanbod CLB Antwerpen voor opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners

Naam	Type	Werkvorm	Thema	Individueel/Groep	Aanwezigheid deskundige	Doelgroep	Frequentie	Aantal aanwezigen*
Studie-info avond voor ouders: sta naar het secundair onderwijs	Informatie en voorlichting	Themabijeenkomst Lezing Brochures	Onderwijsloopbaan	Groep	Ja	Ouders	1 keer per jaar op basisonderwijs	20
Studie-info gesprekken rond onderwijsloopbaan en interesses	Informatie en voorlichting Advies	Brochures Internet Gesprek	Onderwijsloopbaan	Individueel Via afspraak op school of CLB, huisbezoek, telefonisch, email	Ja	Leerlingen en/of ouders	Op vraag	NA
Studie-info avond voor ouders: wat na het secundair onderwijs?	Informatie en voorlichting	Themabijeenkomst Lezing Brochures Internet	Onderwijsloopbaan	Groep	Ja	Ouders	1 keer per jaar op het secundair onderwijs	25
Studie-info avond voor ouders: naar de 2 ^e graad	Informatie en voorlichting	Themabijeenkomst Lezing Brochures Internet	Onderwijsloopbaan	Groep	Ja	Ouders	1 keer per jaar op het secundair onderwijs	25
Herstelgesprekken (herstelgericht werken) HERGO	Training vaardigheden	Pedagogisch coachingsgesprek	Herstel interne gezinsrelatie Communicatievaardigheden	Individueel gezin Via afspraak op school/CLB, huisbezoek	Ja	Leerlingen en ouders	Op vraag	Minimaal 2 personen

Individuele oudergesprekken	Instrumentele steun Emotionele steun Advies Doorverwijzing	Pedagogisch adviesgesprek	Psycho emotioneel Leren en studeren Gezondheid Onderwijsloopbaan	Individueel Via afspraak op school/CLB, huisbezoek, telefonisch, email	Ja	NA	Op vraag	NA
--------------------------------	---	------------------------------	---	--	----	----	----------	----

4.3.3. Huidig aanbod per type activiteit

Naast een overzicht van het aanbod per organisatie, bieden we in onderstaande een overzicht per type activiteit. Dit overzicht staat in Tabel 27 en biedt een inzicht in welke organisaties in welke activiteit voorzien. De percentages geven per organisatie weer hoeveel procent van hun aanbod gericht is op een specifiek type van activiteit.

Zeven verschillende organisaties zetten in Antwerpen sterk in op informatie en voorlichting. Buiten het JAC is een groot deel van het volledige aanbod van deze organisaties gericht op het informeren van ouders van tieners. Zeven verschillende organisaties bieden ook emotionele steun aan de ouders van tieners. Centrum Kauwenberg, Crisisteam -18, Opvoedingslijn en OCMW Antwerpen bieden in al hun contacten emotionele ondersteuning aan de ouders. Zes verschillende organisaties in Antwerpen werken rond het adviseren van ouders van tieners. Buiten het JAC en het CLB bevat bijna elke activiteit van de andere organisaties het adviseren van ouders. Door Centrum Kauwenberg en Vormingplus Antwerpen wordt er sterk ingezet op informele ontmoeting. De Gezinsbond en het OCMW Antwerpen zetten hier ook op in, maar in iets mindere mate. Het is voornamelijk het Crisisteam -18 dat werkt rond het trainen van vaardigheden.

Tabel 27

Verdeling naar type activiteit per organisatie*

	Informatie en voorlichting	Emotionele steun	Advies	Informele ontmoeting	Training vaardigheden	Instrumentele steun
Centrum Kauwenberg		100.00%	100.00%	100.00%		
CLB Antwerpen	66.67%	16.67%	33.33%		16.67%	16.67%
Crisisteam -18		100.00%	100.00%		100.00%	
De Opvoedingslijn	100.00%	100.00%	100.00%			
Gezinsbond	100.00%			8.33%		
JAC + Antwerpen	33.33%	33.33%	33.33%			
Jeugdinterventie						
OCMW Antwerpen	80.00%	100.00%		20.00%	60.00%	
Opvoedingswinkel Antwerpen	80.00%	20.00%	60.00%			
Sociaal Adviseurs	100.00%					
Vormingplus Antwerpen				100.00%		
Totaal	aantal 7	7	6	4	3	1
organisaties	organisaties	organisaties	organisaties	organisaties	organisaties	organisatie

*De percentages geven per organisatie aan hoeveel procent van hun huidig aanbod gericht is op een specifiek type van activiteit.

4.4. Conclusies en discussie

4.4.1. Huidig aanbod per organisatie

Het overzicht is gebaseerd op elf organisaties met een dergelijk aanbod in Antwerpen. Zoals opgemerkt tijdens de focusgroepen met de professionals (zie eerder) verandert het aanbod continu en vormt deze registratie een momentopname. Hoewel deze registratie geen volledig overzicht van het huidige Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners vormt, hebben we een gedetailleerd overzicht gekregen en kan dit overzicht belangrijke aanknopingspunten bieden om het huidige aanbod in kaart te brengen. Daarnaast kunnen uit dit overzicht een aantal algemene conclusies getrokken worden betreffende het aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners in Antwerpen.

De meeste opvoedingsondersteunende activiteiten zijn gericht op ouders van jonge kinderen. Toch blijkt dat in Antwerpen momenteel 37 activiteiten voor ouders van tieners georganiseerd worden door elf verschillende organisaties. Het merendeel van dit aanbod is gericht op het **informer en adviseren van ouders van tieners** en komen dus tegemoet aan de noden die ouders kenbaar hadden gemaakt tijdens de focusgroepen. Verder sluiten de thema's die besproken worden aan bij de opvoedingsvragen en –zorgen die ouders gemeld hadden en lijken de sessies erg laagdrempelig te zijn opgebouwd. Dergelijke informatiesessies hebben het potentieel ouders aan te trekken omdat ouders op een vrijblijvende manier informatie en advies krijgen over de opvoeding zonder over hun eigen opvoedingssituatie te moeten praten. Zo sluiten deze sessies aan bij het preventieve, laagdrempelige aanbod dat de Huizen beogen aan te bieden. Daarnaast richten verschillende organisaties zich op het **emotioneel steunen** van ouders van tieners voornamelijk in het kader van het geven van informatie en advies.

In mindere mate is het aanbod gericht op het **trainen van vaardigheden, informeel ontmoeten en instrumentele steun** aan bod. Deze vormen van ondersteuning werden nochtans eveneens noodzakelijk geacht door ouders die deelnamen aan de focusgroepen. Ons inziens, kunnen de Huizen van het Kind inspelen op deze leemte door zelf te voorzien in gelegenheden voor informele ontmoeting en instrumentele steun en zo zeer laagdrempelige opvoedingsondersteuning aan te bieden. Hun samenwerkingspartners kunnen gestimuleerd worden om naast informatie en advies verlening ook training van vaardigheden aan te bieden voor wie informatie en advies onvoldoende blijkt te zijn. De taak van de Huizen bestaat er dan o.i. ouders toe te leiden of door te verwijzen naar deze trainingen.

De inhoud van de activiteiten werd vooral gebaseerd op de vraag van de ouders. Op deze manier kunnen ouders participeren aan de opbouw van het aanbod, hetgeen motiverend werkt (zie eerder). De andere activiteiten waren vooral gericht op onderwijs, opvoeding algemeen, de puberteit en emoties. Deze thema's komen deels overeen met de thema's waarrond Antwerpse ouders van tieners vragen bleken te hebben. Maar Antwerpse ouders bleken vooral ook vragen te hebben over sociale/nieuwe media en regels en grenzen. Dit zijn thema's die in het huidige aanbod minder aanbod lijken te komen. Een suggestie kan zijn om vooral extra in te zetten op het thema sociale/nieuwe media (zie Focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners). De Gezinsbond heeft een aantal activiteiten hierop gericht. Dit aanbod kan eventueel als inspiratie dienen om het aanbod rond het thema sociale/nieuwe media uit te breiden.

Het merendeel van het aanbod in Antwerpen gericht op groepen van ouders. Door ouders samen te brengen in een groep bereik je enerzijds veel ouders in één keer. Anderzijds kunnen ze van elkaar leren en kan het informele sociale netwerk van de ouders vergroten. Dit kan erg belangrijk zijn, zeker bij meer kwetsbare ouders die eventueel meer geïsoleerd leven.

Wat betreft de intensiteit van het Antwerpse aanbod is er voornamelijk ruimte voor een informatief aanbod. Aanvullend is er ook ruimte voor een kortdurend aanbod. Er zijn weinig ondersteunende activiteiten. Deze resultaten liggen in lijn met een laagdrempelig aanbod. Eventueel kan er nog wat meer aandacht zijn voor een kortdurend aanbod. Dit bijvoorbeeld door in te zetten op meerdaagse training van vaardigheden.

Interessant was dat er in DocAtlas een veelheid aan materiaal ter beschikking is dat kan gebruikt worden bij de uitbouw van een aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners. Het materiaal gaat over een verscheidenheid aan thema's. De pakketten zijn eerder gericht op ouders van jonge tieners. Een minderheid van de organisaties heeft zulke themapakketten in huis en/of leent ze uit bij DocAtlas. Op de specifieke redenen waarom er minder gebruik wordt gemaakt van deze pakketten hebben we geen zicht. Een reden hiervoor kan zijn dat de pakketten niet aansluiten bij het aanbod van de organisaties. Een andere reden kan zijn dat organisaties minder gekend zijn met het bestaan van deze pakketten.

5. Eindconclusies

Het huidige decreet opvoedingsondersteuning beoogt o.a. alle initiatieven opvoedingsondersteuning te bundelen binnen de Huizen van het Kind, waarbij de Huizen het eerste aanspreekpunt worden voor alle ouders met opvoedingsvragen. Het aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners (10- tot 16- jarigen) blijkt echter niet afgestemd te zijn op de noden van de omgeving. Bovendien is het bestaande aanbod onvoldoende zichtbaar voor ouders en professionals. De komende jaren willen de Huizen van het Kind in Antwerpen het aanbod voor ouders van tieners dan ook uitbreiden en beter afstemmen op de omgeving. Binnen dit kader lag de opdracht voor het expertisecentrum Onderwijs en Opvoeding (O&O) van Toegepaste Psychologie, Thomas More. Meer specifiek heeft O&O een omgevingsanalyse en een literatuuronderzoek uitgevoerd, die als basis kan dienen voor de verdere uitwerking van het aanbod voor ouders van 10- tot 16-jarigen. De omgevingsanalyse had tot doel de werkpunten van het huidige aanbod voor 10- tot 16-jarigen, de noden van de ouders van deze jongeren en de mogelijkheden van de Huizen van het Kind hieromtrent in kaart te brengen. De literatuurstudie beoogde een overzicht op te stellen van vernieuwende en/of minder bekende nationale en internationale preventieve (gezins-) ondersteunings- en begeleidingsinitiatieven voor ouders van 10- tot 16-jarigen. Op basis van deze omgevingsanalyse en literatuurstudie kunnen de Huizen van het Kind in Antwerpen een gefundeerd aanbod uitwerken voor de ouders van 10- tot 16-jarigen, dat aangepast is aan de huidige context van een grootstad.

Hier wordt een korte samenvatting gegeven van de meest markante bevindingen uit de omgevingsanalyse en literatuurstudie. Voor gedetailleerde informatie m.b.t. de literatuurstudie, registratiestudie, en focusgroepen met de ouders en de professionals verwijzen we naar de respectievelijke onderdelen.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat de Huizen van het Kind moeten voorzien in **preventieve, laagdrempelige opvoedingsondersteuning** voor ouders van tieners. Dit aanbod bestaat uit (1) een permanent deskundig onthaal, (2) informele ontmoetingsmomenten binnen een georganiseerd kader en (3) het toeleiden en doorverwijzen naar een (minder) laagdrempelig aanbod binnen en het buiten het aanbod van de Huizen van het Kind. Dit aanbod biedt een meerwaarde t.o.v. het huidige aanbod opvoedingsondersteuning dat door zijn opzet en inhoud onvoldoende laagdrempelig is (zie

Registratiestudie en Focusgroepen met Professionals) en sluit aan bij de nood van ouders van tieners (zie Focusgroepen met Ouders).

Permanent deskundig onthaal

Permanent onthaal

Ouders die met hun vragen en zorgen naar de Huizen van het Kind stappen, wensen onmiddellijk een luisterend oor te vinden, advies te krijgen en/of correct te worden doorverwezen. Een vrijblijvend spreekuur of afspraak komt niet aan deze nood tegemoet. Ons inziens, is het onthaal van de Huizen van het Kind daarom permanent bemand.

Deskundig onthaal

Ten aanzien van de vaardigheden, kennis en attitude van een onthaalmedewerker worden meerdere eisen gesteld, zoals het kunnen omgaan met verschillende mensen in verschillende situaties, een luisterend oor bieden, vragen kunnen verhelderen, ouders onmiddellijk kunnen helpen en - niet in het minst - correct toeleiden en doorverwijzen (naar organisaties binnen en buiten het aanbod van de Huizen van het Kind). Gezien deze eisen, lijken opgeleide en getrainde mensen het meest aangewezen om het onthaal te verzorgen.

Informele ontmoetingsmomenten binnen een georganiseerd kader

Informele ontmoeting

Wanneer ouders geconfronteerd worden met vragen of zorgen met betrekking tot de opvoeding van hun tieners, gaan ze spontaan te rade bij hun informeel netwerk (familie en vrienden). Door een warme en gezellige gelegenheid te creëren voor ouders om met andere ouders te praten over de opvoeding, komen de Huizen tegemoet aan deze spontane reactie van ouders bij vragen en problemen. Meer nog, het biedt ouders de mogelijkheid een sociaal netwerk op te bouwen en uit te breiden.

Georganiseerd kader

Hoewel paradoxaal, is het noodzakelijk deze informele ontmoeting te organiseren rond een toegankelijk, onmiddellijk relevant thema om ouders aan te trekken, zoals studiekeuze of vrijetijdsbesteding voor tieners. Belangrijk hierbij is dat het initiatief erg flexibel wordt opgebouwd (bv. de inhoud en het aantal bijeenkomsten bepalen ouders zelf) en de eigen

opvoedingssituatie noch (uitvoerig) besproken, noch geproblematiseerd wordt. Dergelijke bijeenkomsten verlagen de drempel voor ouders om vragen te stellen over de opvoeding indien zij dat wensen en tijdens de overlegmomenten of pauzes informeel met elkaar en/of de deskundige in gesprek te gaan.

Deskundige

Hoewel ook de aanwezigheid van een deskundige voorbij lijkt te gaan aan het informele opzet van de ontmoetingsmomenten, komt ze tegemoet aan de noden van ouders en biedt ze grote voordelen, zoals vraagverheldering, het geven van deskundig advies, het bespreken van taboe-onderwerpen en deskundig toeleiden en doorverwijzen naar het verdere aanbod opvoedingsondersteuning.

Deze informele ontmoetingen binnen een georganiseerde kader is een stap vóór het reeds bestaande aanbod.

Toeleiden en doorverwijzen

Het onthaal en de informele ontmoetingsmomenten fungeren als eerste kennismaking met het aanbod opvoedingsondersteuning. Zonder dat ouders een engagement aangaan of over hun opvoedingssituatie moeten praten, informeren en adviseren deze initiatieven ouders en versterken ze hun sociaal netwerk. Hierdoor vormen het onthaal en de informele ontmoetingsmomenten de meest laagdrempelige en vrijblijvende vorm van opvoedingsondersteuning. Als eerste aanspreekpunt zijn zij ook ideaal geplaatst om de weg naar andere (laagdrempelige) initiatieven opvoedingsondersteuning te faciliteren, zoals momenteel gebeurt voor het huidige proefaanbod (training, individuele gesprekken, groepsbijeenkomsten) georganiseerd door CAW Antwerpen, Opvoedingswinkel en VormingPlus in het kader van de werking van de Huizen van het Kind. Ouders gaven immers aan ook nood te hebben aan dergelijke informatiemomenten en trainingen om hun kennis en vaardigheden te vergroten in het omgaan m.b.t. adolescentie gebonden thema's (bv. studiekeuze en regels en grenzen) en maatschappelijk gebonden thema's (bv. opvoeden tussen twee culturen) (voor meer informatie, zie Focusgroepen met Ouders).

Gezien deze noden reeds worden vervuld door andere organisaties opvoedingsondersteuning, bestaat de taak van de Huizen van het Kind erin om ouders toe te leiden naar dit aanbod opvoedingsondersteuning (dat al dan niet binnen de Huizen zelf plaats vindt). Op deze manier

vervullen de Huizen van het Kind de coördinerende rol inzake opvoedingsondersteuning die ze beogen.

Hoewel sommige organisaties decretaal verplicht zijn zich aan te sluiten bij de Huizen van het Kind, en andere niet, is het o.i. noodzakelijk samen te werken met zo veel mogelijk organisaties die een aanbod opvoedingsondersteuning voorzien. Deze samenwerking bestaat o.i. uit het opbouwen van persoonlijke relaties, waardoor men elkaars aanbod kent en men ouders kan toeleiden of doorverwijzen naar elkaars aanbod wanneer nodig. Hoewel een up-to-date sociale kaart hieraan kan bijdragen, moet volgens ons de nadruk liggen op persoonlijke contacten tussen medewerkers van verschillende organisaties.

Het aanbod bekend maken bij ouders

Het aangaan van samenwerkingsverbanden met andere organisaties is een noodzakelijke, maar onvoldoende stap om de Huizen van het Kind als het eerste aanspreekpunt te realiseren. Een grote uitdaging van de Huizen van het Kind ligt in het bekend maken van het aanbod en het aantrekken van ouders van tieners. Uit het onderzoek werd immers duidelijk dat, hoewel ouders een grote interesse en nood rapporteerden, ze niet de weg vonden naar de meest passende ondersteuning. Terwijl er reeds verscheiden initiatieven ondernomen worden (bv. outreachend werken, samenwerkingsverbanden met andere organisaties, ouders persoonlijk aanspreken) stelden we vast dat de Huizen van het Kind een extra inspanning zullen moeten leveren, willen ze (moeilijk bereikbare) ouders aantrekken. Voor deze (moeilijk te bereiken) ouders is het installeren van veiligheid, herkenbaarheid en vertrouwen noodzakelijk. **Homogene groepen, sleutelfiguren** waarmee een ouder zich kan identificeren en een **vrijblijvend, laagdrempelig aanbod** waar de opvoedingssituatie niet geproblematiseerd wordt, zijn hier essentiële ingrediënten.

Literatuurlijst

1. Stad Antwerpen in cijfers. Geraadpleegd op 5 januari 2015 via <http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/>
2. Van Crombrugge, H. (2009). *Ouders in soorten*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
3. Vandemeulebroecke, L., Van Crombrugge, H., Janssens, J., & Colpin, H. (2002). *Gezinspedagogiek. Deel II: Opvoedingsondersteuning*. Leuven/Apeldoorn: Garant.
4. Themabundel: Opvoeding en opvoedingsondersteuning bij gezinnen met een migratiegeschiedenis. Geraadpleegd op 21 november 2014 via <http://www.expoo.be/>
5. Burggraaff-Huiskens, M. (2011). *Opvoedingsondersteuning als bijzondere vorm van preventie*. Bussum: Coutinho.
6. Rousseau, S., Van Leeuwen, K., Hoppenbrouwers, K., Desoete, A., & Wiersema, R. (2012). Jong! Opvoeding en gezinskenmerken bij Vlaamse kinderen (6 jaar) en jongeren (12 jaar). Geraadpleegd op 15 juni 2014 via <http://www.expoo.be/>
7. Stevens, H. (2013). Ontwerp van decreet houdende de organisatie van preventieve gezinsondersteuning. Geraadpleegd op 4 juni 2014 via <http://www.huizenvanhetkind.be/hk/>
8. Cijferrapport 2013. Opvoedingswinkels. Geraadpleegd op 24 oktober 2014 via <http://www.expoo.be/>
9. Feldman, R.S. (2012). *Ontwikkelingspsychologie*. Pearson.
10. Delfos, M.F. (2012). *Psychologie van de adolescentie. Biologisch, psychologisch en pedagogisch*. Amsterdam: Pearson.
11. Nelis H., & Van Sark, Y. (2009). *Puberbrein binnenstebuiten. Wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?* Utrecht/Antwerpen: Kosmos.
12. Adriaenssens, P. (2010). *Laat ze niet schieten*. Tiel: Lanno.
13. Jeugd Onderzoeks Platform. Facts & Figures: Occassioneel spijbelen in Vlaanderen. Geraadpleegd op 25 januari 2015 via http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Fiche_spijbelen.pdf
14. Berten, H., Cardoen, D., Brondeel, R., & Vettenburg N. (2012). Alcohol and cannabis use among adolescents in Flemish secondary school in Brussels: effects of type of education. *Public Health*, 12.
15. Decreet van 13 juli 2007 houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning. Geraadpleegd op 5 juni 2014 via <http://www.kindengezin.be/img/decreet-oo.pdf>
16. Evaluatie van het decreet opvoedingsondersteuning (2010). Geraadpleegd op 14 juni 2014 via <http://www.kindengezin.be/img/evaluatie-van-het-decreet-opvoedingsondersteuning.pdf>
17. <http://www.huizenvanhetkind.be/hk/>
18. <https://www.antwerpen.be/nl/info/5450bf55aba8a7a3468b45cf/gezocht-vrijwilligers-huizen-van-het-kind-het-is-de-plaats-voor-ouders-en-gezinnen>
19. Verslagen werkgroep 12+ in Antwerpen
20. Universeel, selectief en geïndiceerde preventie. Geraadpleegd op 30 januari 2015 via <http://www.zorg-en-gezondheid.be/universeel-selectief-geindiceerde-preventie/#.VOEF30Z0weE>
21. Van Yperen, T.A., & Veerman, J.W. (2008). De effectladder. Geraadpleegd op 8 december 2014 via <http://www.nji.nl/De-effectladder>.

22. Themabundel: Vaders, opvoeding en opvoedingsondersteuning. Geraadpleegd op 20 november 2014 via <http://www.expoo.be/>

Bijlagen

Bijlage I: Geïnfomeerde toestemming

TOESTEMMINGSFORMULIER OUDERS VOOR FOCUSGROEP

K.H.Kempen en Lessius bundelen de krachten en worden *more*.

Hiermee verklaar ik,

..... **(naam)**

akkoord te gaan met mijn vrijwillige deelname aan een onderzoek naar de behoeften naar opvoedingsondersteuning van gezinnen met tieners, in samenwerking tussen Thomas More Hogeschool, CAW Antwerpen en stad Antwerpen.

Ik ga ermee akkoord dat de focusgroepen worden opgenomen. De opnames en de gegevens zullen anoniem behandeld worden i.f.v. het onderzoek. Tijdens de studiedag die ik mag bijwonen worden de resultaten bekend gemaakt en besproken.

Ik ben er mij van bewust dat ik op elk moment mijn deelname mag stoppen zonder enige reden te moeten geven. Ik bevestig dat ik een bevredigende uitleg heb gekregen over de studie. Ik bevestig dat ik de gelegenheid heb gekregen om vragen over de studie te stellen en een bevredigende uitleg en antwoorden heb gekregen. Ik begrijp dat ik een ondertekend exemplaar zal ontvangen van dit toestemmingsformulier. Ik ben er mij van bewust dat ik na deelname een vergoeding van twintig euro zal ontvangen.

Datum en handtekening

Contactpersonen:

Lien De Grauwe (projectcoördinator CAW)
Email: lien.degrauwe@cawantwerpen.be
Tel: 0471/12.84.55

Jana Dekrem (wetenschappelijk medewerker
Thomas More)
Email: jana.dekrem@thomasmore.be
Tel: 03/241.08.29

Patty De Bruyckere (coördinator Thomas
More)

Alicia Nelis Heredia (student Toegepaste
Psychologie)

Sofie Goyvaerts (student Toegepaste
Psychologie)

Bijlage II: Interviewleidraad focusgroepen met ouders van tieners

Inleiding

Wij heten jullie van harte welkom en willen jullie alvast bedanken voor jullie deelname!

De bedoeling van vandaag is om een groepsdiscussie te houden rond opvoedingsondersteuning bij gezinnen met tieners. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de stad Antwerpen in samenwerking met het CAW Antwerpen en de Thomas More Hogeschool.

In december openen er twee Huizen van het Kind, dit in Deurne-Noord en Oud-Borgerhout. Daarna worden er de komende jaren nog 17 Huizen van het Kind in Antwerpen geopend. In de Huizen van het Kind werken verschillende organisaties samen om ouders zo goed mogelijk te ondersteunen bij vragen rond de opvoeding. Veel van deze initiatieven zijn op dit moment gericht op ouders van jonge kinderen. Toch stopt de opvoeding niet wanneer kinderen tieners worden en de Huizen van het Kind willen ook een aanbod-op-maat uitwerken voor ouders van tieners in de verschillende wijken van Antwerpen. Daarom zijn ze geïnteresseerd in jullie mening, zo kunnen zij het aanbod opvoedingsondersteuning nog beter afstemmen op jullie noden. Wij gaan enkele onderwerpen aanhalen en willen graag weten wat jullie mening hierover is. Er zijn geen foute of slechte antwoorden.

Ondertekenen geïnformeerde toestemming

Graag vragen we nog van jullie om de geïnformeerde toestemming te ondertekenen, waarin jullie bevestigen dat jullie deelname vrijwillig is, dat alle gegevens anoniem verwerkt worden en jullie toestemming dat de focusgroepen worden opgenomen. De verzamelde gegevens zullen enkel in het kader van het onderzoek gebruikt worden. Zoals vermeld in de uitnodiging en de vragenlijst, is er eind mei 2015 een studiedag waarop de resultaten van het onderzoek worden voorgesteld. Indien jullie een emailadres en/of adres op de vragenlijst hebben ingevuld, ontvangen jullie hiervoor een uitnodiging. Voor degenen die de vragenlijst nog niet hebben ingevuld, vragen wij om deze op het einde van de discussie in te vullen. De vragenlijst peilt naar een aantal achtergrondfactoren (aantal kinderen, gezinssamenstelling, nationaliteit...) en duurt ongeveer 5 minuten om in te vullen.

Voorstelronde

Voor we beginnen met de discussie, houden we nog een korte voorstelronde.

Dat is xx. Zij is een studente Toegepaste Psychologie die haar Bachelorproef zal uitwerken rond dit thema. Zij zal vandaag aandachtig luisteren naar wat jullie zeggen. Zij heeft geen actieve inbreng.

Ik ben xx, mijn rol bestaat er vandaag in om de discussie in goede banen te leiden en iedereen aan het woord te laten komen: alle meningen zijn belangrijk.

Kan iedereen zich kort voorstellen aan de hand van zijn naam, aantal kinderen, aantal tieners, of de tienerzoon/dochter het eerste kind is?

Groepsdiscussie

1. Opvoedingsvragen

- ❖ Hebben jullie in het afgelopen jaar vragen gehad bij de opvoeding van jullie tieners?
- ❖ Wat zien jullie als oorzaak van deze problemen?
- ❖ Wat zien jullie als oplossing voor deze problemen?
- ❖ Waarover gingen deze vragen? (op de aangehaalde thema's dieper ingaan)
 - Grenzen stellen/regels?
 - Bv. uitgaan, zakgeld, alcohol, drugs, internet, roken,...
 - Op welke domeinen worden er grenzen/regels gesteld?
 - Hoe worden de grenzen/regels opgesteld? In overleg met je tiener? Leg je de grenzen/regels zelf op? Legt je tiener de grenzen/regels op?
 - Wat gebeurt er wanneer de grenzen/regels overtreden worden? Straf? Waarschuwing? Nieuw overleg?
 - Taal?
 - Bezorgdheden rond anderstaligheid/meertaligheid?
 - Ongewenst taalgebruik (schelden, vloeken, beledigen)?
 - Omgang met vrienden?
 - Slechte invloed?
 - Loslaten van opgroeiende kinderen
 - Opvoeden tussen twee culturen
 - Levert het bij ouders met een andere culturele achtergrond spanningen op om jullie jongeren op te voeden in België?
 - Voeden jullie jullie jongeren op volgens dezelfde manier als jullie zelf zijn opgevoed? Geeft dit spanningen?
 - Onderwijs
 - Hoe doet de tiener het op school?
 - Sociale media
 - Voldoende kennis?
- ❖ Werden deze vragen als belastend ervaren?

2. Gezochte steun bij de opvoeding

- ❖ Welke stappen heeft u ondernomen om deze vragen op te lossen?
- ❖ Bent u al eens in contact geweest met een organisatie die werkt rond opvoedingsondersteuning?
 - Waarom wel/niet
 - Wie?
 - Waarom deze persoon/organisatie?
 - Op welke manier bent u te weten gekomen waar u terecht kon?
 - Heeft u de indruk dat u goed bent geïnformeerd ver de verschillende organisaties met hun aanbod aan opvoedingsondersteuning?
 - Op welke manier gecontacteerd? (telefonisch, mail..)
 - Wie heeft er contact opgenomen? (vader of moeder)
 - Was u tevreden over de verkregen steun?
 - Waarom wel/niet
- ❖ Wanneer ouders aangeven geen hulp gezocht te hebben: wat zouden jullie doen/welke stappen zouden jullie ondernemen wanneer jullie met vragen zitten rond de opvoeding van jullie jongeren?

3. Gewenste vorm van ondersteuning

- ❖ Wat zou er in jullie ideale wereld aanwezig zijn van ondersteuning/hulp bij jullie vragen over de opvoeding van jullie tieners?
 - Informatie?
 - Brochures, websites met informatie, boeken, tijdschriften, individuele contacten, lezingen, voordrachten..
 - Waarover?
 - Informatie over bijvoorbeeld de aanwezigheid van een kinderopvang, speltheek,...
 - Informatie over grenzen stellen, multimedia,...
 - Advies?
 - Individuele gesprekken met een deskundige, bijvoorbeeld een werknemer van de opvoedingswinkel?
 - Groepsgesprekken met deskundigen?
 - Bijeenkomsten met andere ouders? Luisteren hoe zij bepaalde situaties aanpakken?
 - Waarover?
 - Hoe je bepaalde zaken anders kan aanpakken? Bijvoorbeeld wanneer de jongeren de regels overtreedt.
 - Emotionele steun?
 - Jullie hart kunnen luchten bij andere ouders? Jullie verhaal vertellen?
 - Jullie hart kunnen luchten bij een deskundige? Jullie verhaal vertellen?
 - Training vaardigheden?
 - Opvoedingsvaardigheden?
 - Hoe kan ik in gesprek gaan met mijn zoon/dochter?
 - Hoe kan ik bepaalde regels opstellen?

- Wat doe ik wanneer de regels overtreden worden?
 - Digitale vaardigheden?
 - Leren werken met computers, tablets, smartphones,...
 - In groep?
 - Alleen?
- Instrumentele steun?
 - Bv. kinderopvang voor jongere kinderen wanneer je naar activiteit komt voor je puber?
 - Bv. bibliotheek
 - Bv. computer
- Uitbouw sociale netwerk?
 - Bijvoorbeeld een plaats waar je gewoon kan binnenlopen en met bijvoorbeeld een tas koffie kan praten met andere ouders.
 - Deelnemen aan groepsactiviteiten, bijvoorbeeld een voordracht.
- ❖ Waarom wel/waarom niet?
- ❖ Wat zijn de ideale uren om naar bijvoorbeeld een themabijeenkomst te komen?
- ❖ Verkiezen jullie bij een groepsbijeenkomst een heterogene (bv mannen en vrouwen, allochtonen en autochtonen bij elkaar) of een homogene groep (bv. enkel mannengroepen, enkel vrouwengroepen, enkel ouders met dezelfde culturele achtergrond,...)
- ❖ Mogelijke obstakels bij bepaalde werkvormen? Wat houdt je tegen om bepaalde zaken niet te volgen? Of deel te nemen? Of informatie te gaan vragen/bellen/mailen?
 - Bv. schaamte

4. Huizen van het Kind

De komende jaren openen er 19 Huizen van het Kind in Antwerpen. In een Huis van het Kind kunnen ouders van kinderen en jongeren terecht voor vragen rond de opvoeding, informatiesessie. Ze kunnen er ook andere ouders ontmoeten of samen met hun kind deelnemen aan allerlei activiteiten.

- ❖ Zijn jullie bekend met de Huizen van het Kind?
- ❖ Wat verwachten jullie van de Huizen van het Kind?

Afsluiting

De focusgroep zit erop. Bedankt voor jullie tijd en medewerking! De volgende stap die nu gemaakt wordt is de analyse van de gegevens die wij nu verzameld hebben. Zoals jullie weten volgt er eind mei 2015 een studiedag, waar de resultaten besproken worden en waar jullie uiteraard welkom zijn. Indien jullie aangegeven hebben hierbij wensen aanwezig te willen zijn, krijgen jullie binnenkort een uitnodiging.

Ontbrekende vragenlijsten

Omwille van praktische redenen heeft nog niet elke ouder de vragenlijst kunnen invullen op voorhand. Graag vragen we van de ouders die de vragenlijst nog niet hebben ingevuld, deze nog even in te vullen.

Vergoeding

Voor elke deelnemer wordt er een vergoeding van 20 euro voorzien, wat ze cash meekrijgen en waarvoor ze moeten tekenen voor ontvangst. Ze moeten hiervoor een vrijwilligerscontract ondertekenen.

Bijlage III: Vragenlijst demografische factoren

Demografische Vragenlijst Focusgroepen Ouders

Beste ouder,

We willen u alvast bedanken voor uw deelname aan het onderzoek naar lokale behoefte naar opvoedingsondersteuning bij gezinnen met tieners. Graag willen wij u vragen om de volgende vragen in te vullen. Deze vragen peilen naar een aantal achtergrondfactoren. Deze gegevens worden anoniem verwerkt en enkel gebruikt in het kader van het onderzoek. U kan elk moment beslissen om het invullen van deze vragenlijst te beëindigen.

Gelieve deze lijst ingevuld terug op te sturen naar:

Thomas More Toegepaste Psychologie tav Jana Dekrem

Campus Sanderus

Molenstraat 8

2018 Antwerpen

Hartelijk bedankt!

CAW, Stad Antwerpen en Thomas More Hogeschool

1. Wat is uw voornaam? _____

2. Wat is uw familienaam? _____

3. In welke wijk woont u?

- Deurne
- Antwerpen-Noord
- Borgerhout
- Wilrijk

4. Wat is uw leeftijd? _____

5. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

6. Gelieve uw huidige nationaliteit aan te duiden.

- Belgisch
- Marokkaans
- Pools
- Turks
- Geen van bovenstaande: _____

7. Gelieve uw nationaliteit bij geboorte aan te duiden

- Belgisch
- Marokkaans
- Pools
- Turks
- Geen van bovenstaande: _____

8. Gelieve de nationaliteit van uw vader bij geboorte aan te duiden.

- Belgisch
- Marokkaans
- Pools
- Turks
- Geen van bovenstaande: _____

9. Gelieve de nationaliteit van uw moeder bij geboorte aan te duiden.

- Belgisch
- Marokkaans
- Pools
- Turks
- Geen van bovenstaande: _____

10. Wat is uw gezinstype?

- Kerngezin (biologische ouders met biologische kinderen)
- Nieuw samengesteld gezin
- Alleenstaand

11. Hoeveel kinderen heeft u?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- meer dan 6

12. Wat is de leeftijd van elke zoon/dochter?

13. Hoeveel van uw kinderen wonen thuis?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- meer dan 6

14. Wonen uw ouders bij in jullie huis?

- Ja
- Neen

15. Wat is uw hoogst behaalde diploma?

- Geen
- Lager onderwijs
- Lager secundair onderwijs
- Hoger secundair onderwijs
- Bachelor of gelijkwaardig
- Master of gelijkwaardig
- Doctor of gelijkwaardig

16. Wat is het hoogst behaalde diploma van uw partner (indien van toepassing)?

- Niet van toepassing
- Geen
- Lager onderwijs
- Lager secundair onderwijs
- Hoger secundair onderwijs
- Bachelor of gelijkwaardig
- Master of gelijkwaardig
- Doctor of gelijkwaardig

17. Welke ta(a)l(en) word(en) thuis gesproken?

- Nederlands
- Frans
- Engels
- Arabisch
- Turks
- Pools
- Geen van bovenstaande: _____

18. Wat is uw huidige werksituatie?

- werkend
- werkloos

19. Wat is de huidige werksituatie van uw partner (indien van toepassing)?

- Niet van toepassing
- werkend
- werkloos

Eind mei 2015 wordt er een studiedag georganiseerd waar de resultaten van het onderzoek worden voorgesteld. Als je hieronder je emailadres en/of je adres opgeeft, ontvang je een uitnodiging voor deze studiedag.

- Email:
- Adres:

Bedankt voor de medewerking!

Bijlage IV: Uitnodiging focusgroepen Antwerpse professionals

Beste collega,

In opdracht van de stad Antwerpen voert de hogeschool Thomas More in samenwerking met het CAW Antwerpen een omgevingsanalyse van het Antwerpse aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners uit.

In 2013 zijn de adviezen van de werkgroep 12+ bekend gemaakt. In december 2014 zijn er 44 mama's van tieners uit verschillende Antwerpse wijken bevroegd over hun behoeften qua opvoedingsondersteuning.

De volgende stap is een **focusgroep met professionals**. In deze focusgroep willen we graag met jullie volgende onderwerpen bespreken:

- Adviezen van de werkgroep 12+
- Werkpunten huidig aanbod gezinnen met tieners
- Mogelijkheden die de Huizen van het Kind kunnen bieden betreffende dit aanbod

Op het einde van de focusgroep zullen we jullie vragen een vragenlijst in te vullen betreffende jullie huidige aanbod voor gezinnen met tieners.

De focusgroep vindt plaats op **twee data waaruit je één moment kiest**:

- Dinsdag 24 februari van 10-12.30u op Thomas More, campus Sanderus, Molenstraat 8, 2018 Antwerpen (lokaal SAN 1.6)
- Donderdag 26 februari van 10-12.30u op Thomas More, campus Sanderus, Molenstraat 8, 2018 Antwerpen (lokaal SAN 2.6)

Gelieve **voor maandag 2 februari 2015** via terugkerende mail in te schrijven voor één van beide momenten. Aarzel niet om ons te contacteren bij vragen en/of opmerkingen.

Met vriendelijke groet,

Jana Dekrem

Patty De Bruyckere

Yoeri Denissen

Bijlage V: Geïnformeerde toestemming focusgroepen professionals

TOESTEMMINGSFORMULIER PROFESSIONALS VOOR VRAGENLIJST EN FOCUSGROEP

K.H.Kempen en Lessius bundelen
de krachten en worden *more*.

Hiermee verklaar ik,

..... (naam)

..... (organisatie)

akkoord te gaan met mijn vrijwillige deelname aan een onderzoek naar de behoeften naar opvoedingsondersteuning van gezinnen met tieners, in samenwerking tussen Thomas More Hogeschool, CAW Antwerpen en stad Antwerpen.

Ik ga ermee akkoord dat de focusgroep wordt opgenomen. De vragenlijst en de gegevens uit de focusgroep zullen enkel gebruikt worden i.f.v. het onderzoek. Jullie naamgegevens worden anoniem behandeld en de resultaten worden voorgesteld in een rapport eind mei 2015.

Ik ben er mij van bewust dat ik op elk moment mijn deelname mag stoppen zonder enige reden te moeten geven. Ik bevestig dat ik een bevredigende uitleg heb gekregen over de studie. Ik bevestig dat ik de gelegenheid heb gekregen om vragen over de studie te stellen en een bevredigende uitleg en antwoorden heb gekregen. Ik begrijp dat ik een ondertekend exemplaar zal ontvangen van dit toestemmingsformulier.

Datum en handtekening:

Jana Dekrem
Wetenschappelijk medewerker
jana.dekrem@thomasmore.be

Lien De Grauwe
Projectcoördinator OO10+
lien.degrauwe@cawantwerpen.be

Patty De Bruyckere
Coördinator
patty.debruyckere@thomasmore.be

Yoeri Denissen
Student
r0389234@student.thomasmore.be

Bijlage VI: Interviewleidraad focusgroepen professionals

Ondertekenen geïnformeerde toestemming

Bij arriveren deelnemers.

Graag vragen we nog van jullie om de geïnformeerde toestemming te ondertekenen, waarin jullie bevestigen dat jullie deelname vrijwillig is, dat jullie namen anoniem verwerkt worden en jullie toestemming geven dat de focusgroepen worden opgenomen. De verzamelde gegevens zullen enkel in het kader van het onderzoek gebruikt worden.

Inleiding

Wij heten jullie van harte welkom en willen jullie alvast bedanken voor jullie deelname!

De bedoeling van vandaag is om een groepsdiscussie te houden rond een aanbod opvoedingsondersteuning bij gezinnen met tieners binnen de Huizen van het Kind. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de stad Antwerpen in samenwerking met het CAW Antwerpen en de Thomas More Hogeschool.

Voorstelronde

Voor we beginnen met de discussie, houden we nog een korte voorstelronde.

Dat is XX, hij is een student Toegepaste Psychologie die zijn bachelorproef zal uitwerken rond dit thema. Hij zal vandaag aandachtig luisteren naar wat jullie zeggen. Hij heeft geen actieve inbreng.

Ik ben XX en dat is XX, onze rol bestaat er vandaag in om de discussie in goede banen te leiden en iedereen aan het woord te laten komen: alle meningen zijn belangrijk.

Kan iedereen zich kort voorstellen aan de hand van zijn naam, organisatie en doelgroep.

Situering van het onderzoek

In december zijn in Deurne en Borgerhout de eerste Antwerpse Huizen van het Kind geopend. In de toekomst openen er nog 17. Om binnen deze Huizen ook een aanbod op maat te voorzien om gezinnen met tieners gepast te ondersteunen bij de opvoeding, zijn er in Antwerpen een aantal initiatieven opgezet, waarbinnen ook dit onderzoek kadert. Hiervoor zijn er in Antwerpen een aantal initiatieven opgezet, waarvan de werkgroep 12+ één van de belangrijkste was. Deze werkgroep had als doel de noden en behoeften rond opvoedingsondersteuning van ouders met tieners in Antwerpen verder te exploreren. Enerzijds heeft de werkgroep een aantal werkpunten van het huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners geïdentificeerd, anderzijds hebben ze

het huidig aanbod in kaart gebracht via drie dimensies: individueel-groep, vrijblijvend-aanklampend-verplichtend, informatief-kortdurend-ondersteunend.

Binnen dit onderzoek werden onder andere focusgroepen met Antwerpse ouders van tieners uitgevoerd waarin we hun opvoedingsvragen, hun gezochte steun en hun gewenste steun bij deze opvoedingsvragen samen met hun verwachtingen tav de Huizen van het Kind bevroegd hebben.

Voor vandaag hebben we vier doelstellingen. Wij willen eerst en vooral de adviezen van de werkgroep 12+ bespreken en nagaan waar jullie nog werkpunten zien in het huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners. Ten tweede willen we met jullie de mogelijkheden bespreken die de Huizen van het Kind kunnen bieden wat betreft de vormgeving en uitvoering van het aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners. Ten derde willen we een aantal bevindingen uit de focusgroepen met de ouders bij jullie aftoetsen. Tot slot willen we verder werkend op de werkgroep 12+ jullie huidige aanbod in detail in kaart brengen. Daarvoor geven we jullie op het einde van de sessie een vragenlijst mee die je ingevuld kan terugsturen via post of mail (de exacte gegevens staan op de vragenlijst zelf vermeld).

Heel concreet gaan wij gaan zo meteen onderwerpen aanhalen en willen graag weten wat jullie mening hierover is. We hebben de sessie opgesplitst in drie delen en we hebben per onderdeel aangegeven hoeveel tijd we willen besteden aan elk onderwerp (slide) en het is van belang dat we ons aan het tijdschema houden zodat de verschillende onderwerpen allemaal aan bod kunnen komen. Er zijn geen foute of slechte antwoorden.

We beseffen heel goed dat iedereen hier aan tafel over een rijkdom aan informatie beschikt en we willen ook iedereen zijn mening meenemen. Gezien de agenda, zal er helaas niet altijd de tijd zijn om op alles in de diepte in te gaan. Moesten jullie nadien het gevoel hebben dat jullie over bepaalde zaken niet voldoende zijn kunnen ingaan en/of jullie nog aanvullingen hebben mogen jullie altijd mailen naar ons (mailadressen projecteren).

Groepsdiscussie

Planning

9.15u:	Afspraak in de Foyer
10.00 - 10.15	Onthaal + ondertekenen IC
10.15 - 10.30	Voorstelronde + inleiding
10.30u -10.50u	Werkpunten huidig aanbod
10.50 - 11.30	Mogelijkheden HVHK
11.30 – 11.40	Pauze
11.40 - 12.20	Resultaten focusgroepen ouders
12.20 - 12.30	Reserve + afronden

1. Werkpunten huidig aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners (20min)

De werkgroep 12+ heeft een aantal werkpunten van het huidig Antwerps aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners geïdentificeerd. Vandaag willen we met jullie er twee belangrijke uitlichten en met jullie bespreken.

- ❖ Uit de werkgroep 12+ bleek de nood te bestaan aan een **duidelijke, uitgebreide sociale kaart** omdat niet iedereen goed op de hoogte is van elkaars aanbod en dit kan leiden tot onderbroken zorgtrajecten. Ook was er **behoefte aan overleg met verschillende partners**.
 - Mogen we ervan uitgaan dat dit nog steeds klopt?
 - Zijn er mogelijkheden, vanuit jullie eigen organisaties, om hieraan te kunnen werken?
 - Hoe kunnen jullie organisaties er aan werken om meer zicht te krijgen op elkaars aanbod?
 - Welke stappen kunnen jullie ondernemen om bijvoorbeeld duidelijkheid te krijgen in die sociale kaart/zicht te krijgen op elkaars aanbod?
 - Op welke manier kunnen jullie met elkaar, op regelmatige basis, in overleg gaan? Waar zien jullie mogelijkheden vanuit jullie eigen organisaties?

- ❖ De werkgroep heeft ook het **belang aan ouderparticipatie** benadrukt bij de uitbouw van een aanbod voor gezinnen met tieners. Ook bij de focusgroepen met Antwerpse

ouders gaven een aantal ouders erg enthousiast aan dat ze graag wilden meehelpen aan de uitbouw van een aanbod voor gezinnen met tieners.

- Worden ouders van tieners momenteel betrokken in de uitbouw van jullie aanbod?
 - Hoe worden ouders betrokken bij de uitbouw van jullie aanbod?
 - Wat zijn jullie ervaringen hiermee?
 - Wat zijn volgens jullie voordelen van ouders te betrekken bij de uitbouw van het aanbod?
 - Wat zijn mogelijke valkuilen bij het betrekken van ouders in de uitbouw van het aanbod?
- ❖ Zijn er daarnaast nog **werkpunten van het huidige aanbod opvoedingsondersteuning** voor gezinnen met tieners waar jullie aan denken?
- Wat ontbreekt er voor jullie om het ideale aanbod opvoedingsondersteuning voor gezinnen met tieners te realiseren?

2. Mogelijkheden van Huizen van het Kind (40 minuten)

- ❖ De Huizen van het Kind willen ouders met kinderen van alle leeftijden bereiken, vanaf het moment dat ze zwanger zijn tot ze het nest verlaten. Door de aanwezigheid van de consultatiebureau's van Kind en Gezin en de focus van een aanbod gericht op ouders van jonge kinderen, kan het zijn dat ouders van tieners zich niet meteen aangesproken voelen door de Huizen.
- Wat is er volgens jullie nodig zodat ouders van tieners ook de automatische reflex krijgen om met hun opvoedingsvragen naar de Huizen van het Kind te stappen?
 - Naamgeving?
 - Plaats waar tieners ook terecht moeten kunnen?
 - Voordelen? Nadelen?
- ❖ Hoe zien jullie de samenwerking vanuit jullie organisatie met de HvhK om een aanbod van tieners te kunnen aanbieden?
- Werken jullie momenteel al samen met de Huizen?
 - Wat zijn redenen om zeker samen te werken met de Huizen?
 - Wat zijn mogelijke obstakels/moeilijkheden/uitdagingen om mee te stappen in het samenwerkingsverband met de Huizen?

3. Focusgroepen Antwerpse ouders van tieners

In december 2014 zijn er focusgroepen doorgegaan met Antwerpse ouders van tieners in Deurne Noord, Wilrijk, Borgerhout en Antwerpen-Noord. In totaal hebben er 44 Antwerpse moeders hun mening gegeven over de opvoedingsvragen die ze hebben bij het opvoeden van hun tieners. De steun die ze daarbij gezocht hebben en de steun die ze daarbij in een ideale wereld krijgen.

Ouders hadden voornamelijk vragen over sociale/nieuwe media, onderwijs en regels en grenzen. Meer concreet vroegen moeders zich af hoe ze met deze nieuwe media, waar ze zelf weinig over weten, moeten omgaan en hoe ze hun tiener kunnen controleren en beschermen. Daarnaast waren de ouders concreet bezorgd over hoe ze hun tieners kunnen ondersteunen bij pestgedrag op school, hoe hen te adviseren bij het maken van een geschikte studiekeuze en hoe hun oudere tieners blijvend te motiveren wanneer ze schoolmoe worden. Verder waren ze nieuwsgierig naar goede manieren om grenzen op te leggen en hoe ze een geschikte straf consequent kunnen uitvoeren.

❖ Is dit iets wat jullie herkennen?

Het huidige onderzoek bevestigt dat ouders bij opvoedingsvragen eerst hun informeel sociaal netwerk aanspreken. Antwerpse ouders doen dus erg veel beroep op hun sociale omgeving. Binnen een professioneel netwerk lijkt de school, meer specifiek het CLB, het belangrijkste aanknopingspunt te zijn voor ouders. Ouders voelen aan dat ze terecht kunnen bij leerkrachten en het CLB wanneer ze vragen hebben over de opvoeding van hun tieners. Algemeen genomen was de kennis over een professioneel aanbod opvoedingsondersteuning gering.

❖ Is dit iets wat jullie herkennen?

De Antwerpse ouders hebben aangegeven dat ze geïnteresseerd zijn in zo goed als alle activiteiten van opvoedingsondersteuning: informatie, emotionele steun, uitbouw sociale contacten, training van vaardigheden, instrumentele steun en gerichte doorverwijzing.

Vandaag willen we graag met jullie een aantal kernbevindingen bespreken, voornamelijk over de gewenste vorm van het aanbod, en nagaan wat jullie praktijkervaringen en meningen zijn.

- ❖ **Informatie en voorlichting** kregen de ouders bij voorkeur in de vorm van lezingen.
 - Het merendeel van de ouders was geïnteresseerd in lezingen waarbij tolken aanwezig waren.
 - Hebben jullie daar ervaring mee?
 - Praktisch haalbaar?
 - Waar zien jullie mogelijkheden om informatie-overdracht te voorzien met de nodige aandacht voor de taalbarrière.
 - Hoe kan dit vorm krijgen?
 - Ouders wensten ook lezingen voor de puberteit, zodat ze weten wat er gaat komen.
 - Is dit herkenbaar?
 - Wordt dit momenteel georganiseerd?
 - Wat zijn volgens jullie de voordelen hiervan?
 - Is dit praktisch haalbaar?
 - Een groot deel van de ouders gaf ook aan Marokkaanse sprekers te laten komen waar ouders het vertrouwen in hebben om deze zaken mee te bespreken.
 - Hebben jullie daar ervaring mee?
 - Zien jullie dit praktisch haalbaar?
 - Zijn er bepaalde voorwaarden aan verbonden om dit te laten slagen?
- ❖ Ouders hebben een grote behoefte geuit aan **informele ontmoetingsmomenten**.
 - Ouders wensen dit in een huiselijke vorm, een gezellige plek waar ze koffie kunnen drinken.
 - Hoe organiseren jullie dit?
 - Wat zijn jullie ervaringen?
 - Ouders verkiezen grotendeels de nabije aanwezigheid van een deskundige. Het lijkt dus niet te volstaan voor ouders om gewoon bij elkaar te komen en koffie te drinken.
 - Hoe wordt dit bij jullie georganiseerd?
 - Wat zijn jullie ervaringen daarmee?
 - Ouders geven aan dat ze de aanwezigheid van een deskundige erg op prijs stellen. Hiermee rekening houdend: hoe zien jullie de invulling van het onthaal binnen HvhK?
 - Rol van vrijwilligers?
 - Deskundigen?
 - Vertrouwenspersonen?
 - Interculturele deskundigheid?

❖ Naast de gewenste vorm van ondersteuning, is ook bevraagd of de ouders eerder geïnteresseerd zijn in een **individueel of een groepsaanbod**.

○ Ouders willen zowel een individueel als een groepsaanbod. Bij een groepsaanbod willen ze zowel heterogene als homogene groepen obv herkomstnationaliteit en geslacht.

▪ Interessant: deel van de ouders wou via een individueel aanbod overstappen naar een groepsaanbod

○ Doen jullie dit zo? Wat zijn jullie ervaringen?

○ Of eerder andersom: eerst een groep bereiken en dan doorverwijzen naar het individuele aanbod?

▪ Hebben jullie goede ervaringen met homogene groepen?

• Bijvoorbeeld vadergroepen. Vaders zijn erg moeilijk te bereiken, ook in de focusgroepen hebben we geen vaders bereikt.

○ Hoe kunnen vaders het best bereikt worden?

○ Wat zijn jullie ervaringen?

• Bijvoorbeeld groepen met dezelfde herkomstnationaliteit.

○ Wat zijn jullie ervaringen?

▪ Wat zijn jullie ervaringen met heterogene groepen?

• Makkelijk te rekruteren?

• Dynamiek tijdens de sessies?

▪ Zien jullie deze diversiteit in samenstelling groepen haalbaar?

• Wat zijn jullie ervaringen?

▪ Kan schaamte een rol spelen bij deze leeftijdscategorie? Bepaalde onderwerpen niet bespreekbaar in groep? Herkennen jullie dit?

• Bv. opvoeden tussen twee culturen niet als problematisch ervaren door de bevraagde ouders.

❖ Verder zijn de ideale **openingsuren** bevraagd.

○ Ouders willen zowel overdag als 's avonds terugkomen ('s avonds vooral op afspraak)

▪ Voorzien jullie in een avondaanbod?

▪ Hoe krijgt dit vorm binnen jullie werking?

• Wat zijn jullie ervaringen?

▪ Wat zijn obstakels voor een avondaanbod?

▪ Welke vorm kan een avondaanbod krijgen?

- ❖ Hoe kan er volgens jullie het best ingezet worden op de **bekendmaking** van het aanbod voor gezinnen met tieners?
 - Via plaatsen waar ouders al komen, bijvoorbeeld de school?
 - Wat zijn jullie ervaringen?
 - Mond-tot-mondreclame? Eventueel via sleutelfiguren, vertrouwenspersonen?
 - Wat zijn jullie ervaringen?
 - Hoe gebeurt de bekendmaking van jullie aanbod?
 - Wat werkt volgens jullie het best? Hoe wordt de doelgroep het best bereikt?

Uitdelen vragenlijsten registratie huidig aanbod

Afsluiting

De focusgroep zit erop. Bedankt voor jullie tijd en medewerking! De volgende stap die nu gemaakt wordt is de analyse van de gegevens die wij nu verzameld hebben. Begin juli 2015 volgt een rapport waar de resultaten in besproken worden.